

"פנקס התקנות" של "בני מדינת אנשכך

(תע"א — תע"ח, תקל"א)

התקין והסביר

דניאל י. כהן

כֵּן לַעֲשֵׂמֶת חֲבִי מוֹרֵי

רֵי יַעֲקֹב בֵּן קַת"ר לֶרֶד קַסֶּסֶן ז"ל

מסורת נאה היא בידי חברת "מקיצי נרדמים" להוציא לאור תקנות ופנקסי מדינה, ובמאה שנות קיומה זכתה לגאול שורה של פנקסים חשובים, שהפכו לנכסי צאן ברזל של חוקרי תולדות ישראל. עוד בשנת תרנ"ו-ג' פרסם ר' דוד קויפמן באכסניה זו את "פנקס ק"ק במכרג"¹, אבל עד לשואה לא פורסם אלא פנקס מדינה אחד נוסף מגרמניה: של מדינת וויד־רונקל². יש להצטער מאד על כך, שאותם פנקסי מדינה חשובים שהושמדו בשואה, לא זכו לראות אור בעוד זמן, וכך אבדו לחקר תולדות ישראל בתפוצות. הפנקס הקטן המתפרסם כאן, הוא מן המעטים שנצלו והובאו לירושלים במסגרת רכזו ארכיוני קהילות ישראל בארכיון הכללי לתולדות ישראל³ של החברה ההיסטורית הישראלית. מי יתן ויימצא גואל גם לאותם תקנות ופנקסי מדינה ספורים מאשכנז, הקיימים עדיין במקור (הסך דארמשטאדט), בהעתקה (הסך־קאסל, קליווה⁴) או בתרגום (מגנצא—גליל עליון" = אזור אשאפנבורג, רוונות־הספר בורגאן).

הפנקס שלפנינו הוא חלק מארכיון קהילת אנסבך והוא נושא את הסמול החדש: N 1/16. על הכריכה רשום: "ältere Landjudenschaftliche Corporations Beschlüsse", ובתחילה הוא הכיל 185 דפי נייר בתבנית 20×32 ס"מ, שמהם שרדו רק 19. העמודים דף א' ע"ב, י"א ע"ב, י"ב ע"ב, י"ג ע"ב וט"ו—י"ט נשארו ריקים.

* נעים לי להודות לחברי ד"ר ח. שמרוק על כך, שבזמן עבודתנו המשותפת בארכיון הכללי לתולדות ישראל, העלה לראשונה את רעיון פרסומו של פנקס זה, מיד אחרי שהבאתיו מגרמניה ב־1954, ואף העתיקו העתקה ראשונה. תודתי נתונה גם לחברה ההיסטורית הישראליית על הרשות האדיבה לפרסם את הפנקס ובעיקר מחזיק אני טובה למורי וחברי פרופ' י. היילפרין על הערותיו החשובות ולגב' ר. בלומנטל בארכיון הכללי על הענותה האדיבה בכל עת לכל בקשותי.

1. קובץ על יד, כרך ז'. זהו למעשה פנקס מדינת באמברג, כי הוא כולל רק ענינים הנוגעים לכלל יהודי ההגמוניה, ואילו לקהילת באמברג, כמו ליתר קהילות המדינה, היו פנקסים משלה. פנקס זה ניצל, והוא נמצא שוב בספרייה העירונית של פרנקפורט דמיין, פרט לדף הראשון, שאבד בזמן המלחמה. מתוך צלום התברר, שבהעתקת קויפמן חלו כמה שבוסים, וכן שהושמטה חלוקת המס משנת תמ"ג.

2. ע"ב. והאכשטיין ב־ZGJD כרך ד' (1932), עמ' 129—149 וב"ייווא בלעטער", כרך ו' (1934), עמ' 84—116, כרך ח' (1935), עמ' 187. מן הדין להוסיף גם את "ספר הקהל" (תקנות בגרמנית) של זוגנהיים, שפורסם ע"י מ. פרוידנטל ב־ZGJD כרך א' (1929), עמ' 44—68, והשמור עתה בירושלים.

3. להלן: אכט"י. ע"ד. י. כהן, הארכיון הכללי לתולדות ישראל, "ציון" כ' (תשט"ו), עמ' 182—191; הג'ל, Jewish Records from Germany in the Jewish Historical General Archives in Jerusalem, Leo Baeck Institute, Year Book I, London 1956, pp. 331—345.

4. בכתב ידו של פרופ' יצחק בער.

ואילו דף ח' כרוך להיפך: ע"ב לפני ע"א. הדפים נתלשו כפי הנראה מהפנקס, ובזמן כריכתם מחדש הודבקו במקום התפר וע"כ אין אפשרות לבדק לפי הקונטרסים אם י"ט הדפים שלפנינו שרדו במקרה מפנקס גדול, שהיו בו רישומים נוספים, או שאלה הם הדפים שרק בהם נמצאו רישומים, והיתר לא נכרכו מפני שהיו ריקים.

הפנקס הותקן בחנוכה תע"א, אך הועתקו בו ארבעה רישומים קודמים. מחדש חשון תע"א. בין תיקי ארכיון קהילת אנסבך שמור גם "העתק מן בני מדינ' תקנר פנקס"⁵, הכולל את ל"ה התקנות שנעשו בימים ו'—ט' בשבט תע"א, והחסר את התוספת מחשון תע"ב (ס' ל"ו). בפנקס שלפנינו נזכר גם "פנקס המדינה" — והכוונה כנראה לפנקס החשבונות הראשי⁶.

הידיעות הראשונות על יהודים באנסבך ובסביבותיה הן מהמחצית הראשונה של המאה הי"ד, וכבר ב-1372 נזכר ר' מאיר במיירוט בתור רב ראשי של יהודי שתי הנסיכויות אנסבך וביירוט, שבידי הדוכסים לבית הוהנצולרן. המסגרת האירגונית הקדומה של היהודים נהרסה כנראה בתקופת הגרושים שנמשכה כל המאה ה"ז, ורק עם ביסוסו מחדש של הישוב היהודי במדינת אנסבך, בתחילת המאה הי"ז, נוצרו שוב דפוסי אירגון חדשים, הדומים בעיקרם לאלה שביתר מדינות אשכנז.

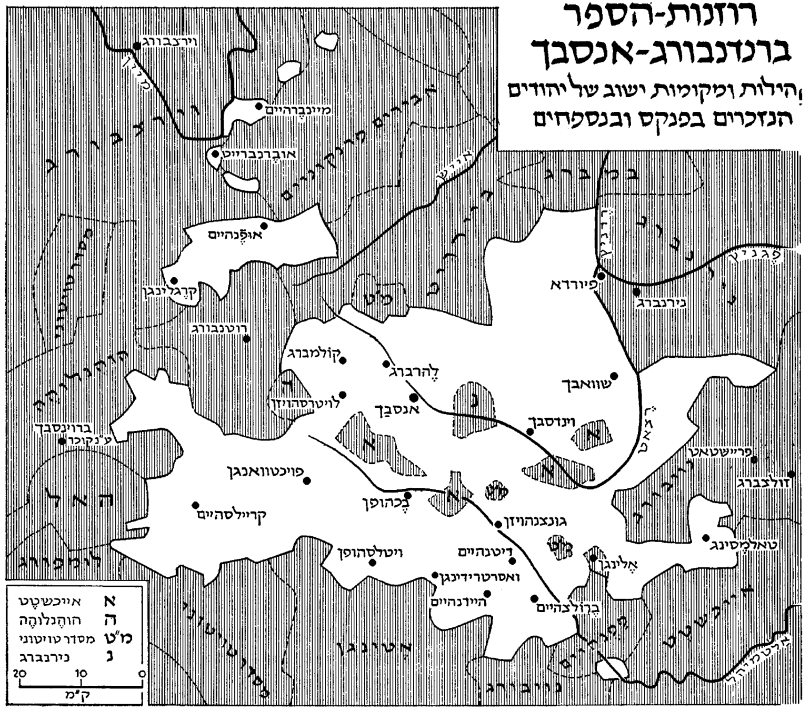
יחד עם גידולו של הישוב היהודי במאה הי"ז מתפתחים גם מוסדותיו, עד שלקראת סוף המאה אנו רואים לפנינו שורה של משרות, המצטרפות למערכת שלמה של אוטונומיה פנימית. מלבד הרב הראשי ודייני המדינה שפסקו בדיני איסור והיתר ובענינים שבין אדם לחברו, וגם צורפו לכל עניני הכלל, המנהיגים החילוניים היו הפרנס הראשי, פרנסי המדינה, טובי המדינה ועיקורי המדינה, שנעזרו בשמאים, גובה ראשי, גובי מדינה, רואי חשבון, סופר מדינה ושמש מדינה. כל יהודי החסות — "בעלי הקיומים" — במדינה היוו יחידה אירגונית אחת ("בני המדינה" — Landjudenschaft), שיצגה את היהודים כלפי חוץ והטילה מרותה כלפי פנים, בלי שתעכב התפתחות מוסדות הקהילות כשהן לעצמן. אחת לשלוש או ארבע שנים היו כל יהודי המדינה צריכים להתכנס ל"יום ועד" כללי לשם דיונים וקבלת החלטות בעניניהם המשותפים. בכינוסים אלה, שנמשכו כמה ימים, נישום רכושו של כל בעל בית לשם קביעת חלקו במסי המדינה, נבחרו או נתמנו הפרנסים ויתר בעלי המשרות, נערכו תקנות ונדונו ענינים של כלל ישראל במדינה.

5. אכת"י, N 1/10 (להלן: העתק). מכאן שההעתק נעשה בשנה של עריכת התקנות. עם שני דפים אלה נכרכו יחד: העתקי שתי תעודות בגרמנית מ-1707 ו-1708, רשימה של תשלומים לפקידים נוצריים (דמי שנה חדשה?) והעתק של שטר ערבות קבלנות לפרנסים מיום כ"ה באדר א' תע"ב (נספח מס' 8).

6. דף י"ב, ע"א. בדומה לכך נקרא פנקס חלוקת המס וגבייתו של בני מדינת הסן-דארמשטאדט מהשנים 1723—1740 "פנקס ממדינת העסן דרמשטט, אברגראפשאפט העסין" (אכת"י, KGe8/33), ואילו ספר הפרוטוקולים "פנקס הקהל" (שם, KGe8/35).

רוזנות-הספר ברנדנבורג-אנסבך

הילות ומקומות ישוב של יהודים
הנזכרים במגסק ובנספחים

N	אייכשטט
H	הוקנלוקה
M	מסדר טויטוני
R	נירנברג

0 10 20 ק"מ

נוסף על "יום הוועד" היה צורך, לשם ניהול הענינים השוטפים של "המדינה", באסיפות תכופות יותר של הנושאים בעול: פרנסים, טובים ועיקורים, שנקראו גם "הוועד הקטן", ואסיפותיו "התועדות המדינה". לעתים צורפו אליהם "יחיד סגולה", שהם "רוב בנין", היינו בעלי ממון או נסיון בניהול עניני הכלל. מרבית הפרוטוקולים בפנקס שלפנינו הם של "התועדויות" כאלה.

הנלה, שלצורך כתיבת ספרו על תולדות יהודי נסיכות אנסבך⁷ השתמש בין היתר גם בארכיון הקהילה, לא ידע על קיום "פנקס התקנות" או שלא נזקק לו. לעומת זאת, ביססתי עליו במידה רבה את מאמרי "הוועד הקטן" של 'בני מדינת אנשבך' שבספרי-יובל ליצחק בער⁸, והוא אשר איפשר תאור מפורט של מוסדות אירגון "בני המדינה" ברונות-הספר בראנדנבורג-אנסבך. אוכל איפוא להסתפק כאן בהערות בלבד לעצם כתב-היד.

מעלה מיוחדת נמצאה בפנקס זה, המציינת אותו מיתר הפנקסים מסוגו: הפרוטוקולים של ישיבות "הוועד הקטן" כתובים בחלקם בלשון הווה ולעתים מורגש בהם דופק המעשים והארועים. עיקר הפנקס מקיף תקופה קצרה למדי: הרישומים הם מחשון—שבט תע"א, חשון—אדר א' תע"ב, סיון—תמוז תע"ה, תמוז תע"ז ואב תע"ח, ובסוף עוד רישום בודד מסיון תקל"א. ההפסקה שבין השנים תע"ב—תע"ה מוסברת היטב אם נקח בחשבון שכל הרישומים אד' ג' באדר א' תע"ב נכתבו ע"י אב"ד המדינה, ר' צבי הירש סג"ל פרנקל, או חתומים על ידו, ושמיד אחרי כן (פברואר 1712), העלילו על אחיו, הפרנס הראשי אלחנן סג"ל פרנקל, וכתוצאה מכך נכלאו שניהם, ויהודי חצר אחרים ירשו את מקומם בחצר הדוכס ואת השפעתם בין היהודים⁹. הפרוטוקולים והתקנות מן השנים האלה (תע"א—תע"ב) נותנים לנו הזדמנות יחידה במינה של מבט בלתי-אמצעי על המאבק המר בין שתי משפחות של יהודי חצר—מודל ופרנקל—שאחת דחקה את רגלי יריבתה, כדי להדחק אח"כ בעצמה—בבחינת "על דאטפת אטפוך"! באופן ברור ניכר האופי הרודני שבמנהיגותו של אלחנן פרנקל. יתכן מאד שגגונים "אבסולוטיסטיים" אלה הם תוצאה של השפעת החצר על מקורביה, ואין ספק שלא הגדילו את חיבת היהודים אליו.

התקנות שנערכו בימים ר'—ט' בשבט תע"א אינן הראשונות שקבלו על עצמם יהודי אנסבך. בפנקס קהילת גונצנהויזן, בה היה מושב האב"ד במאה הי"ז, עד שעבר לשוואבך¹⁰, מוזכרות "תקנות ישיני הנעשי" בוועד לערבורג בשנת תל"ז 1867 (להלן: הנלה).

7. S. Haenle, Geschichte der Juden im ehemaligen Fürstenthum Ansbach, 1867.

8. ירושלים תשכ"א, עמ' 351—373 (להלן: כהן, הוועד).

9. הפרנס הראשי מת בכלאו בשנת 1720 והרב ישב במאסר 24 שנה, עד 1737, ונפטר שלש שנים אחרי שחרורו. ראה ציונים ביבליוגרפיים בהע' 71 להלן ואצל כהן, הוועד, עמ' 358, הע' 39/40.

10. M. Weinberg, Die Memorbücher der jüdischen Gemeinden in Bayern, פרנקפורט דמיין, 1937/8, עמ' 179 (להלן: ויינברג).

עד שנת תמ"ו... במנין כ"ה"¹¹, וגם לגבי תקנות תלמוד תורה שבפנקס שלנו נאמר "תקון ת"ת אשר היה מקדם ועתה בעת אספת הוועד נתחזק בחיזוק גמור"¹². תקנות אלה נותנות תמונה טובה של בעיותיו וסדרי חייו של קבוץ יהודי במדינה קטנה, שבאותה תקופה מנה למעלה מ־500 פורעי מס, הפזורים ב־49 מקומות ישוב¹³. באותן השנים רק התחילה המדינה האבסולוטיסטית להשתלט על דפוסי הארגון והמנגנון של היהודים לצרכיה היא¹⁴, ובדפים שלפנינו מצטיירת עדיין מידה מסוימת של אוטונומיה ועצמאות בתחום החיים הפנימיים.

התקנות כוללות ל"ה סעיפים¹⁵, הדנים בקביעת ה"ערך" לצורך תשלום המסים ושאר הוצאות הכלל (סי' א'—י', כ"ד—כ"ו, ל"ב), במסים שונים, בגבייה ובראיית חשבון (סי' י"ז—י"ט, כ"ח—ל', ל"ו), בעניינים ארגוניים, כגון תפקידי הפרנסים והטובים, מלוי משרות שנתפנו, אחריות משותפת של הפרנסים, דיני מדינה ויום הוועד (סי' ט"ז, כ'—כ"ג, כ"ז, ל"א, ל"ד), בהחזקת תלמוד תורה (סי' י"א, על שבעה סעיפי משנה), במעות א"י (סי' י"ב), בבית הקברות האזורי (סי' י"ג), במניעת הסגת גבול במו"מ (סי' ל"ג) ובחלוקת הקנס שהוטל על היהודים בגלל לקיחת רבית מופרות (סי' י"ד—ט"ו). בשנת תע"ה אושרו מחדש י"ג מהתקנות, או שהוכנסו בהן שינויים (סי' י"א—י"ג, י"ט, כ"ב—כ"ה, כ"ז—ל', ל"ב). בכמה מן התקנות ניכרת השפעת תקנות באמברג, שנערכו בשנת תל"ח ע"י ר' חגי חנוך סג"ל מוינה, אביו של ר' הירש פרנקל.

שפת הפרוטוקולים והתקנות היא היידיש הרגילה בפנקסי קהילות אשכנז בתקופה זו, ונשתמרו בה כמה בטויים גרמניים בצורתם העתיקה. הכתיב משקף את המבטא הגרמני של חבל פרנקוניה (ד' במקום ט', ג' במקום ק', ב' במקום פ'). אחרי גוף הפנקס נוספו בתור נספחים אחת עשרה תעודות (בסדר כרונולוגי), המוזכרות בפרוש בטכסט או הזורעות אור על הנאמר בו (1—2: פריבילגיות של משפחת מודל) 1676, 1678; 5: פקודה לכינוס יום הוועד, 1710; 3—4, 6—9: פרי-

11. אכת"י, N 11/3, דף א', ע"א (fol. 2r).

12. דף ה', ע"ב.

13. ב־1714 היה מספרם — לפי רשימות הערך — 513 (הגלה, עמ' 139 ועי' כהן, הוועד, עמ' 373). ב־1690 אמדה הממשלה את מספרם ב־400 משפחות בקירוב (הגלה, שם). ההפרש הגדול בין שני מספרים אלה מתישב אם לוקחים בחשבון את גידולו של הישוב היהודי במשך דור אחד, ואת הטענות התדירות של השלטונות (עוד ב־1679) שלהרבה יהודים אין שטרי חסות. ע"כ גם יצאו הוראות לפקידים לעתים תכופות לשלוח רשימות מפורטות של היהודים (שם, שם). בשנת 1774 מנו יהודי המדינה 4500 נפש (מהן 1248 ילדים מתחת לגיל 12) — בלי אלה שישבו באחוזות האצילים ובלו קהילת פיורדא (עי' ויינברג, עמ' 240). ב־1796 מנו 870 משפחות = 5198 נפשות (ארכיון ממשלתי נירנברג — להלן: אמ"נ — Rep. 215/17, No. 335, צלום: אכת"י, HM 2670B; והשוה הגלה, עמ' 191/192).

14. כהן, הוועד, עמ' 357.

15. למעשה ל"ו סעיפים, אבל סי' ל"ה מכיל רק דברי סיום, ואילו סי' ל"ו נוסף כמה חדשים לאחר עריכת התקנות.

בילגיות ופקודות, התחייבות ושטר פצוי וכ"ו בקשר לפרשת לקיחת הריבית וביטול ועדת החקירה, 1685—1714; 10—11: פרוטוקול ושטר פצוי בקשר לחקירה בעקבות העלילה על הספרים העבריים, 1745). שתי התעודות האחרונות, מלבד ערכן העצמי הרב, מגשרות במידת מה על המרחק הרב בין שני הרישומים האחרונים שבפנקס. בעלי המשרות החתומים על התעודה האחרונה (נספח 11) הם בניהם של בעלי המשרות החתומים בחלקו הראשון של הפנקס (עד תע"ח) ואבותיהם של החתומים על הרישום האחרון (משנת תקל"א). בלעדי תעודה זו אי אפשר היה להראות את הרציפות של השכבה המנהיגה במשך שלשה דורות ויותר. בהערות לשמות האנשים הנזכרים השתדלתי להצביע על קשרים משפחתיים אלה¹⁵. מטרתה של "מפת הקהילות ומקומות ישוב של היהודים הנזכרים בפנקס ובנספחים" להקל על ההתמצאות הגיאוגרפית—היסטורית בסבך היחידות הפוליטיות הרבות והמפוצלות בתקופה זו.

בנוסף כתב-היד לא נעשו תקוני כתיב, אלא במקרה ואפשר היה לבססם על ה"העתק"⁵. לעומת זה הוספתי סימני פיסוק כאשר הבנת הטקסט חייבה זאת. השלמה ותוספת אות או מלה, שהסופר החסיר בטעות, ניתנו בסוגריים מרובעים [], אותיות או מלים מיותרות הוכנסו לתוך סוגריים עגולים () וסופו של עמוד והתחלתו של עמוד חדש סומנו ע"י קו אלכסוני /. בחלקו הראשון של הפנקס באים ראשי התיבות עם שתי נקודות על האות השניה, בצורת שוא, אך לא ראיתי צורך לשמור בהעתקה על צורה זו. מסיבות טכניות היה צורך להשמיט את הקו האפקי מעל לפ"א רפויה. בראש רוב העמודים (דף ב'—ז', ח' ע"א, ט' ע"א, י"ב ע"א וי"ג ע"א) כתוב "ב"ה", ואילו בשנים (י"ג ע"ב וי"ד ע"א) כתוב בפנות העליונות "עמ"י — עש"י"¹⁶ ובאמצע "מ"טילבקא"ס"¹⁷. הפגינציה היא באותיות אשוריות ונמצאת בכל דף בפנה השמאלית העליונה של עמוד א'.

15. רק על סמך החומר שלפנינו — שהוא מקרי ומקוטע מאד — אפשר לזהות לפחות 18 "זוגות" של שנים, שלשה ואף ארבעה דורות ממשפחה אחת, ששימשו במנהיגות "המדינה" והקהילות על משרותיהן השונות בתקופה שבין 1696 לתחילת המאה הי"ט, ובדומה לכך מוצאים אצל "המשועבדים" ורבני המדינה. עי' כהן, הוועד, עמ' 362.

16. עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ (תה' קכ"א, ב').

17. מזל טוב יבוא לרב בזמן קרוב אמן סלה (כך — בלי ר"ת — בראש כל עמוד בפנקס הנאמנים של סופר ונאמן קהילת פרנקפורט דמיין מהשנים ת"ה—ת"ג. אכת"י, אינ/1740).

פנקס הזה אנכי תקנתי עמודיו סלה¹⁹ ויש בו קפ"ה 185²⁰ דפין ובו נכתב ההתמני' אשר נעשו מחדש קודם הלנד י' זו²¹ וגם סדר ההתמני' והנהגתם וכל התקנות אשר אנחנו מתקני' לפי צורך שעה²² ולמגדר מלתא²³ בטוב טעם ודעת²⁴, והכל בהסכמת אב"ד²⁵ המדינה נר"ו²⁶ ובהסכמות אלופי' הפרנסי' דמדינה יצ"ו²⁷ וגם בהסכמ' האובר פרנס²⁸, ויהא לפנקס זה כל תורת נאמנו' שבעולם דהיינו באופן כל מה שיוחתם מאב"ד נר"ו ומפרנסי' המדינה יקום ויהי' ולא יפול שום דבר ארצה²⁹ ולא לזולתו. וזה החלבו בעזרת ה' צורינו וגואלינו³⁰, אונ' אין אלים בחרי' השררה יר"ה³¹

18. ע"פ שמ"א י"ז, מ"ה.

19. תה' ע"ה, ד'.

20. שני המספרים הוכנסו יותר מאוחר ע"י יד אחרת ובדיו אחרת למקום שהושאר ריק לצורך זה.

21. יום הועד, שנקבע ע"י השלטיונות ל-24 בנובמבר 1710 (יום ב', ב' כסליו תע"א) בלהרברג, ע"פ בקשת הפרנס הראשי ויתר הפרנסים (פקודה מ-4.11.1710. ראה נספח מס' 5).

22. "שור' חז"מ ב', א' (הגהת הרמ"א). נוסח זה נמצא כבר בתקנות רגמ"ה, ע"י L. Finkelstein, Jewish Self-Government in the Middle Ages, ניו יורק 1924, עמ' 121 (ועי' י. בער, "ציון" ט"ו (תש"י), עמ' 37).

23. יב' צ', ע"ב. ועי' I. A. Agus, Rabbi Meir of Rothenburg, v. I, פילדלפיה 1947, עמ' 114, 119 ואילך.

24. תה' קי"ט, ט"ו.

25. אב בית דין.

26. נטריה רחמנא ופרקיה. ר' צבי הירש בן ר' חגי חנוך סג"ל פרנקל. נולד בווינה ב-1662. אחרי מות בן דודו, ר' יששכר בערמן סג"ל פרנקל, נתמנה ב-1709 אב"ד מדינת אנסבך. שער הפנקס וכמה רישומים הם מידו. עי' גם הע' 9 לעיל. רשימת הרבנים הראשיים שכהנו במדינת אנסבך ראה אצל ויינברג, עמ' 180/183 (Das Ansbacher Oberrabbinat). שם יש להוסיף את ר' נתן בה"ח יהודה מאייבלשטט בשנת 1622 (עי' שם, עמ' 44 ו"ספר זכרונות של ר' אשר הלוי ז"ל מק"ק רייכסהובן" (מהד' גינזבורג), ברליו תרע"ג, ח' עברי, עמ' 11; ח' גרמני, עמ' 22, הע' 101).

27. ישמרים צורם וגואלם.

28. הפרנס הראשי אלחנן סג"ל פרנקל, אחיו של האב"ד (עי' הע' 9 לעיל). בשנים 1677, 1678 ו-1696 הוא נוסע מפירודא ליריד לייפציג (עי' M. Freudenthal, Leipziger Messgäste, פרנקפורט דמיין 1928, עמ' 86). ברשימה מ-1710, בה פורטו יהודי פירדא שאין להם כתבי חסות, נזכרים בנו יעקב, הנשוי כבר חמש שנים, וחתנו שמשון המבורגר (אמ"נ, Rep. 236/4, No. 4; צלום: אכת"י, HM 2791).

29. ע"פ שמ"א ג', י"ט.

30. תה' י"ט, ט"ו.

31. ירום הודה. השליט היה אז רוזן-הספר (מארגראף) וילהלם פרידריך (1703—1723).

אונ' דיא הוכי יושטיץ ניקש איין גיגריפין³². היר' יר' ד' חנוכה תע"א לפק³³
 פה אונשבוך. הקטן צביכונהירש סג"ל³⁴
 נאם אלחנן סג"ל מפירדא'²⁸
 ונאם יעקב בר שלמה משה הלוי מפייכטוואנגן³⁵
 ונאם מאדיל ניימרק בגונציהויון³⁶
 ונאם אליעזר בן לא"א מהורר יום טוב זצ"ל מאופני'³⁷
 ונאם יצחק המכונה זעקלי בר נפתלי יהודא ז"ל מגונציהויון³⁸

32. בדומה לכך בפנסק במברג: "וחריו' השררו' יר"ה במקומם עומדת". קובץ על יד, ז', עמ' 27.
 33. 27.12.1710. כ"ה בכסליו תע"א חל ביום ד'.
34. צבי יכונה הירש, האב"ד. עי' הע' 26 לעיל.
35. Feuchtwangen. נקרא גם כהר"ר יוקל, ופעם חותם: יעקב לוי עפשטיין (דף ט', ע"ב). היה פרנס עוד בימי הפרנס הראשי הקודם, מארכס מודל (דף ב', ע"א). כבר ב-1685 חתם בפנסק קהילת שופפלוד כפרנס מדינה (תרגום גרמני של הפנסק, אמ"נ, Rep. 165, No. 2091 (No. 12); צלום באכת"י, HM 2731). ב-1714 נחשב בין העשירים שביהודי פייכטוואנגן (ראה נספח מס' 9). נפטר בין אוקטובר 1714 לתמוז 1715. בנו איצק הוא מ"יחידה הסגולה" (הע' 50, 90) ומשה בר יעקב סג"ל פייכטוואנגן, החותם בתע"ב (נספח מס' 8, הע' 420), מסתבר שגם הוא בנו.
36. Gunzenhausen. נזכר כפרנס מדינה בפנסק גונצנהויון (אכת"י, N 11/3, דף ל', ע"א) ונפטר כנראה בתע"ה, כי אחרי זה שוב אינו מופיע בפנסק זה. ב-1714 נחשב העשיר שביהודי המקום (נספח מס' 9). בנו הוא פרנס המדינה בנימין בן הר"ר מאדל (להלן דף ב', ע"ב, הע' 48). בן אחר, יהודה אריה, היה ג"צ בגונצנהויון (1719, 1725; פנסק ג"ה, דף כ"ט, ע"ב). שם המשפחה מופיע גם בצורה Neumarkt, המצביעה על המקום בשם זה בפפאלץ העילית. מאידך קיימת גם אפשרות שלפנינו כאן ענף של משפחת מירלש-נוימרק הידועה מווינה (שנקראה גם פרנקל). אמנם לא יכלתי לגלות קשר ישיר, אבל אין להתעלם לגמרי מהדמיון שבין שמותיהם של כמה מבניו (ראה לעיל) ונכדיו (יעקב, יהודה ליב) של מודל נוימרק ושמות אביו, בניו ונכדיו של יעקב דוד בן נפתלי הירץ נוימרק, שנפטר בווינה בשנת 1657 (עי' B. Wachstein, Die Inschriften des alten Judenfriedhofes in Wien, כ"א, וינה 1917, מס' 465, עמ' 352/4 וי. דוקקעס, אוה למושב, קראקא, תרס"ג, עמ' 10. שמו של בן אחר, אליה, מורה אולי גם על קירבה לפרנס ומנהיג ר' אליה ב"ר ירמיה נוימרק, שנפטר בהענא בשנת 1656, ושהיה מקודם אב"ד בהאמלבורג ומדינת יורצבורג (עי' H. Bamberger, Geschichte der Rabbiner der Stadt u. des Bezirkes Würzburg, ger, ואנדזבק, 1905, עמ' 32/33).
37. לאדוני אבי מורנו הרב ורבנו רבי.
38. Uffenheim. נקרא גם לאזי אופני'. ב-1714 נחשב בין עשירי המקום. נפטר באותה שנה באוברנברייט (אכת"י, N 1/5, f. 93/94). בשנים 1760/62 בא ליריד לייפציג Lazarus Jon-tef מפירדא — אולי נכדו (עי' פרוידנטל, שם, עמ' 87).
39. בין הפרנסים שמונו עוד ע"י מארכס מודל (דף ב', ע"א). נזכר בפעם האחרונה בפנסק גונצ'הויון בתפ"א (ערכו אז 500 ר"ט; שם, דף כ"ה, ע"א). הוא מעורב במשפט בעקבות מותו של מארכס מודל, בו היו מעורבים גם האחים אלחנן והירש פרנקל. עי' L. Lamm, Das Me-morbuch von Öttingen, JILG XXII (1931/32), S. 155. בנו הוא ליב גונצנהויון, מ"יחידה הסגולה" וגובה (הע' 55 להלן).

ונא' הק' 38 א זעליגמן בינגא מאונשבך 39

יחיאל בר יהודא ליב זצ"ל מאונשבך 40

41 .

שאול בנימן אך מגונצייהויון 42

אלחנן בר יששכר יעקב זצ"ל מקראליסום 43.

ב ע"א היום יום ב' ג' חשון תע"א לפ"ק 44 באו לכאן האלופי' פרנסי' המדינה הלא המה כהר"ר יוקל 35, כהר"ר מאדל 36, כהר"ר זעקל 38, הר"ר שלמה וואשרטריילנגי 45 מחמת לא בבריאותו ל"ע 46 ניכט ער שינן 41. מער זיינין ער שינן שארי יחידי סגולה 47 הלא המה הקצין כמ' לאזי אופני 37,

38א. הקטן.

39. אני מזהה אותו עם הפרנס זליגמן בן אייזיק זליגמן בפירודא, חתנו של מארכס מודל (ארכיון העיר אנסבך, AM 672, f. 131, והשוה מ. בראן בס' הוכרו לר' קויפמן, ברסלאו 1900, עמ' 433, מס' 75. בתחילת שנות ה-80 של המאה הי"ז היה אייזיק זליגמן שותפו של מארכס מודל במפעלי תעשייה. ראה H. Schnee, Die Hoffinanz u. d. moderne Staat, כרך ד', ברלין 1963, עמ' 27. ב-1714 נחשב ליהודי העשיר ביותר במדינה, כי הוצע לגבות ממנו את החלק העשירי של הקנס בשעור 2500 זהובים (ראה נספח מס' 9). בנו זלמן בן זליגמן בינגא היה פרנס מדינה ב-1745 (הע' 435 להלן ונספחים 10/11) ונכדו שמשון קבל מנוי ליהודי חצר באנסבך ב-1763 (הנלה, עמ' 103).

40. אני מזהה אותו עם הפרנס Israel Löw במקורות הגרמניים (השני מעשירי אנסבך ב-1714 — נספח מס' 9). ב-1745 נמצא באנסבך פרנס ראשון ויהודי חצר Löw Israel, החותם: יהודה ליב בן הר"ר יחיאל משה ז"ל (נספחים מס' 10/11, הע' 433), שהיה כנראה בנו. 41. כאן נשאר מקום ריק לחתימה — אולי בשביל הפרנס שלמה מוואסרטרדינגן, שלא הגיע בגלל מחלתו (הע' 45 להלן).

42. חותם בגרמנית Benjamin von Gunzenhausen (נספח מס' 7) והוא אולי Benjamin Löw von Gunzenhausen, אחד משלשת החותמים על שטר בסך 2500 זה' לטובת ואקרברט (אכת"י, N 1/5, f. 85r). קשה לקבוע את מקור השם אך. באות בחשבון הערים Aachen ו-Aach בקרבת קונסטנץ (EJ 1, col. 1). קהילה זו פסקה להתקיים ב-1602, עי' Löwenstein, S. 104 (Blätter für jüd. Geschichte u. Litteratur III, S. 104). בספר הזכרת הנשמות של פפד"מ מופיעות הצורות אך, אוך, אויך (אכת"י, צלום, KGe 20/12, עמ' 13, 15, 23, 59, 67, 69, 73), והשוה B. Wachstein, Urkunden und Akten zur Geschichte der Juden in Eisenstadt, וינה 1926, עמ' 66, הע' 5.

43. Crailsheim. נקרא גם הענלה (Haenlein). היהודי העשיר ביותר במקום (נספח מס' 9). בנו נתן (ר' הע' 396) היה פרנס בקריילסהיים ואחרי מותו ב-1782 השתדלו למנות את בנו אשר לעמלי במקום אביו (אכת"י, N 1/7, f. 81/83).

44. 27.10.1710.

45. Wassertrüdingen. הוא פרנס המדינה שלמה יעקב בן הקדוש ח"ר אשר, בספר הזכרת הנשמות של קהילה זו (ללא ציון תאריך הפטירה. עי' ויינברג, עמ' 248, מס. 17). גם הוא היה מעורב במשפט אחרי מותו של מארכס מודל (ראה הע' 38 לעיל). נפטר בין ט' שבט תע"א לבין כ' בחשון תע"ב (דף ט' ע"א, הע' 262). בנו בנימין וולף היה אף הוא פרנס מדינה (ויינברג, שם, מס' 23; נספחים 9/11, הע' 429).

46. לא עלינו.

47. מספרם 21, כולל הנעדרים. על "יחידי סגולה" עי' כהן, הוועד, עמ' 358 ואילך.

והקצין כמ' שאול בנימין בגונציהויזן⁴², וכהר"ר בנימן גונציהויזן⁴⁸, וכמ' ליב וויטלש הופן⁴⁹, וכמ' הענלי קריילסהיים⁴⁸, וכהר"ר איצק פייכט וואנגי⁵⁰, וכמ' זלמן וואשר טרילינגי⁵¹, כמהור"ר דוד טרילינגי⁵², יהושיע[!] בעך הופן⁵³, כהר"ר יואל שוואבך⁵⁴, כהר"ר ליב גונציהויזן⁵⁵, וכמ' אנשיל גונציהויזן⁵⁶, כהר"ר גבריאל וואשר טרילינגי⁵⁷, כמ' שמואל

48. בנו של מודל נוימרק (הע' 36 לעיל). נתמנה פרנס בגונצנהויזן "כאחד מגדולי הבעלי ערך" (פנקס ג"ה, דף ג', ע"א). בתפ"א היה "ערכו" 6000 ר"ט (שם, דף כ"ח, ע"א).
49. Wittelshofen. יהודא ליב בן מאיר סג"ל (Löw Meyer), רואה חשבון ומטובי המדינה. אחד משלשת החותמים על השטר הנוכר בעה' 42 לעיל. ראה גם נספח מס' 8.
50. בנו של יעקב הלוי פויכטוואנגן (הע' 35 לעיל). גובה, שמאי (1715), רואה חשבון (1715—1718).
51. Salomon Meyer. בין עשירי המקום ב־1714 (נספח מס' 9). עיקור מדינה, שמאי. עי' גם נספח מס' 8.
52. הוא כנראה דיין המדינה ר' דוד בר אשר, בספר הזכרת הנשמות של ואסטרדינגן (ויינברג, עמ' 248, מס' 22; מס' 24 בעמ' 249 הוא אולי רישום כפול). הוא נחשב לעשיר שבמקום ב־1714 (נספח מס' 9) ועל שטר ערבות קבלנות לפרנסים מתע"ב תתום גם דוד בר אשר זצ"ל (נספח מס' 8, הע' 421 להלן). גובה, שמאי. (ב־1702 נזכר גובה בשם דוד בוואסטריי-דינגן; אכת"י, N1/5, f. 3v).
53. Bechhofen. חותם: יהושיע (י) בר מנשה משה ז"ל (Schülein). העשיר במקום (נספחים מס' 8/9). עיקור מדינה.
54. Schwabach. ב־1702 הוא אחד משני הגוברים באמט וינדסבך (אמ"נ, Rep. 165a, No. 1739, תעודות 97, 101; צלום באכת"י: HM 2665). גם ב־1711 הוא מודיע לממשלה את חלוקת המס של יהודי וינדסבך (שם, מס' 165). מעשירי שוואבך (נספח מס' 9). יהודי החצר משה בן זעקל בבירויט היה כנראה חתנו (עי' A. Eckstein, Geschichte d. Juden im Mark-grafentum Bayreuth, בירויט 1907, עמ' 91, הע' 1).
55. ב־1705 היה גבאי צדקה בגונצנהויזן. בז' בתשרי תס"ט רשום בפנקס ג"ה שנבחר ג"צ חדש". . . מאחר שהאלוף הר"ר ליב הי' מבקש מהקהל יצ"ו שאי אפשר לו לקיים הגבאוי מאחר ער ניט בעצמו קען צו דיא אורחים גין וגם הזמן כבר עבר והלך למו" (שם, דף ב', ע"ב). גובה. אני מזהה אותו עם Löw Seckel, מעשירי גונצנהויזן (נספח מס' 9), בנו של הפרנס יצחק זעקל, שאביו נקרא נפתלי יהודה (הע' 38 לעיל).
56. בין עשירי גונצנהויזן ב־1714 מוצאים את Anselm Callmer od. Ellinger (נספח מס' 9), החותם בתע"ב "אשר בר קלונמות (י) שלי"ט עלינגר" (נספח מס' 8). בס' הזכרת הנשמות של אֶלינגן נמצא "זכור" לקלונמוס בר מאיר יוסף (ויינברג, עמ' 190, מס' 34). לא מן הנמנע שהיתה קירבה בינו לבין משפחת מודל, כי מארכס מודל בא מעיירה זו (נספח מס' 1) וגם חותם "מודל עלינגי" (דף ח', ע"ב) ושם אביו אשר-אנשל — שם החוזר במשפחה זו מאז תחילת המאה הי"ז (ויינברג, עמ' 238). ועי' הע' 79 להלן. — בתע"ה נתמנה פרנס בגונצנ-הויזן (אכת"י, N 11/3, דף ג', ע"א); בתפ"א היה "ערכו" 6600 ר"ט (שם, דף כ"ח, ע"א). בשנים תפ"ה ותפ"ח היו סכסוכים בינו לבין הקהילה (שם, דף כ"ט; ל"א, ע"ב). בנו ליב היה פרנס מדינה ויהודי חצר (עי' הע' 387 לעיל) ולפי חתימתו בפנקס הח"ק של גונצנהויזן אביו חי עוד בשנת 1741 (אכת"י, N 11/82, דף ה', ע"א).
57. בתעודה גרמנית — שטר חוב לואקרבארט (ראה הע' 42 לעיל) — נקרא Gabriel Nathan.

ווייל וואשר טרילינגי⁵⁸, כהר"ר אברהם גונציהוויזן⁵⁹, והאלופי' כמ' לאזי⁶⁰, וכמ' יחיאל⁴⁰, וכמ' זעליגמן³⁹ מאנשברך. הר"ר נטע משוואבך⁶¹, כמ' שלמה גונציהוויזן⁶², כמ' מאיר טאלמעסינגי⁶³, שלשה אלו זייני ניט ער שינן. וועלכי פון פרנס ר' אלחנן³⁴ בשריבן ווארדין⁶⁸ * אין מיינונג אדונינו דוכס יר"ה גנעדיגשטן בפעל טעקרעט⁶⁴ לאזין צו בובליצירן וויא אויך פון פרנסי' מדינה אב"ד שי' דער צו בשריבן ווארדין אבר אב"ד ניכט ער שינן מחמ' לפי הנשמע ער ניכט רעכט בקו הבריאה.

נון וויא זאלכי ער שינן היט פרנס ר' אלחנן אינין אינש גיזמבט אדונינו דוכס יר"ה זיין גנעדיגשטן ער וועלטין איבר פרנסי' שטעל בובליצירט⁶⁵, וועלכי מיט היכשטין אונטר-דעניגהייט אן גיהערט אונט קליג⁶⁶ גיוראונשיין.

אח"כ האט אובר פ' ⁶⁷ ר' אלחנן אן גיבראכט ווייל אינן ביקאנט איזט דז

58. נחשב בין עשירי המקום (ראה נספח מס' 9).

59. למחרת היום נתמנה סופר המדינה (דף ד', ע"א). אחרי פטירת דיין המדינה בגונצנהוויזן, ר' עקיבא בער, בתפ"ה, פסק האב"ד ר' משה קצנאלנבוגן (נגד מעוט של הקהילה, שהתנגד לכך) למנתו מורה הוראה במקום, עד שימונה דיין מדינה חדש (אכת"י, N 11/3, דף כ"ט, ע"א). ב-1739 הטיח סופר המדינה Abraham Wolf מגונצנהוויזן, בשיחה עם הנסיך, האש-מות כבדות נגד יהודי החצר יצחק נתן שוואבך (ראה הע' 436 להלן), שמקודם היה ידידו הקרוב, אך השפעתו של זה גברה ואברהם וולף גורש מהמדינה. עיי' Schnee, שם, עמ' 30. 60. אולי אביו של פרנס המדינה משה בר אליעזר באנסבך (נספח מס' 10, הע' 434) וסבו של אליעזר לאזי בן כ' משה א"ב (= אנסבך) ז"ל החותם ב-1771 (דף י"ד, ע"א; הע' 392). 61. נתן שמעון בן משה — אבי המשפחה הידועה בשוואבך, שרכש קרקע להרחבת בית הקברות בגיוראונסגמינד והקים חומה סביבו. נפטר בתפ"ב (ויינברג, עמ' 218, מס' 2). בכ' בחשוון תע"ב נתמנה פרנס אחר במקומו, כי הוא לא היה במדינה. ההסבר הנוסף שם, שגם אילו היה, לא יכל היה להיות פרנס "מטעם הכמו[ס]" — נמחק (דף ט', ע"א להלן). כנראה Nathan Moses משוואבך, שבקר ביריד לייפציג ב-1699 (פרוידנטל, שם, עמ' 204). עליו ועל עסקיו ראה Schnee, שם, עמ' 11/13. מבניו היו פרנסי' מדינה: משה בנימין נויבורגר, שנפטר ב-1736 (ויינברג, עמ' 218, מס' 5 ו-Schnee, שם, עמ' 13), ויצחק אייזיק (נספחים 10/11, הע' 436), שבנו אליה דוב חותם בפנקס זה בתקל"א (דף י"ד, ע"א; הע' 390). ראה גם הע' 423 להלן.

62. בתעודה גרמנית Schlom (?). מעשירי גונצנהוויזן (נספח מס' 9).

63. Thalmässing. בתעודה גרמנית: Meyer Michel. מעשירי המקום (שם). כנראה אחיו של פרנס המדינה בנימין בר יחיאל אברהם (Benjamin Michel). ראה הע' 419. 64. beschreiben = להזמין בכתב (עיי' Grimm, Deutsches Wörterbuch I, 1593: durch Ausschreiben einberufen).

64. Decret בדבר מנויו לפרנס ראשי — ראה להלן.

65. נמצא כאן אשור לדברי ב. צימליך בס' הזכרון לדוד קויפמן, עמ' 466, הע' 1, הכותב שאלחנן פרנקל נתמנה פרנס ראשי רק ב-1710, ולא ב-1708, כפי שכתב הנלה, עמ' 75. השוה לעומת זה את אסור המנוי עיי' השלטונות בתקנות מדינת מעהרין, הוצ' היילפרין, ירושלים תשי"ב, סי' צ"ט, ק"א, קע"ז.

66. Glück. 67. פרנס.

על חודש כסליו הבע"ל⁶⁸ שון לענגשט איין לנד יום אן גשטעלט איזט⁶⁹ אונ' אבר פאר הער וויא גברויך אונט הער קומנש פרנס'י וטוב'י ושאר'י עמדר⁷⁰ כנהוג אונ' וויא פון נַיטן לטובת המדינה גמכט ווערין מוז ע"כ זאלכש היום פאר צו נעמין.

וויא אויך מעררש אובר פרנס ר' אלחנן פאר גיבראכט וויילין מקדמ' דנא אובר פרנס ר' מאדל⁷¹ זאלכי איציגי פרנס'י גמכט אונט זאלכי נגד כל בני מדינה פאר גוט ביפונדין זא וויל אובר פ' ר' אלחנן לע"ע לטובת השררה יר"ה ולטובת המדינה זאלכי פרנס'י המדינה וטוב'י ועיקורי המדינה⁷² וגוביי' ורואה חשבונ' ג"כ לע"ע פאר אורדינן.

דער בייא אן גיבראכט דיא אלטי דרייא פרנס'י וועלכי לע"ע בייא הוועד זיך איין גיפונדין⁷³, אוב זיא נאך אין דער מיינונג זיין וויא לפי הנשמע פון אירן וועגין כמה פעמ'י גדאכט ווארדין, זיא ווינשין מעכטין דזין זיא וועגין אירש אַמט ניכט אפ ווארטין קענן, ליכר דער פון אלש דער צו קומן וואלין.

דא הירויה זיינין דיעו' בין כל הוועד אויף גהובין ווארדין אונ' פאר בליבן וויילין זאלכי איציגי פרנס'י פון אובר פרנס אין בייא זיין אב"ד יחידי סגולה ובהסכמתם גימכט ווארדין, ווידרום לע"ע ווייל אב"ד ניכט קומן קאן מ' ⁷³ א ב ע"ב בריאותו ל"ע לע"ע בייא דינן אונט יחידי סגולה / ניכט אלי יום מחמ' הוצא' צו בשרייבן⁶⁸ א, מיט זאלכין פארט צו זעצין נור מיט יחידי סגולה כנ"ל. אונט וואז אן נגט דיא אלטי פרנס'י דער פון אבר⁷⁴ דר בייא צו בלייבין וואלין, האבין קצתם גבעטן דער פון צו לאזין מטעם הנ"ל. נון איזט דא ארויף רעזולפירט⁷⁵ ווארדין אן הקצין ר' אייזיק⁷⁶ ואחי' כמ'

68. הבא עלינו לטובה. 69. עי' הע' 21 לעיל.

70. Ämter.

71. יהודי החצר הידוע מרדכי מארכס מודל, יריבו של אלחנן פרנקל (עי' הגלה, עמ' 70/73). נפטר בשנת 1709 (ווינברג, עמ' 239 והספרות שצוינה שם ואצל S. Stern, The Court Jew, פילדלפיה 1950, עמ' 290, הע' 21 (ועי' שם, עמ' 193/4, 256/7). על פעולתו כבעל בית דפוס בפירדא עי' בראון, בס' הזכרון לדוד קויפמן, עמ' 403/4 ועל עסקיו עי' Schnee, שם, עמ' 27). בתנ"ץ הוא חותם "מודל עלינגי לע"ע באונשכך" (דף ח' ע"ב. עי' נספח מס' 1 והע' 56 לעיל).

72. הטובים (boni viri) הם כעין סגני פרנסים. תפקיד העיקורים אינגו ברור. עי' כהן, הוועד, עמ' 358, הע' 43. השווה י. מייל, פנקס קהילת ברלין, ירושלים תשכ"ב, עמ' כ"ג. 73. ר' יוקל מפויכטוואנגן (הע' 35), ר' מודל נוימארק מגונצנהויזן (הע' 36) ור' זעקל מגונצנ-הויזן (הע' 38). 74. מחמת.

74. aber. במובן oder (= או), עי' Grimm, VII, 1153. לפי זה צריך לבטל את תיקונו של קויפמן, פנקס ק"ק במברג, עמ' 40, שורה 10 מלמעלה. 75. resolviert.

76. עליו ועל אחיו אליהו, עי' הגלה, עמ' 76/80. אייזיק נפטר בברלין ב" 1713 (ל. לאם, שם). הוא נזכר כבר בתעודה מ-1676 (נספח מס' 1). שני האחים נתמנו יהודי חצר אחרי מות אביהם, בשנת 1709 (Schnee, שם, עמ' 27).

אלי' 77 בני ר' מאדל ז"ל 71 צו שיקן אונט אינן זאלכש פאר הבנש נאך ריכט צו געבין. אונט וויילין זיא ניכט ביגעריין צו קומין צו דערא בובלי-קאציאהן זאלין זיא זאגן אוב זיא וואו אין דער מדינה ביגעריין צו זיין אבר 74 ניכט.

וואו הירוויף פון בני המדינה שני' ב"ב 78 כמ' אנשיל 79 וכהר"ר אברהם מגונציהויון 80 אפ גארדינירט 80 ווארדין זאלכי צו זאלכי צו גין אונט כנ"ל אן צו פראגין אונ' תשובתיהם[!] ווידרום להוועד המדינה פאר צו ברענגין.

בוז הרגע קומן השני ב"ב פון בני ר' מאדל ז"ל צו רוק אונט ברענגין תשובתיהם וויא פאליגט: בדאנקין זיך קיגן דען וועד אלש מאן אינן זאלכש אובירירט 81 האט אויך זאלכי שני ב"ב דרך כבוד גשיקט, אונט וואו אן לנגט וועגין דיא ער שיינונג דערא בובליקאציאן גנעדיגשט טעקרעט העטין זיא שון היום לאזין זאגן, וויילין אין זאלכין טיקרעט ניכט טייטליך גנעדיגשט פרנס' שטעל אונטר דקעניגשט אן גהלטין אונט אינן אפ גשלאגין ווארדין עטליכי וועד גוועזין פון יחידי סגולה אונ' זיא ניכט דער צו גירופן ווארדין. וואו אן לנגט אוב זיא בגעריין ביא דער מדינה וואו צו זיין אדר ניט: עו וער גנוגום בקאנט זיין דזין זיא הַבן אצל אדונינו דוכס יר"ה אום דער אובר פרנס' שטעל אונטר דעניגשט אן גהלטין אונט אינן אפ גשלאגין ווארדין אלזו ווייטר.

אלזו איזט במוסכם גבליבן דז מן זאל למחר צו בני ר' מאדל ז"ל שיקן דזין זיא זאלן אותן כתבי' וועלכי לבני מדינה דינליך זיין אונט אלי אקטי' 82 וועלכי לבני מדינה גהעריין לבני מדינה איין הענדיגן. וויילן נון ר' אלחנן אובר פרנס איזט אלזו גהערט אינן אותן כתבי' ניכט וועלכי לבני מדינה דינליך זיין 83.

77. נפטר כנראה בתחילת 1740 בניבורג ע"צ דגובה (הוראת הממשלה באנסכך לוינדסבך, להודיע לה אם נשאר חובות או נכסים של "verstorbenen Chur Fürstl. Schutz Juden Elias Model zu Neuburg", אמ"נ — ראה הע' 54 — תעודה 383). בס' הזכרת הנשמות של בניבורג נמצא "יזכור" לאשתו שרה טריינלה בת שלמה שניאור זלמן מפיורדא (ללא תאריך, אך בחיי בעלה. מ. שטרן, קונטרסי הזכרת נשמות מן המאות ט"ז—י"ט, כתבי הארכיון הכללי לתולדות ישראל, א', ירושלים תש"א, עמ' 27). ועי' עליו אצל Löwenstein, J.J.L.G VIII, 132

80. בעלי בתים.

79. כנראה כמ' אנשיל גונציהויון (הע' 56 לעיל). אם הסברה על קירבתו למשפחת מודל נכונה, אזי ברור מדוע נשלח דוקא הוא לבני מודל!

80. abgeordnet.

81. offeriert.

82. Akten.

83. נהוג היה שתעודות בני המדינה נשמרו בבית הפרנס הראשי. גם כאשר נבדקו הפנקסים

אויך זאלין זיא זגין אוב זיא וואלין דיא גלייך הייט הלטיין וויא אנדרי ב"ב מבני המדינה אונט וואלן געבן דער גלייך הייט נאך אבר 74 ניט, זונדר אליין זיא וואלן זיך בדיני דו גינעדיגשטי טיקרעט⁸⁴ מאדונינו דוכס יר"ה אלזו זאלין זיא דו זעלביגי גנעדיגשטי טיקרעט בובליצירן לפני בני המדינה שי⁸⁵ דער מיט⁸⁶ קאן בני המדיני שי זעהן ניקש ווידר אדונינו דוכס יר"ה צו טאן. נעשה ביר הנ"ל.

פ' ר' יוקל⁸⁵ וויל ניט חתמנין, זגט וויל וארטין ביז מחר, וויל זיך בידענקין. מאדל נייא מרק בגונציהוויזן⁸⁶, פ' ר' זעקל⁸⁸ אמר כמו ר' יוקל. לאזי אופני⁸⁷ כמו ר' יוקל. שאול בנימן אך מגונציהוויזן⁴², בנימן בן הר"ר מאדל⁴⁸ שליט⁸⁷, יהודא ליב בן מאיר סג"ל ז"ל⁴⁹, יואל שוואבך⁸⁸, הענלי קריילסהיי⁴⁸, כמו ר"י⁸⁹. ר' איצק פייכטוואנגי⁵⁰ כמו כמו אביו⁹⁰. זלמה [!] טרילינגי⁵¹, ר' דוד⁵², יהושע בעך הופן⁵³, ר' יואל שוואבך⁵⁴, ר' ליב גונצי הויזן⁵⁵, אנשיל גונצי הויזן⁵⁶, ר' גבריאל טרילינגי⁵⁷, שמואל ווייל⁵⁸, כולם אמרו כמו ר' יוקל. לאזי אנשכך⁶⁰, הק' אברהם גונצי הויזן⁵⁹, יחיאל⁴⁰, כמו ר"י⁸⁹. זעליגמן אנשכך⁸⁹ אמר כל הנ"ל היא [!] אמת ויושר אך משום טעם ידועה [!] לא רוצה לחתום⁹¹.

ג ע"א כהיום הזה יר' ג' ד' חשון תע"ל⁹² איזט פון אובר פרנס ר' אלחנן אונט פרנסי ישינאי [!] ושאר יחידי סגולה דיא זיך אצל הוועד איין גיפנדין הבין.

והתיקים בזמן החקירה בענין הספרים העבריים ב"1744/45, הוחרמו המסמכים בביתו של הפרנס הראשי Löw Israel וב"חדר המדינה" (המיון והמספור ארכו ארבעה ימים! אכת"י, N 1/18, f. 19). בתקנות הסן-קאסל משנת תפ"א, סי' י"ד, נאמר: "תיבת המדינה יעמוד בקאסל בבית של קהל קאסל בחדר אב"ד ששכרו ב"מ [= בני מדינה] יצ"ו ובתוך התיבה זאללין כל בריהשאפטען שם אין גליגט ווירדן. ויהי שני מפתחים [!], אחד מפתח ביד ר' יוסף ומפתח השני ביד ר' יוזל" (פנקס התקנות, דף ל"ח, ע"ב; HM 2502 p. 182). השוה גם "כרוז" של קהילת ברלין בדבר שמירת הפנקס והתעודות (1755), פנקס קהילת ברלין (מהד' י. מייזל), סי' 172, עמ' 74.

84. ראה להלן, דף ג', ע"א, הע' 97.

85. שיחיו. da[r]mit .86

87. שיחיה לאורך ימים טובים.

88. יואל שוואבך נזכר פעמיים ברשימה זו, הערוכה לפי סדר השמות שבדף ב', ע"א. ההסבר ניתן בדף ג', ע"ב, שם נאמר שחתמתו של ר' יואל נוספה למעלה, וכך הוא מופיע גם בין 15 (?) המסרבים לחתום וגם בין 7 (?) שחתמו, בזמן שהם היו 21 במספר. אך היות ולפנינו העתק (ראה בהקדמה), א"א לקבע בודאות אם שם מסוים היה חתום או שנרשם כמסרב לחתום.

89. ר' יוקל. 90. אותו ר' יוקל.

91. אם הנחתי (הע' 39) נכונה, אזי "הטעם הידוע" הוא, שהיה גיסם של האחיים מודל. ובכלל, כל הפרנסים ויחידי סגולה אלה נתמנו עוד בחיי הפרנס הראשי הקודם, מארכס מודל, ואפשר להניח שרצו לראות קודם כל כיצד יסתיים המאבק בין אלחנן פרנקל ובני מודל.

שני ב"ב מהוועד, האלוף כמ' ליב וויטלש הופנ⁹⁰ והאלוף הר"ר גבריאל טרילינגי⁹¹, לבני ר' מאדל ז"ל גשיקט ווארדין עבור שני פונקטין: חדא, זיא זאלין אלי' אקטי, פנקסאר, טיקרעטין ודומיהן המדינה גהעריג איזט אונט זכויות המדינה⁹² דא ארונטר שטעקט, וועלכי בחיי אביהם אלש גווענזנר אובר פרנס בתמיד' בביתו אין פארווארונג גוועזין, לע"ע אלש זאלכש ניכט מער איזט, אונט זיא ניקש אין מדינה זיינין וויא זיא אתמול ע"י שני ב"ב ביפולין⁹⁴, זאלכי לאובר פרנס אין ביא זיין בני מדינה, וואו הירונטר פרנסי' ישיני[!], אהער צו שיקן, דא מיט המדינה זיך ארויז בוחר זיין קאן וואו מן לע"ע האט צו בדינן, תרתי וועגין ערך⁹⁴ צו קיניפטיג וועלכר בעזר האל צו בשטימטר צייט ר"ח כסליו הבע"ל²¹ מיט לנד יום פארט גזעצט זאל ווערדין, זא זאלין זיא מודיע זיין אוב זיא וואלין אין זאלכין ערך מכין כשארי יחידי סגולה מהבני מדינה טראקטירט⁹⁵ ווערדין וואלין אדר כפי הנשמע זיא זיך⁹⁶ אן אדונינו דוכס יר"ה טעקרעט הלטין וואלין, זא מוזט מאן זאלכש מיט אונטר דעניגשטי רעשפעקט ביגערן אן צו זעהן, דא מיט מן זיך אין אכט געמין קענטי אין אלין זאלכש אונטר דעניגשט נאך צו לעבין.

אונט בזו הרגע קומן שני ב"ב הנ"ל צו רוק אונ' ברענגין תשובתיהם וויא פאליגט: וואו אן לנגט דיא אקטי' אונ' זכיר' של בני המדינה פון זיך אפ צו געבן זא ביגערן זיא זיא ניט אויף צו הלטין, אונט וואו אן לנגט וועגין דען ערך ביקענין זיא דו איין זאלכש גינעדיגשט טיקרעט פון ל"ד שני' אין הגדין הבין⁹⁷ אונט זיך ביו דאטא ניכט ביגערן צו בדינין, אונט גיטאן וויא

93. הפריבילגיות. 94. במובן של הודיעו.

94. הערכת הרכוש ששמשה — אחרי נכויים מסוימים — לקביעת חלקו של היחיד במסי הכלל, מלבד החלק שהוטל על כל ראשי המשפחות באופן שווה, הנקרא "ראשי הבית". עי' כהן, הוועד, עמ' 365/366.

95. tractiert.

96. בכ"י כתוב "זיך זיא", אבל שתי נקודות על "זיא" ושלוש על "זיך" מראות שהסופר הרגיש בטעותו.

97. העתק של תעודה זו (מתאריך 15.11.1676) מצאתי בקיץ 1959 בארכיון העיר אנשבך. היא ניתנה לסבם של האחים מודל, אנשל (Amson). לפיה הוא, בנו מארכס מודל ונכדו יצחק חייבים לשלם מדי שנה 120 ר"ט מס, ואין לבני המדינה רשות לדרוש מהם תשלומים והם יהיו פטורים מהם מכל וכל (נספח מס' 1). מאידך נאמר בחוקת היהודים מ-20.3.1737, עמ' 14, סי' 3: "Lassen Wir es bey dem Inhalt deß den 15. Jan. 1677. ertheilten 'Decret fernerhin gnädigst, daß kein eingessedener Jud sich gemeiner Juden- (N 1/5, f. 175v, אכת"י); schafft Anlagen durch Particular-Abfindung entziehe" בדומה לכך קבל ב-1712 יהודי החצר בקאסל, אברהם דוד, פריבילגיה, שזיכתה אותו לשלם 50 ר"ט לשנה בלבד, ולהשתחרר תמורת זה מכל שאר תשלומי היהודים וע"י כך להיות בלתי תלוי בבני המדינה. בחקירה שנערכה ב-1733, התברר, שאת 50 הר"ט לא שלם אף פעם לקבינט, אלא לקופת בני המדינה, ובצורה זו הוזק לקופת המדינה ולבני המדינה כאחת (כי

ערליך⁹⁸, זא וואלין זיא דו קיניפטיג דער גלייכן טאן.
 דא ארויף אבר האט אובר פרנס ר' אלחנן פאר גוט ביפונדין, וואז אן
 לנגט דו אייני בונ[ק]ד, וועגין דו ערך, העטי וואל הוך פון נַיטן זאלכש
 גינעדיגשטי ער גאנגני טיקרעט פון ל"ד שני' אצל בני מדינה וועלכי דער
 צו גהערונג אין נאַטורא אן צו זעהן, דא מיט⁹⁹ מאַן דער דורך ער זעהן
 דז דיא ברירה בידיהם איזט אבר¹⁰⁰ ניכט.
 וויילן אבר לע"ע ביז לנד יום הבע"ל ניכט נייטיג איזט זא בלייבט זאלכש
 שטיין ביז דא אהין הזמן יגידי לטובה.

וואז אן לנגט דער אנדרי בונקט וועגין אקטי' וזכיר' של בני המדינה האט
 אובר פרנס ר' אלחנן צו גלייך נאך בני ר' מאדל ז"ל זעלבשטן אירן אפ
 שיקן אונ' זגין זאלכי לאזין וואלן האלין.

פרנסי' מדינה אבר פאר גיטראגין זיא הלטיין צו וואר¹⁰¹ פּר ניכט אום
 ביליך¹⁰⁰ דן זאלכין אקטי' וזכיות של בני המדינה כמקדמת דנא לידי אובר
 פרנס איבר ליפרט ווערדין מוז. וויילן אבר לע"ע הזמן קצר והמלאכה
 מרובה¹⁰¹ זאלכין אקטי' וזכיות אויז אננדר צו וזכין, אויך מער פאר גוט
 ביפונדין דו זאלכי אויז הענדיגונג אין ביא זיין אב"ד מדינה גשעהן
 מעכטן. אין צווישן אבר הלטן זיא פאר רעכט זאלכי וזכיות וועלכי לע"ע צון
 העכשטן פון נַיטן ולא סגי בלאו הכי ארויז צו נעמין. דיא איבריגן אקטי'
 וזכיר' אבר הלטיין זיא פאר גוט אלזו לנג ביז אב"ד איין צו אַזמין קונפט
 הלטיין מעכט צו פאר התמנין עם חתימת אוברפרנס אונ' פרנסי' אונט
 אזו לנג בבית ר' מאדל צו שטיין לאזין. אובר פרנס ר' אלחנן וויילין
 זעלבשטן לע"ע זאלכי זכיר' מבני המדינה דורך צו גין ניט פנאי האט, אלזו
 זאל זאלכש זיין פאר בלייבן הבן עד לעת ביאת אב"ד זאלכי איין
 ליפרונג בפניו גשעהן זאל אונ וויל זיין חותם נעבן פרנסי' אירן חותם
 דרויף לַיגן. אבר מ'¹⁰² אין בית ר' מאדל שטיין צו לאזין איזט כבוד השררה
 יר"ה אונ' כבוד המדינה אן דעם צו באובאַכטיין. אונ' זאלין זאלכי לבית
 הוועד גיבראַכט ווערדין דא מיט מאן הרויז נעמין קאן וואז מן פון נַיטן

לא שלם לפי ה"ערך"). (ארכיון ממשלתי מארבורג, ;Abt. 5, Judensachen 2379 No. 59
 צלום באכט", HM 2513).

98. אחרי מות אביו בקש מארכס מודל חסות לילד גוסף משלו והציע להמשיך לשלם 100 ר"ט
 דמי חסות, 20 ר"ט לעיר אנסבך ו-20 ר"ט לבני המדינה. אשור הנסיך ניתן ב-24.12.1678
 (נספח מס' 2). בטענתם מתעלמים בני מודל כנראה מהתעודה הזו, לפיה היו חייבים לשלם,
 מאידך, בודאי לא עמד תשלום זה ביחס נכון להערכה אמיתית, אילו נעשתה. האב"ד ר'
 הירש פרנקל טען במכתב אל אחיו, שבני מודל מסרבים לשאת בעול עם בני המדינה (הנלה,
 עמ' 80). אין ספק שקיים קשר בין כל התעודות האלה.

99. מלה זו מעל לשורה.

99א. zwar (בגרמנית עילית בינונית : ze wäre = באמת).

100. unbillig. 101. ע"פ המשנה אב' ב', ט"ו.

ג ע"ב האט אונ' דיא אנדריי פון חתמנין אונט / לייגן אצל ב"ב אחד מהב"ב פה אנשבך עד ביאת אב"ד מדינה נר"ו כנ"ל:

וכהיום הזה יר' ג' ד' חשון תע"א לפ"ק איזט אובר פרנס ר' אלחנן לבית הורעד קומן אונט המתועדי' בייא אנדרר אן גיטראפין כדאתמול, קיינר אויז גלאזיק, אונט אינן אן גיפראגט, בראש פ' ר' יוקל, וועלכר זיך צו איינר בידענק צייט גינומן האט צו דער אונטר שריפט עד היום, אונ' אויך דיא אנדריי דיא זיך ניכט אונטרשריבן הבן כמו הוא רעזולפירט.

אלש דאן וואו זיך פ' ר' יוקל היום רעזולפירט, האט ר' יוקל גיזגט דיא זאכן וואו די חתימה האט זאלין זיין איזט גשעהן מיט בני ר' מאדל ז"ל, דו מן אהין גשיקט האט אונ' תשובתיהם ער הלטיין כנ"ל: 102

אונט וואו דאן פרנסי¹⁰³ אן לנגט וויל ער אך מ'כין, אונ' אנדריי יחידי סגולה דיא זיך אתמול ניט אונטר שריבן הבין כמו ר' יוקל, הבין לע"ע דא מן זיא גיפראגט האט אוב זיא זיך היום וואלין יוא אונטר שרייבן, הבין זיא גיזגט כמו ר' יוקל לע"ע זגט, חוץ ר' יואל שוואבך האט זיך היום אונטרשריבן ויזא אויך שון אובן איין גפירט איזט¹⁰⁴:

אובר פ' ר' אלחנן האט גון מער פאר גוט ביפונטיין וויילן הפרנסי מדינה זמבט שארי יחידי סגולה כנ"ל, כולם כ"א¹⁰⁴ * מיט התמני' חדשה פארט צו זעצין, אוב שון קצתם מהם ניט אונטר התמנת זיין, אירי מחשבה ניט לרעה אנויז צו דענקין, ויזא אויך אבר פרנס ר' אלחנן ניכט ביגערט דעז וועגיין ווידר אינן וואו אויף צו פירן, אונט וויילן שעה צריכה ל'כ¹⁰⁴ איזט אונט לא סגי בלאו הכי אין דעם דער לנד יום פון דער טיר כנ"ל גמעלט¹⁰⁵. אין אפ וועזין הייט אב"ד ש' ועלכר מהפרנסי מדינה ש' בשריבן ווארדין אונט תשובתו בשאר¹⁰⁶ זונדריין פון ב"ב ר' יואל משוואבך מינטלך זיינט הלבין גיזגט ווארדין מן מעכט נאך אים שרייבן לע"ע וועלכש אך גשעהן ווער. קאן ער ניכט קומן, מ' בריאותו ניכט רעכט איזט לע"ע.

אונט וויילן השעה צריכה לכך, אלש בקרב ימים כנ"ל גימעלטיט לנד יום זיין זאל, וועלכר שון פון אב"ד אונ' פרנסי מדינה אונ' שארי יחידי סגולה לענגשטיז שריפטליך גשטעלט ווארדין, ע"כ דא מיט פארט צו זעצין, אונט להמתועדי' הנ"ל מגלה דעתו צו זיין ויזא אונ' ווער זאלכי צו קינפטיגי בייא פרנסי וטובי ועיקורי וגובי ורואה חשבונ' זיין זאלין.

102. ו"א אע"פ שלא חתמו על ההחלטה, הרי כבר בוצעה.

103. פרנסות (בכתיב פונטי!).

104. ע"י הע' 88 לעיל.

104א. 21 שנמנו בשמותיהם בדף ב' ע"א.

104ב. סנה' מ"ו, ע"א.

105. gemelt.

106. כנראה גרמניסם: [aus]geblieben!

אונט אובר פרנס ר' אלחנן קלט ביא זיך, וויילין זאלכש פון אינן 107 הירויז פליסט אום אונדריזירט 108, אויך מיט קיינים פון כל בני הוועד אין זאלכין עצה גהלטין אבר 74 אפ גרעט זונדרין לשם שמי' לכבוד השם ב"ה ולכבוד השררה יר"ה ולטובת המדינה גשעהן טוט, אלש האפינטליך זאלכי המתוועדי' בכלל ובפרט נעניהם ראשיהם 108 * צו זיין אונט אלש פאר גוט ביפונדין ווערט.

נעמליך ערשטיג, וואז אן לנגט דיא אלטי פרנסי' הבין המתוועדי' פר גוט ביפונדן דיא אלטי פרנסי' צו פאר בלייבן. אובר פרנס ר' אלחנן האט זאלכש דא ביא ביווענדין לאזין, נגד זאת חרי' השררה יר"ה אדונינו דוכס הגדול ומשפטו ניקשן בינומן.

וואז אבר דיא נייאה פרנסי' וטובי' ועיקורי' ורואה חשבונ' אן בלנגגט, זא זאלין זאלכי לשם שמי' לטובת השררה יר"ה ולטובת המדינה כהיום גזעצט ווערדין. לאזי אופני 37 פרנס, ר' נטע שוואבך 61 פרנס, זעלגימן אנשבך 89 פרנס, יחיאל אנשבך 40 פרנס. ר' פייס בערנום 109 טובי מדינה, שאול בנימן גונציהויון 42 טובי מדינה, ר' לאזי זולץ בערג 110 ט"מ 111, הענלי קריילס היים 43 ט"מ, פ' זעליגמן אנשבך 39 גובי מדינה ג"כ, ר' איצק פייכט וונגי 50 ד ע"א גובי, ר' ליב גונצי הויגן 55 גובי, ר' דוד טרילינגי 62 גובי, / ר' יואל שוואבך 54 גובי, ליב וויטלש הופן 49 רואה חשבון [!], ר' גבריאל טרילינגי 57 רואה חשבון, אנשיל גונציהויון 56 ר"ח 112, וואלף קיצניגער מפירוד' 113 ר"ח. שלמה גונציהויון 62 עיקורי מדינה, מאיר טלמעסינגי 63 עיקורי מדינה, לאזי אנשבך 60 ע"מ 114, ר' בנימן גונציהויון 48 ע"מ, יהושיע בעך הופן 53 ע"מ, אברהם ברוינשבך מקריילסהיי 115 ע"מ, זלמן טרילינגי 51 ע"מ, שמואל ווייל 58 ע"מ, ר' אברהם גונציהויון 59 לנד סופר 115 * דיני' מדינה זאל מאן מאכן בשעת הלנד יום הבע"ל, נגד זה חרי' אדונינו דוכס יר"ה ומשפטו ניקשן בינומן.

107. נראה לי שהכוונה היא : ממנו.

108. uninteressiert.

108A. ברכ' ז', ע"א.

109. [Main] bernheim. אורי פייבש בכרך, החתום על תעודה מתנ"י (דף ח', ע"ב).

110. נקרא גם ר' לאזי מפירדא (דף י', ע"א). 1763/64 בא ליריד לייפציג Lazarus Sulzberger מפירדא — אולי נכדו (פרוידנטל, שם, עמ' 89).

111. טובי מדינה.

112. רואי חשבון.

113. ב-1706 היה גר בביתו של מודל אנשבך בפירדא ועסק במכירת ספרים ובמסחר קמעוני

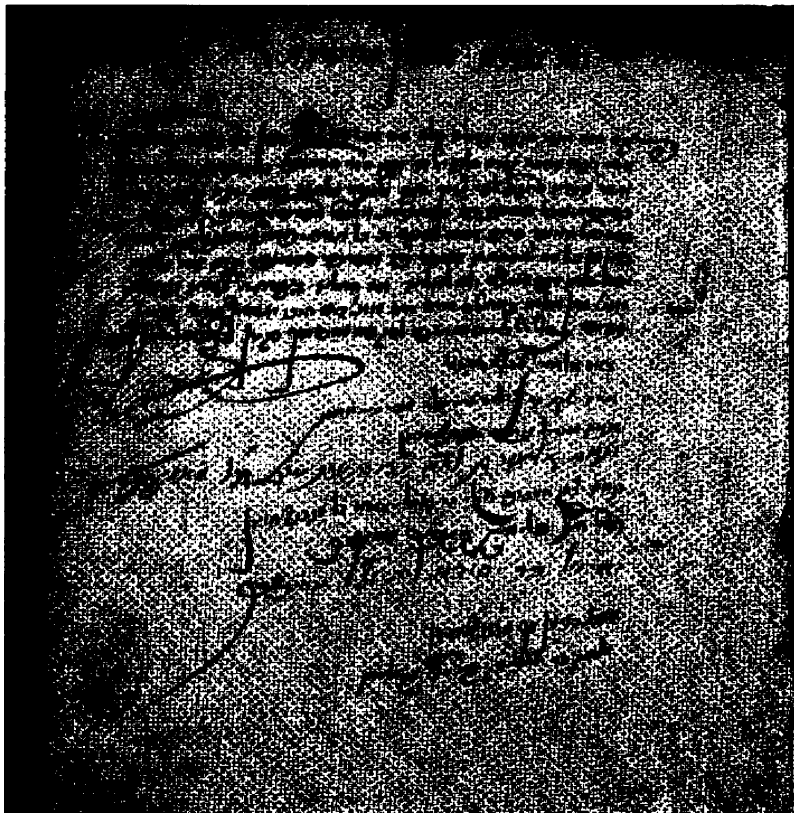
("Crammery") (אמ"נ, 4 Nr. 236/4 Rep; צלום : אכת", HM 2791).

114 עיקורי מדינה.

115. אחד משני היהודים העשירים בקריילסהיים ב-1714 : 2 mit Abraham Bransperg [!]

Söhnen (נספח מס' 9), כנראה מ-Braunsbach a. Kocher בנסיכות הוהנלוהה.

115A. מופר המדינה.

שער הפוסק (דף א, ע"א)

אחר כל זאת דן נון פון כל המתוועדי, וואו הירונטר פרנסי ישיני המדינה¹¹⁶ גרעכנת, זאלכש התמניף חדשה למזל ולברכה פר גוט ביפונטין אונט הכל במוסכם א'¹¹⁶ גוועזין, אלש זאל עז אויך לטובה זיינש פר בלייבן הבין וכן יהי' וכן יקום¹¹⁶. נגד זה אדונינו השררה יר"ה אין דען גרינגסטן דא מיט ניקש איין גגריפן זיין זאל וחריו' שלו במקומו עומד. אונט וואז פאר פונקטין פערנר הין לטובה [1] המדינה צו באוב אכטין זיין זאל, וועלכש לע"ע משני הצדדי' נעמליך הקצין ושתדלין¹¹⁶ האובר פרנס ושארי פרנסי' ויחידי סגולה אשר ישנו פה, ניכט פנאי הבין אויז צו מ'כין, אך¹¹⁷ קצתם פון עמטר חדשי' וועלכי לע"ע ניכט בייא דער שטעל זיינין, בפרט' הגאון אב"ד מדינה גר"ו אך ניכט וויא שון גימעלטיט לע"ע זיך אצל הוועד איין פינדן, אלש קאן מיט זאלכי פונקטין ביו צום קיניפטיגן ל'נד יר' אי"ה¹¹⁸ צו רוק גשטעלט ווערדן, אויזר וואז צום ל'נד יום פון ג'טן איזט, רשות השררה יר"ה שרייבן אין אלי ארטיין אונ' דער גלייכין וואז צו זאלכין יום הוועד פון ג'טן איזט, וויא אויך דיא אקט' וזכיו' של בני המדינה מבית בני ר' מאדל ז"ל גימעלטיט צו נעמין, זאלכש מוז קודם אפ ראו¹¹⁹ דאז מאל אויז גימכט ווערדין. צו וועלכין ניכט מער דער בייא צו טוהן הבין, אובר פרנס, פרנסי, טובי', ישיני' וחדשי', אלש קאנין דיא זעלביגן היאר בבית הוועד בלייבן אונ' דו זעלביגי צום ענד מ'כין.

דיא אנדרי' ב"ב אבר פון דיא המתוועדי' וועלכי צו אונטר שידליכין היינטיגי טג גיבעטין מ' משא(ו) ומתן שלהם גערן בביתם וואלן, זא האט מן פאר גוט ביפונדין זאלכש פאר ברענגין, אויך למעט הוצא' מדינה, אירי בקשה צו אקצאפטירן. וועלכר היינט נאך זייני גידאנקין האט אפ צו רייזין, קאן ער לחיי' ולשל' אפ רייזין.

בוו הרגע הבין פרנסי, דהיינו ר' יוקל, ר' מאדל, ר' זעקל, זאלכי אקטי' וזכיו' של בני המדינה בתוך התיבה פר שלאסין לבית הוועד גיבראכט,

116. פרנסי המדינה הישנים.

116A. אחד.

116B. ע"פ יש', ז', ז'.

116A. גם מארכס מודל, קודמו של אלחנן פרנקל, נקרא "פרנס ומנהיג ושתדלן המדינה" (ע"י בראן בס' הזכרון לדוד קויפמן, עמ' 404, הע' 1). "שתדלן" כאן הוא יותר בבחינת תואר כבוד מאשר שם משרה, בנגוד להסד'קאסל: "ואחרון חביב קיימנו וקבלנו עלינו ועל ב"מ י"ץ הפ"ו והשתדליו כ"ה הירץ קאסל להיות שתדליו המדינה ולעסוק בצרכי צבור באמונה כמו שעשה עד היום הזה ויגתן לו חלף עבודתו בכל שנה משך שלש שנים סך מאה זה' העסיש הכל באופן שנחבל מלפנים מ"ב אנשים." (1690. פנקס התקנות, דף י"ד ; (HM 2502 p. 50/51).

117. auch.

118. אם ירצה ה'.

119. Abreise.

וואו [ד]ער בייא גוועזיין פרנסי' וטובי' חדשי' ושאר יחידי סגולה, אונ' ד' חתיכות אבארטי¹²⁰ גיבראכט, וועלכי ביטרעפין זכיות: ארגינאל טיקרעט פון אדון דוכס יר"ה יאהאן פרידריך פון דאטא דען פיר אונט צוואנציגשטן אפריל 1685¹²¹

מער איין קאפיא טיקרעט פון זעקשטין מערצי פון אדונינו דוכס יר"ה ווילהעלם פרידריך [!] 1705 דאטירט¹²²

דריטש איין רשימה פון גובה נתינה^{122א} וויא זיך זאלכש פר הלטין זאל תי"ו סמ["]ך לפ"ק¹²³

פירדש איין ראל פון בני מדינה מנחם תס"ד לפ"ק¹²⁴

אלש האט אובר פרנס ר' אלחנן לפי שעה לעת הצורך דיא ד' שטיק הנ"ל לטובת המדינה צו זיך גינומין אונט דיא תיבה עם כתבי' עם שלאס פאר שפערט אונ' כפל חתימת פון הקצין השתדלין האובר פרנס ר' אלחנן אונ' פון פ' ר' יוקל¹²⁵ דראן גליגט אונט בתנאי כנ"ל גמעלטיט זאלכי לפי השעה להקצין הפרנס ר' יחיאל איין גיהענדיגט אונט המפתח האט אובר פרנס הקצין השתדלין הגדול האלוף מהור"ר אלחנן סג"ל בידו.

ד ע"ב כהיום הזה יר ג' י"א חשון תע"א לפ"ק¹²⁶ זייגין שלשה פרנסי' וטובי מדינה האלוף הפרנס ר' יוקל, והאלוף הפרנס ר' זעקל, והאלוף טובי מדינה בנימן גונצנהויזן¹²⁷, אויף פאר לנגן אונט ציטירונג אובר פ' ר' אלחנן ער שיגן. וועלכר איגן פאר גיטראגין דז איגן ביקאנט איזט, וויא לענגשטיין¹²⁸ נאך דעם פון אב"ד מדינה ופרנסי' ושאר יחידי סגולה מהמדינה לבני ר' מאדל

120. *aparté*.

121. עי' הנלה, עמ' 115. אע"פ שבכתבי החסות האישיים נאסר על היהודים הדבר, הורשו בצו זה לקחת רבית גבוהה מהמותר מהלואות עד 40—50 ר"ט, אם הלווה הסכים לכך מרצונו הטוב. למסמך זה היתה כמובן חשיבות יתירה בקשר לועדת החקירה של ואקרברארט בעיגן לקיחת הרבית (ראה נספח מס' א3).

122. ה"ה *Judenordnung* הנזכרת אצל הנלה, עמ' 67. סעיף ב' דן בתנאי לקיחת רבית (נספח מס' 4).

123. מס. עי' כהן, הוועד, עמ' 366, הע' 102.

124. באותה שנה התקיים יום ועד בלהרברג ובאשור הממשלתי נזכרת במפורש חלוקת המס לפי ה"ערך" (כהן, הוועד, עמ' 354, הע' 20).

124. יום הוועד ב' 1704, שצריך היה להתקיים בלהרברג ב" 15.6. (שם, שם, הע' 19), נדחה ל" 12.8. = י"ב באב (פקודה ממשלתית מ" 23.7.1704, אמ"ג, 2, Rep. 116, Fasc. XXVI, תעודה 193; צלום: HM 2662B). מאז ועד 1710 לא התקיים יום ועד. ה"ראל" (Rolle) היא אולי רשימת הנוכחים?

125. כותיק הפרנסים (החותם תמיד ראשון אחרי הפרנס הראשי).

126. 4.11.1710.

127. צ"ל שאול בנימין גונצנהויזן — ראה דף ג', ע"ב.

128. *längst*.

ז"ל, ה"ה הקצין הר"ר אייזק ואחיו כ' אלי' שי', גשיקט וארדין אונט אינן זגין לאזין אוב זיא וואלין דיא גלייך הייט וועגין ערך המדינה צו גלייך שארי בני המדינה געבין, אבר ⁷⁴ אוב זיא אין זאלכין פונקט מאדונינו דוכס יר"ה חסד ¹²⁹ הבין אירן ערך גיט צו מאכין וויא אנדרי ב"ב מהמדינה. והשיב[ו]ם באותו פעם זיא העטן צו וואר זאלכין חסד בידם, פאר לנגן אבר זאלכש זיך גיכט צו בדינג ¹⁸⁰, זונדרין וואלין וויא ¹⁸¹ ביז דאטא טאן וואז רעכט איזט. אונ' זאלכי תשובה באותו פעם בני המדינה גיכט פאר גוט ביפונדין, אין דעם זיא גיכט זאלכין חסד אין זאלכין פונקט שריפטליך פאר גוויזן, דז מן דער דורך העטי זעהן קענין אוב אלזו נאך איר פאר געבנש איזט. אונט באותו פעם גשלאסין ווארדין דז בני המדינה בכלל ובפרט אצל אדונינו ה[ד]וכס יר"ה מיט איין אונטר דעניגשטיז זופליג אויף ווארטין זאלין, אונט דא רינן ביטן דז בני ר' מאדל ז"ל עם שארי בני המדינה וועגן ערך שלהם צו גלייך גהלטין ווערדין זאלין. וועלכש אויך גשעהן אונט דא מאהל פרנסי ויחידי סגולה מהמדינה צו זאלכין איבר געביני זופליג בארדינירט ¹⁸² ווארדין, אבר ביז דאטא פון אדונינו דוכס יר"ה קיין גינעדיגשטי רעזור ליציאן[!] ער הלטין ווארדין. אונט לע"ע וויא מן התמני' חדשה גימכט האט, האט מן ווידרום מחדש וועגין זאלכן פונקט ערך הלבין שני ב"ב מהוועד לבני ר' מאדל ז"ל אפ גשיקט זיך צו רעזולפירן וועגין זאלכין פונקט כנ"ל. והשיב[ו]ם זיא העטין מאדונינו דוכס ¹⁸¹ יר"ה זאלכן חסד בידם כנ"ל דף לעבר, אבר פר לנגין גיכט זיך זאלכש צו בדינין, זונדרין וויא ביז דאטא ערליך אין זאלכין טאן וואלין. וועלכש באותו פעם פאר גוט ביפונדין ביז צום לנד יום מיט זאלכין פונקט צו רוק צו הלטין. אונ' וויא מן צו זאלכר צייט זאלכן שריפטליך ערהאלטיגטי גינעדיגשטן חסד מאדונינו דוכס יר"ה אין זאלכין פונקט גלייך הייט פינדן ווערט, דז ווערק הער נאך צו טרקטירן. וויילן אבר אובר פרנס ר' אלחנן לע"ע להמתוועדי' פאר גיבראכט דז לאותו זמן זאלכש, צו זוכין ¹⁸³ אצל אדונינו דוכס יר"ה צו שבאט זיין מעכטי. אונט נאך מעררש צו ביזארגין דזין דיא אנשי פרנקפורטר ¹⁸⁴, וועלכי לכאן קומן צו וואונין, זאלכי זכיות כמו בני ר' מאדל אצל אדונינו דוכס יר"ה צו גניסן בהויבטן וואלין, אלש איזט במעמד שלשה פרנסי' טובי מדינה הנ"ל

129. ז"א פריביליגיה. 130. ראה הע' 97/98 לעיל.

131. המלה כתובה מעל לשורה. 132. beordiniert. 133. לבקש.

134. לפי הלשון מתקבל שהכונה כאן איננה ליהודים מפרנקפורט העוברים לאנסבך או לפירדא, אלא לאנשיו של אדם מסוים בשם זה. ואכן, גיסו של מארכס מודל, הפרנס ר' צבי הירש בן יוסף הלוי, בקרא הירש פרנקפורטר, היה מדפיס בפירדא ונפטר שם בשנת 1709 (L. Löwenstein, JILG VIII, p. 97/98); שם נזכרים גם בניו יוסף יוזבל והדיין יעקב יחזקיה העס, שנפטר ב"1706). ברשימת יהודי פירדא שבחסות דוכס אנסבך בשנת 1675 מופיע Frankfurter Jud ובשנת 1694 Hirsch Franckfurter (אמ"נ, הע' 113 לעיל). לא מוזכר בהמשך שהכונה למשפחה זו.

ובמעמד שני פרנסי' פה אנשכך¹³⁵ גבליבן אונט גשלאסין ווארדין, צווישן היום אונ' מחר אדונינו דוכס יר"ה אויף צו ווארטן אונט מיט איין אונטר דעניגשטיז זופליג וועגין זאלכר גלייך הייט בני ר' מאדל גהלטין זיין זאלין, אויף צו ווארטין, אונט דער בייא צו ביטן וויילין ע"ע דער לנד יום היר בייא קומט אונ' זאלכר פונקט פאר הער גוט ווענדיג, וויא צו פאר הלטיין, גנעדיגשט רעזולפירט ווערדין מוז אויף זאלכי לענגשטי איבר געביני זופליק, אונ דער גלייך דיא איציגי איבר געבן איין גנעדיגשטי רעזולוציאן גינעדיי גשט רעזולפירן, וועלכש לע"ע גשעהן איזט, המתוועדיי זיך אונטר שריבן אונטר איין אויף זאטץ פון דער זופליג אונט זאלכי זופליג לאדונינו דוכס יר"ה צו איבר גאבן.

בזו הרגע איזט זאלכש גימעלדיש¹³⁶ אונטר דעניגשטיז זופליג במעמד אובר פ' ר' אלחנן אונ' פ' ר' יוקל ופ' ר' זעקל ופ' ר' יחיאל וטובי מדינה בנימן גוציהויון¹²⁷ אצל אדונינו דוכס יר"ה אונטר דעניגשט איבר געבן ווארדין, אונט פון אדונינו דוכס יר"ה איין גנעדיגשטן פר דריסטונג געבן ווארדין, פ' זעליגמן אבר וועגין זייני בייא גיבראכטי עקסקוסי¹³⁷ אימי דיז מאל זאלכיש זופליג מיט העלפן אן געבן פר שונט ווארדין אונט הער קיגן אבר בידונגן ווארין וואו קיניפטיג הין ווידרום דער גלייכן פונקטן פאר בייא גין זאלט, אן פאנגש איער¹³⁸ זאלכש אצל המתוועדיי טרקטירט ווערט, גלייך אויז צו מכין, אוב זאלכי אבר⁷⁴ זיינש גלייכין וואו ער זיך במוסכם אונטר שריבן, מיט גין מוז אבר⁷⁴ ניט, יו' ד' י"ב חשון תע"א¹³⁹.

ה ע"א כהיו' הזה יו' ב' ו' שבט תע"א לפ"ק¹⁴⁰ בהתאספו יחד האב"ד מדינה גר"ו בצרוף פרנסי המדינה וטובי המדינה ובראשם האלוף השתדלן המדינה האובר פרנס, נמנו וגמרו¹⁴⁰ * ועשו תקנות לטוב' המדינה לפי הזמן ולפי צורך השעה לשם שמים לעשות סיג וגדר לפנים מגדר¹⁴¹ ולעשות חיזוק וקיום לכל הדברי' אשר יבואר להבא. נכתב' כל הדברים בפנקס זה נחתם מאב"ד ומפרנסי המדינה יצ"ו, וזה יצא ראשונה¹⁴¹ *.

א" דיא שמאים זיין גיווארדין על לנד יו' העבר כסלו תע"א: ארבעה פרנסי', מה שיצאו קצת עפ"י הגורל מתוך השמונה פרנסי' וקצתם מפני

135. זליגמן ויחיאל אנשכך.

136. gemeltes.

137. ראה הע' 91 לעיל.

138. ehe[r].

139. 5.11.1710.

140. 26.1.1711.

140A. משנ' ידים ד', ג'.

141. ע"פ ירוש' פסח' כ"ו, ג'.

141A. בר' ל"ח, כ"ח.

שאינם פה עמנו היר' עפ"י הסבה, הוט מאן דיא עפ"י הכרח גינומן, ואלו הן הפרנס'י: הר"ר יוקל פייכטפנגין⁸⁵, הר"ר מאדל גונציהויזין⁸⁶, לאזי אופני⁸⁷, הר"ר יחיאל אנשבוך⁴⁰. שני טובי יצאו ג"כ עפ"י הגורל ואלו הן: הר"ר וייבש מנבארנהיים¹⁰⁹, הר"ר לאזי פירדא¹¹⁰. שלשה ב"ב מהעיקורי' מדינה אשר נעשו מחדש, ואלו הן: שלמה גונציהויזין⁶², אברהם בריון שבוך מקראליסהיים¹¹⁵, זלמן טרילינגי⁵¹. ואלה הן ההוספי' ¹⁴²: מאיר דאלמעסינגי⁶³, הר"ר אברהם שוואבך¹⁴³. ובראשם האב"ד נר"ו עם האלוף הקצין האובר פרנס, אחיו של אב"ד נר"ו, וכן יהי' ויקום בכל לנד יר' הבע"ל, זולין אלי מאל ארבעה פרנס'י, שני טובי, שלשה ב"ב עיקורי' עפ"י הגורל כנ"ל צו שמאים גימכט ווערדין, אכן האב"ד והאובר פרנס מוזין בראש כולם מלבד הגורל דער בייא זיין¹⁴⁴.

ב" דיא שני הוספי' זאלין זיין ג"כ עפ"י הגורל גימכט ווערדין דהיינו מתוך שארי עיקורי', אכן וואן אותו עיקר ב"ב דש הוספה גווארדין איז, פסול איז לראשוני' זול ב"ב אחר מתוך המדינה דער צו קומן כפי אשר ישרו בעיני ראשוני' הכל כנ"ל¹⁴⁴ וכן יהי' ויקום להבא אי"ה. ובפירוש אתמר דש הוספה זול ניט איער דער צו קומן אם לא השמאי איז פסול מחמת קורבה לבעל ערך אודר דער בעל [ערך] פור ווארפט להשמאי מחמת שנאה עפ"י השבועה ולא לזולתו.

142. גם בקהילת אה"ו צורפו שני "הוספות" לחמשה שמאים (M. Grunwald, Die Statuten der "Hamburg-Altonaer Gemeinde" von 1726, MGJV XI, 1903, Nr. 1, § 94, S. 35). בברלין נבחרו שבעה שמאים ועוד שני "יוצאים ונכנסים" למלוי מקום השמאים (פנקס קהילת ברלין, עמ' מ"ד).

143. הוא אולי אברהם במברג, הנחשב ב-1714 בין עשירי שוואבך (ראה נספח מס' 9) ע"י כהן, הוועד, עמ' 367, הע' 111. יש להניח שתשעת השמאים הם ה-"Neuner", שטיבם לא היה ברור להנלה, אך נראה שב-1651 נעשתה השומה ע"י ג', ב-1661 ע"י ט' וב-1665 ע"י ז' אנשים (הנלה, עמ' 124/5). — אופן בחירת השמאים במדינת מגנצא (גליל תחתון) תואר ע"י פרנסי קהילת מגנצא בפנייתם לשלטונות, לדחות את יום הועד (1791): "... da dem alten Herkommen nach, durch den Rabiner und die 3 älteste Schutz Juden und Gehülften, ohne Beyziehung der Vorsteher und Einnehmer, mittelst aus Büchsen gezogen werdenden 10 Schreibern (ז"א בוררים) und 2 Beysitzer ihre vota zu geben haben, 3 Schatzungs Richter (שמאים) und 2 Beysitzer 14 Tagen vor Anfang des bestimmten Tags (יום הועד) erwählt wer- den..." (Mainzer Polizeiakten 2074, f. 79/80, den. ... באכת"י, HM 2613). — על דרך בחירתם של ז' שמאים בהסן-קאסל ראה, L. Munk, MGWJ 41 (1897), S. 511. בתפ"א נבחרו חמשה "בעלי מעריכים" ("פנקס התקנות", דף ל"ו) ובתצ"ו שבעה — מכל "שסח" (אזור) אחד (ארכיון ממשלתי מארבורג, Abt. 5, Judensachen 2367/I, f. 106; אכת"י, HM 2505). מספר שנשאר קבוע גם במחצית הש" ניה של המאה הי"ח (אכת"י, אינ/256(1), ועדי 1773, 1779).

144. השוה גם תקנות קראקא משנת שני"ה, סי' 70 (M. Balaban, JJLG X, 1912, S. 347/9).

ג" קודם אשר נעשה הערך מבעלי שמאי לבעל הערך, זאל הבעל ערך ערשט תוקע כפו זיין בפועל ממש לשד"א¹⁴⁵ להאב"ד נר"ו, דש ער בלי ערמה ומרמה ובלי שום הורא' [התר] בעולם¹⁴⁶ זיין ערך הן כסף ושוה כסף חובו' בע"פ או כ"י¹⁴⁷, לעתים קרובי' או רחוקי', עם רווחי' או בלי רווחי', אן זגין, כדי מאן ניט מוכרח איזט דעם זעלביגן בעל ערך לידי שבועה קומן צו לאזין. אונ' זאל דיזור פונקטין אב"ד נר"ו לכל בעל ערך פאר לייאנין¹⁴⁸, ובאם דו מן זיכט¹⁴⁹ לפי ראות עיני[ו] של אב"ד נר"ו, מי ומי שיבוא נהג קל איזט אין זיין אן געביקן, אודר לפי דעת ב"ב מיושבי עירו זולכש אסטסטרין ווערדין דש ער ניט כשורה אן צייגט, זול ער מוזין דעם יהי רצון¹⁵⁰ זגין כפי אשר יושת מאב"ד נר"ו. ואם באלה לא יוסרו¹⁵¹, אונ' זיך אותו בעל ערך ניט משגיח על כל אלה זיין ווירט, אונ' עפ"י אב"ד עם האובר פרנס עם שארי המתועדי' גיפונדין ווירט ווערדין דש דיא שבועה ניטיג איזט, אז ישבע כפי הטופס השבועה¹⁵².

ד" אם המצא ימצא דש ער ח"ו עובר שבועה ווירט זיין עפ"י הברור היטב אשר יבורר עפ"י עדי' כשרי' ונאמני' אונ' אב"ד נר"ו ארקענין ווירט דש אותו ברור איין ברור גמור איזט, אז ענש יענש כפי ראות עיני אב"ד ואובר פרנס ושאר פרנסי' המדינה יצ"ו.

ה" השמאי זיינין ג"כ קודם עשייתם הערך לבני המדינה מחוייב לאב"ד נר"ו ת"כ¹⁵³ בפועל כנ"ל צו געבן דש זיא הכל לש"ש טהון וואלין שלא לשם אהבה או לשם שנאה או לשם הונאר' ממון אודר חלילה איין קנוניא עם ה' ע"ב איזה שיה' צו מכין. וכן מטעמי' נימוקי' אצלינו זולין / השמאי כולל בת"כ שלהם זיין דש זיא לשום אדם יהי' איזה שיהי' ומי שיהי' זיין ערך

145. לשבועה דאורייתא.

146. כך גם בנוסח השבועה על הערך של בני מדינת הסן-דארמשטאדט (אכת"י, KGe 8/33, דף 206, ע"ב).

147. בעל פה או כתב יד (שטרות).

148. vor leienen = להקריא, מלטינית legere. עי' Landau-Wachstein, Jüdische Privat-briefe aus d. Jahre 1619, וינה, 1911, עמ' 126.

149. sieht.

150. השוה M. Weinberg, Geschichte der Juden in der Oberpfalz, III, זולצברג 1909, עמ' 142.

151. ע"פ וי' כ"ו, כ"ג.

152. הנוסח לא נשתמר. השבועה היתה צורת ההצהרה הרגילה בימה"ב, עי' מהרי"א, פסקים וכתבים, ל"ו; שו"ת מהרי"ו, פ"ד. בבאמברג ניסו ב" 1761 להנהיג הצהרה בשבועה, עי' נודע ביהודה, חו"מ, כ'. על גוסחי שבועה על הערך עי' אצל וואכשטיין, פנקס רונקל, A. Kober, Documents selected from the ZGJD IV (1932), S. 134, 142 וכן Pinkas of Friedberg, PAAJR XVII (1947/48), p. 50/51, ופנקס קהילת ברלין, סי' 86, עמ' 85.

153. תקיעת כף.

של אדם וואלין מגלה זיין וכן יעשו הגובי ורואה חשבונו ג"כ כנ"ל. וכניעשו
ההוספי עד אחר לנד יום זו 154.

ר" אם יעשו השמאי ערך לא' מהשמאי עצמם מוז אותו שמאי אויף
זיצין 155 אונ' א' מההוספי, הקודם בכתיבה הוא קודם לשיבה, תחת אותו
שמאי אשר נעשה לו הערך 156.

ז" עש זאל גורל גיווארפן ווערדין וועלכי ישובי פאר הער פאר גינמן
ווערדין זאל[ין] 157, אמנם רחוקי אינם בגורל של הקרובי רק זולין דיא
קדימה פאר דיא קרובי הבין, אמנם רחוקי אונדר אננדר וכן קרובי
אונטר אננדר זולין גורל ווערפין. אמנם העוסק במצוה עפ"י הכרת, והוא [!]
מצוה עוברת 158, זולין דיא קדימה הבין קודם כולם.

ח" מחמת ערך וויא מן אויף היכן 159 זאל איזט קודם לנד יום גרעט
ווארדין לויט אויף זאטץ 160 פונקטין ח', וועלכר גיחתמנת איזט מהגאון
אב"ד מדינה נר"ו עפ"י הסכמו פרנסי מדינה, דש דאז ראשי בית 161 זאל

154. השוה את שבועת השמאים והגובים בהמבורג, עי' גרונוואלד, שם, עמ' 35/36. נוסח שבועת בעלי המעריכים בהסן-קאסל (תפ"א) היה: "דא שוועהר איך ע"ד המקו' וע"ד הקהל בלי ערמה ומרמה, ובלי שום הוראות [!] היתר בעולם, דאס מיר וואללען ריכטיג ערכים מאכין קיינעם צו ליב קיינעם צו לייד, אונד קיינעם צו פאר שאנען, קיין אבזעהנש בכל העולם צו האבן זונדרן נאך אונזרן געוויסן צו מאכין." פנקס התקנות, דף ל"ו; HM 2502, p. 163. בטויים דומים בקראקא, עי' בלבן, שם, שם.

155. aufsitzen במובן השעיה (השוה Grimm I, 739: festsitzen).

156. על הערכתם של השמאים עי' תקנות קראקא, שם, עמ' 349/351. בתקנות הסן-קאסל, שנעשו בוועד שפאנגנברג בשנת תפ"א, סי' ז', נאמר: "עלתה בהסכמה מנוי' וגמורה מהיו' עד יו' הוועד הבע"ל דש בעלי מעריכים גמאכט ווירדן זאללן, פו"ה יצ"ו לבעלי מעריכים ערכם מאכן קודם ישיבתן לעשות ערך בעלי בתי', וגם נעשה דאס אחד מבעלי מעריכים שיהי' קרוב לבעל הנערי' [!] מוז דער זעלביגע אב טרעטין." (שם, דף ל"ח, ע"א; HM 2502, p. 177).

157. לעשיית הערך. ראה גם דף י', ע"א להלן. ביום הוועד במילטנברג (מדינת מגנצא — גליל עליון) ב-1779 הסכימו האב"ד ופרנסי המדינה להצעת הממשלה, שלהבא יבואו בעלי הבתים רק אחרי בדיקת החשבונות ויחמנו מאזור אחד אחרי השני וגם ישוחררו מיד עם גמר חדוש הערך, כדי לחסוך בהוצאות נסיעה ואש"ל (ארכיון ממשלתי וירצבורג, Mainzer Polizeiakten 858 Bd. I, f. 159; אכת"י, צלום HM 2609/I). לפני יום הוועד הבא (1784) הוציא הפקיד באשאפנבורג הוראה מתאימה לכל הפקידים במחוז (שם, Bd. II, f. 152; HM 2609/II).

158. מצוה שזמנה עובר, כגון ברית מילה או הלויית המת. עי' תוספתא (מהד' צוקרמנדל), בכ' ו', י' (ביחס לעליה לרגל).

159. aufheben = לגבות.

160. Aufsatz = הטלת מס, רשימת חלוקת המס (גרמנית עילית-בינונית: ūf-saz. ראה Lexer, *Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch*, מהד' כ"ח, שטוטגרט 1956, עמ' 242).

161. חלק — בדרך כלל שליש — ממסי הכלל שהוטל על בעלי הבתים במכסה שווה, כעין מס לגולות משפחתי. עי' הע' 94 לעיל.

כמקדם, אונ' שטט דו מן פאר אויף 162 שלישי ערך אויז גשלאגין 163 האט זאל מן לע"ע אויף דיא חצי' פון גנצין ערך אויז שלאגין אן שטט דען שלישי. אך ורק אויז גוויזר אור זאך האט מן ארום גיפראגט דיער בין המתוועדי' אוב מן זאל שלישי אויף ראשי בית ליגן 164 אונ' היז קיגן נאר שלישי מערך אויז שלאגין, אדר אוב ר"ה 165 זאל זיין כמקדם אונ' מן זאל דיא חצי' אן שטט פאריגן שלישי לע"ע אויז שלאגין. ויש חלוקי דיער בדבר זה, אלזו האט הגאון אב"ד מדינה נר"ו דעתו נוטה גוועזין לאותן שאמרו מן זאל שלישי על ר"ה ליגן, היז קיגן נאר שלישי מערך אויז שלאגין. אונ' זאלכש זאל גשעהן עד לנד יום הבע"ל ואז יש רשות ביד הגאון אב"ד נר"ו ופרנס' ומנהיגי' מדינה לגרוע או להוסיף על זה, רק נעשה עכשיו לפי צורך השעה, וויילין דיא עניי' בזה הלנד יום זיינין גישטייגט 166 ווארדין אונ' הפחות שבהם מוז חצי ר"ה געבן, אן שטט דאש ער דער פאר פירדל האט געבן, וכן למעלה, גנץ ראשי בית דער פאר חצי געבן האט, ועי"כ 167 נתברו הראשי בית.

ט" איין איטליכר זאל זיין ערך רעכינן כנ"ל בנומרי ג', חוץ ספרי' וקרקע' דהיינו דיא ניט עומד למכור זיינין 168, ואותן בתי' דיא עומד למכור זיין אדר מקומ' בב"ה 168 א די עומדי' למכור זיין, מוזין הבעלי ערכם ערך

162. מקדם.

163. ausschlagen = לקצוב את המס. הכונה היא, שרק שלישי של הרכוש היה חייב במס (השווה "שליש יכולת", דף ו', ע"א להלן). כעת הוצע לחייב את מחציתו, ז"א תוספת של 50%.

164. הכוונה כפי הנראה להעלות בשליש את החלק של "ראשי הבית" במס, ז"א 44% במקום 33% של סכום המס. השווה השינויים בשעורי ה"ערך" ו"ראשי הבית" בתע"ה — דף ו', ע"א להלן, ועי' הע' 321.

165. ראשי הבית.

166. gesteigt = הועלו (מטיהם), ראה Lexer, Mittelhochdeutsches Handwörterbuch II, 1161.

167. ועל ידי כך.

168. על הפטורים ממס ראה וואכשטיין, ZGJD IV (1932), S. 143/4. בפרידברג היו פטורים מלהצהיר על "... קרקע' ובתים וכלי בית וספרי' שאינו עומד למכר" (קובר, שם). ב-1798 פנו כמה נציגים של "בני המדינה" לממשלה בבקשה לנכות את ערכו של בית המגורים מה"ערך", אך נענו בשלילה תוך הנמקה, שע"י שחרור הבתים ונכסי דגידי היו מופלים לרעה דוקא העניים שאין להם בתים (אמ"נ, Rep. 215/17, No. 335; צלום: HM 2670 B). מאידך נתקבלה בקשתם לשחרר כלי קודש, אך לא תכשיטים. ב-1800 נקבע, שבתים, הרשו-מים רק עד 500 זה' בקופת הביטוח נגד שרפות, ושבעליהם אינם משלמים "ראשי הבית", ישוחררו מהערכה ואילו היתר ישלמו ¼ מהערך הרשום בקופת הביטוח. שינוי התנאים הכלכליים והתברתיים בא לידי בטוי גם בהחלטת הממשלה להוציא מסכום ה"ערך" כרכרות, מפני שהן נמצאות רק בידי יחידים, המשתמשים בהן לא לנוחיותם אלא לצורך מסחרם, וגם אין להם ערך ניכר (אמ"נ, Rep. 215/17, No. 334; צלום: HM 2670 A).

168a. בבית הכנסת.

געבין שמנה למאה דהיינו וואן ער שכר דירה ביקומט ד"ד זהובי יתן משלשה מאר' זהובי¹⁶⁹, וכן יחזור חלילה בחסיד ויתיר. יר"ד אבל חובר, הן שיעלו רווחי על ככה או בלי רווחי, מוז ער ערך שלו דער פון געבין. אכן וואן ער איין חוב פאר יאוש טאָר גיבט זאל ער אותו חוב לבני מדינה איין לייגן דהיינו להשמאי, והשמאי ימסרו לאובר פרנס כדי וואן אותו חוב זאלט איין גיין, הן לזמן רב או לזמן קצר מוז ער שליש מכל מה דש ער איין נעמט מאותו חוב לבני מדינה געבן¹⁷⁰.

תקון ת"ת¹⁷¹ אשר היה מקדם ועתה בעת אסיפת הוועד נתחזק

בחיזוק גמור וזה יצא ראשונה ובר' ז סעיפי

"א א' הת"ת גבאי זאלין בכל פעם בחודש אלול ובחודש אדר כל א'¹⁷² במקומו גובה זיין מאותן ב"ב דיא ערך געבין במדינותינו: מכל ראשי בית חמשה עשר צל'¹⁷³, ממאה זהובי ערך א' צלמר, ככה יגבו שני פעמי בשנה במקומם גם במקומי הסמוכי לו הסרי למשמעתו, כאשר מבואר למטה גבול של כל א' וא', והרשות בידו לכוף המסרב עד שיתן לו כפי שיש בידו כתב ראי' מאב"ד מדינה נר"ו על ככה.

ו ע"א ב' כל מי שיעלה לס"ת¹⁷⁴ הן בחול או בשבת אונט לאזט מכין מי שבירך כנהוג, אזי במי שבירך ראשון וואז ער מנדר איזט הן רב או מעט שייד למער ת"ת, ואין רשות ביד אחר, אפילו אחרי העוברי במדינותינו, לנדור במי שבירך לצדקה אחרת כי אם לצדקת ת"ת. ואף אם ינדר לשאר צדקה יהא אותו סך לת"ת, ויהא נדר בטער עפי תיקון המדינה כנ"ל, והגבאי מחוייב לגבר הנדרי בכל שבוע(ה) והרשות בידו לכוף המסרב נגדו עד שיתן.

ג' גם מחויב לשלוח או לילך בעצמו מבית לבית בקלפי מע"ש לע"ש¹⁷⁵ וכל א' יתן לפי נדבת לבו ואחד המרבה וא' הממעט ובלבד שיכווין¹⁷⁶.

169. ז"א ערכם של נכסי דלא ניידים נקבע לפי ההכנסה השנתית, הנחשבת ל-8%. הצהרה על גובה שכירות הבית היתה נהוגה גם במנטובה (וואכשטיין, שם, עמ' 144), שם חוייבה במס רק מחצית ערך הבית (ע"ש. סימונסון, תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, כרך א', ירושלים תשכ"ג, עמ' 278).

170. כך כבר בשו"ת מהרי"ו, פ"ד, והשוה מהרי"א, פסקים וכתבים, קמ"ד, וואכשטיין, שם.

171. תלמוד תורה.

172. שתי מלים מעל לשורה.

173. צלמר = Kreuzer. 15 צלמר הם ¼ זהוב.

174. לספר תורה. השוה תקנות רונקל, סי' ל"ג (וואכשטיין, ייווא בלעטער, כרך ו', עמ' 99)

ותקנות הסן-קאסל, בס' היובל לע. הילדסהיימר, ברלין 1890, הערות ל. מונק, עמ' 76.

175. מערב שבת לערב שבת.

176. ברכ' ה', ע"ב. אותו נוסח בתקנות במברג, סי' א'. קובץ על יד, כרך ז', עמ' 1.

ד' אם יהי' חתן במדינותינו מחוייב ליתן לת"ת לגבאי בכל מקום שהוא ראשון רביעי' ר"ט 177 ולכל מאה כפי ערך נדוני' שלו מכל מאה זהובי' חרז' 178, וכמו כן אם יעבור במדינותינו חתן הדר חוץ להמדינה אזי במקום הראשון שיעבור תחת ממשלת אדונינו הדוכס יר"ה מחוייב ליתן כנ"ל, ואותו גבאי שגבה ממנו יתן לו כתוב ותתום שכבר נתן כדי שיהא פטור בשאר מקומי' במדינת הדוכס יר"ה בעבור דרך שמה והרשות ביד גבאי לעקל אותו עד שיתן.

ה' מכל החתונה שיהי' במדינו' הדוכס יר"ה מחוייב ליתן ממערי' מעשר משני הצדדי' הנדוני' מכל זהוב שני צלמר ש"מ 179 לת"ת גבאי, הן שיהא רב או מעט, והרשות ביד גבאי לכוף המסרב עד שיתן לו לידו.

ו' שלא יהא רשות לשום גבאי ליתן ממערי' ת"ת לשום עני הדר במדינו' הדוכס יר"ה או חוץ למדינה, כי אם מחוייב לשלוח כל פעם לכלות ימי הקיץ ולכלות ימי החורף המערי' שבידם ליד אדונינו אב"ד הרב מדינה נר"ו. ואדונינו אב"ד יצרף כל פרוטה לחשבון שלשה מארי' זה' והיתרון למסור ביד אלופי' פ"ו המדינה והמה יעשו בהיתרון כטוב בעיניה'.

ז' ששה פונקטיני' הנ"ל שנעתק מגוף הכתב שנעשה והוקמו מימי' קדמוני' כנ"ל אינט היום הזה דער פון גרעט ווארדין אונט אינט ווידר גבליבן במוסכם כנ"ל דו מאן לאב"ד מדינה נר"ו זאל איין ליפרן אלי ת"ת געלטער וואו

177. Reichstaler. בדרך כלל: 1 ר"ט = 1½ זהוב (אך בצו שלטונות אנסכך מ-1688.1698 נקבע שער הר"ט לשני זהובים. אמ"נ, Rep 236/4 Nr. 4; אכת"י, HM 2791).

178. חצי זהוב רייניש. סדר האותיות ברה"ת מסתבר מהרצונו לא לכתב "חוז"ר. בזהוב רייניש (rheinischer Goldgulden) היו 75 צלמר, לעומת 60 בזהוב הפרנקוני (הרגיל). עיי' ליידן 1936, עמ' 115, ונחלת שבעה, סי' י"ב (מ"ז), ד' פיורדא, תקמ"ד, דף ל"א, ע"ב. השוה גם ספר התקנות של הסן-קאסל, בס' היובל לע. הילדסהיימר, ח' עברי, עמ' 82, באותו ענין: "רביעי' זה' רייניש", וח' גרמני, עמ' 77; וכן תקנות במברג, סי' י"א, שם, עמ' 6. פתרונו של י. ר. מארכוס לר"ת אלה, בס' היובל לאלכסנדר מארכס, ח' אנגלי, ניו יורק 1950, עמ' 465 (חצי רביעיית זהוב), אינו נראה לי.

179. אולי "שאץ מעות". השוה "שאץ געלד" = דמי שתייה, בתקנות מדינת מעהרין (מהד' י. היילפרין), ירושלים תשי"ב, עמ' 51, הע' 1; וראה י. ריבקינד, ידישע געלט, ניו-יורק, תשי"ך, עמ' 254, ערך "שאצגעלט" והשוה גם "נאט ויין", ש. אסף, מקורות לתולדות החנוך בישראל, ח"ד, ת"א, תשי"ח, עמ' מ"ב. ר"ת אלה מקבילים ל"ט"מ" בתקנה דומה במברג, סי' י"א, שם, אך הפתרונות שהומצאו להם ע"י קויפמן, שם, ועיי' A. Eckstein, Geschichte der Juden im ehemaligen Fürstbisthum Bamberg, Berichtungen ברג 1898, שרצה לתקן את קויפמן (ששכח להעתיק ר"ת אלה עוד פעם בשורה השביעית מלמטה, אחרי "מכל מאה זהובי"), אינם מתקבלים על הדעת. לעומת זאת נאמר בתקנות קהילת איהלפלד (מדינת ביירוט), שנכתבו בשנת תמ"ג, או קצת לפני כן, בס' ט"ו: "פארטייל של חתנים לבחורים או לנערים ממאה ראשונה ג' פיץ טוב מעות. . ." (פנקס איהלפלד (Ühlfeld), אכת"י, N 19/29, דף ג', ע"ב), והשוה ערך "גוטגעלט", ריבקינד, שם, עמ' 52.

גיפאלין בכל השנה וואו פון אב"ד מדינה נר"ו ג' מאר' זה' הנ"ל האט אונ' בחורי' צו הלטין כאוות נפשו¹⁸⁰. והמותרי', משלש מאר' זה' ימסור ליד אלופי' פרנסי' מדינה. וגם יתן הגאון אב"ד הרב מדינה נר"ו חשבון צדק על ככה כל שנה, עכ"פ תוך שני[!] שני' בעת אסיפת אב"ד ופרנסי' מדינה יחדיו. והרשות ביד אב"ד נר"ו לעשות גבאי' דת"ת כפי אשר יוכשרו בעיניו ויהי ראוי לכך.

י"ב מ' א"י מער'¹⁸¹ אין גאנצי מדינה האט מן פאר גוט ביפונדין אין אלי ישובי' איינים צו זעצין או שנים כפי שיהי' ראוי לאותו ישוב. ועל אותן גבאי' הנ"[ל] תוך בני מדינה שי' יהי' אובר גבאי' הקצין השתדלין מהור"ר אלחנן סג"ל אובר פרנס שי', בנעבין הקצין ר' אייזק בן ר' מאדל ז"ל¹⁸² וויילן ער מקדמ' גבאי' איזט גוועזין. וכל הגבאי' תוך בני המדינה יצ"ו זייני מחוייב כל חצי שנה איין צו שיקן אירי געלט ליד האלופי' אובר גבאי' הנ"ל. ואובר גבאי' הנ"ל זאלין אך כל שנה חשבון צדק הלטין יחדיו, אונ' זעהן וואו בעשטין זאלכי ארץ ישראל געלט אהין גשיקט זאלין ווערדין, לק"ק פרנקפורט דמיין או לפאנעדיג¹⁸² במדינו' איטאלי', זאלכש זאל גשעהן לפי ראות עיניו הטוב.

ו ע"ב י"ג אויך איזט גימכט ווארדין פון אותן ישובי' וועלכי גניסן בית עלמין תוך בני מדינה יצ"[ו] יהי' באופן ז"ה¹⁸³ כאחד מבני מדינה זיא זאלין געבן אלי גביער יהי' מה שיהי' להגאון אב"ד מדינה נר"ו וועלכי אימי גבירן ווערין, מעגיין נאמן הבין וויא זיא וואלין. אך מוזין זיא קומן ציית דין צו זיין להגאון אב"ד נר"ו על הזמנ' של אב"ד נר"ו אונ' אויך ליידן מוזין

180. 300 זה' להחזקת בחורי ישיבה הם סכום לא מבוטל — במדינת הסן-קאסל, הגדולה בהרבה ממדינת אנשבך, הוקצבו רק 85 ר"ט (127½ זה') לשנה להחזקת ארבעה בתורים בישיבה בוויצנהויזן (1690). עי' ל. מונק, בס' היובל לע. הילדסהיימר, ח' עברי, עמ' 79. ואולי הסכום של 300 זה' הוא שכרו של האב"ד, הכולל דמי החזקת בתורים ?

181. מעות ארץ-ישראל. בהסן-קאסל נקבע לכל אחד סכום שנתי קבוע ע"פ ערכו, שעליו לשלם לקופת א"י: מ-100 עד 500 ר"ט — ¼ זה' רייניש, מ-500 עד 1000 ר"ט — ½ ר"ט, מ-1000 עד 2000 ר"ט — ¾ ר"ט, מ-2000 ומעלה — 1 ר"ט (1694 ? פנקס התקנות, דף כ"ב; אכת"י, 81 p. 2502, H.M.). והשוה פנקס מדינת ליטא (מהד' ש. דובנוב), ברלין תרפ"ה, ס' תס"ב.

182. ויניציאה. על מרכזי איסוף התרומות לא"י שבפרנקפורט דמיין ובוויניציאה ראה א. יערי, שלוחי ארץ ישראל, ירושלים תשי"א, עמ' 65/66. חדשים מעטים לפני עריכת התקנות שלפנינו יצאו שני שליחים מיוחדים מירושלים לאשכנז, כדי לגייס סכום גדול לפרעון חובות. קהילת פרנקפורט נרתמה לפעולה זו, כפי שיוצא מכרוז קהילת מיץ מכ"ה בתשרי תע"א (יערי, שם, עמ' 332/335). מסתבר איפא, שבתקנה זו ניתנה הברירה בידי הגבאים הראשיים להחליט, אם לשלוח את הכסף לחלוקה הכללית בא"י דרך ויניציאה, או למטרה המיוחדת של פרעון חובות הקהילה הירושלמית, ז"א לפרנקפורט.

183. זה הדבר.

מאב"ד נר"ו אלי כפיר כדין דת תורתינו¹⁸⁴. ווען איינר ד' אמר האט בבית עלמן תחת ממשלת אדונינו דוכס יר"ה, אונ' וויא לויט החסד מאדונינו דוכס יר"ה טעקערעט¹⁸⁵, דש אלש וואז אין בית עלמין קערט תחת ממשלתו אלש דען רב אין רבנר' דעז גלייכן קערט כנ"ל מיט אלי גביערן, וגם וואז יערליך צו געבן לבני מדינה וויילין אין מדינה הנדלין אונ' גניסן ב"ע¹⁸⁶ כנ"ל. אלזו מוזט מן אויף דען טרכטין מיט זיא אפ צופינדן¹⁸⁷.

י"ד אחר זאת איזט גיפראגט ווארדין מהוועד להגאון אב"ד מדינה נר"ו מ' הער וואקר בארטישי קומסיאן¹⁸⁸ וויא זיא גהלטן מעכט ווערדין תוך בני המדינה ש' וואן זיא לטובה גריכט מעכטי ווערדין אצל אדונינו דוכס יר"ה, מ' הוצאר וואז אויף גין מעכט, אוב מכה מהלכת¹⁸⁹ איזט או לא, זא וואלין

184. עי' 193, Finkelstein, Jewish Self-Government, p. 193; מ. פרנק, קהלות אשכנז ובתי דיניהן, ת"א תרצ"ח, עמ' 85/86 וההבאות שם. ע"פ פקודה מ' 22.4.1662 מחלק הרב מגונצנ-הויזן הוצאה של 35 זה' לתקן חומת ביה"ק בבכהופן בין הנוקקים לבי"ק זה, במדינה ומחוצה לה (אכת"י, N 1/4, f. 19). בתי קברות אזוריים במדינת אנסבך נזכרים גם בגונ-צנהויזן (מאה י"ד), בגיאורגסגמינד ובברולצהיים (הנלה, עמ' 47, 147; ויינברג, עמ' M. Jankelowitz, Die berühmte Synagoge u. d. Judenfriedhof in Bech-; 229/31 hofen (Mittelfranken), Das Bayerland, Bd. XXXVII, 20, Okt. 1926, S. 605/6 (עם צלומי ביה"ק).

185. תעודה זו לא עלה בידי למצא.

186. בית עלמין.

187. להתפשר (השוה Herr Wackerbart'sche Commission, בפקודה מ' 10.1.1708 נצטווה הפקיד מהוהנטר"י

דינגן, בלתאזאר היינריך פון ואקרבראט, לעבור בכל המדינה בלווי סופר העיר לשעבר של פויכטוואנגן, בילינג, ולחקר את עסקות היהודים עם הנוצרים: אם נעשו בידיעת הפקידים ואם או כיצד רומו האכרים, שהתלוננו על היהודים על לקיחת רבית קצוצה — לפעמים עד 3 פפניג מזהוב לשבוע (ז"א 65% לשנה. אכת"י, N 1/10, f. 3r). היהודים באו בסכנת נשול גמור, כי לא רק קרן ההלוואות הועמד בסכנה, אלא כל פרנסתם שותקה. החקירה נמשכה ארבע שנים ונסתיימה בכך, שהיהודים חויבו לשלם 20000 זה' לדוכס ו-2500 זה' לוואקרבראט בעד הוצאותיו (סכום אחרון זה הופחת אח"כ במשהו). סופו של דבר היה, שכאשר טענו היהודים ב-1712 שאינם יכולים להתקיים ע"פ הוראות הרבית לפי חוקת הרייך, הותר להם לקחת רבית שבועית של פפניג אחד מכל ר"ט (ז"א 14½% לשנה) במשך שנתיים, במקום שנה עד אז. ראה הנלה, עמ' 68 ואילך ודף ט', ע"ב להלן וכן נספחים מס' 3א' וב', 4, 6—8. ביחס לשעור רבית רגיל של 5% ברייך הגרמני ושל 6% במדינות צפון-גרמניה (כולל בראנדנבורג) ראה H. Bechtel, Wirtschaftsgeschichte Deutschlands vom 16. bis 18. Jahrhundert, מינכן 1952, עמ' 110/111. יהודי מדינת קליווה הורשו ב-1661 לקחת רבית של 3 הלר לשבוע מרייכסטאלר (¼ 21) כשההלוואה ניתנה לזמן קצר. שעור רבית זה צומצם ב-1670 ע"פ דרישת אסיפת המעמדות למחציתו (½ הלר לשבוע = כ-11%), ואילו שעור הרבית ההלוואות רגילות נשאר 6% (S. Stern, Der Preußische Staat und die Juden, I, 2, ברלין 1925, עמ' 64/65, מס' 64/65). ב-1711 נקבעה רבית שנתית של 8% ותוספת של 50% (ז"א 12%) לתקופות קצרות יותר. שעורים אלו אושרו בפעם האחרונה ב-1725 (F. Baer, Das Protokollbuch der Landjudenschaft des Her-)

זיא דיין ישראל הערין ממנו. והשיב הגאון אב"ד מדינה נר"ו: עז איזט אזו, ראשון ווערט מן זעהן דער זעלביגי דער עובר האט גוועזין 190 וואז ער געבין זאל ולפום גמלא שיחנא 191, וזה יהי לפי ראו' עיני הגאון אב"ד נר"ו עם צירופו ש' 192 מדייני מדינה והכל עפ"י הדין והיושר, אונט וואז לאחר זאת מעכט אפ ג'ין 192* דאש אותן דיא עובר גוועזין, הבין ניט צלין דערפיין לאחר אשר יושת 193 עליהם, זאל זאלכש גהלטן ווערדין פאר מכה מהלכת אונ' אין מדינה אויף היבן, וואו ראן דער נאך אותן אנשי' דיא שון געבן האבין כפי אשר יושת עליהם גיקש צו זאלכין ווייטר צו געבן דערפיין.

ט"ו גם האט מאן גיפראגט וואז מן ביטן אונ' ביגעריין זאל מאדונינו דוכס יר"ה על זה. אלזו איזט גבליבן בייא דעם וועד דז מן זיך בירופן זאל אויף גמעס דער זופליגאציאן, וועלכי אונטר דעניגשט איבר געבין ווארדין אצל אדונינו דוכס יר"ה פון ט"ז אנשי' 194.

ט"ז מ' קיומי' 195 האט הקצין השתדלין אובר פרנס ר' אלחנן סג"ל פאר

zogtums Kleve, Bd. 1, ברלין 1922, עמ' 31, 36, הע' 131). במדינת ביירוטי, הסמוכה לאנסבך, הוגבל ב-1700 שעור הרבית מהלוואות מעל 50 זה' ל-5% — ואילו בסכומים קטנים יותר ולתקופות קצרות יותר הותר למלווה להגיע לידי הסכם עם הלווה. בדומה לאנסבך היו גם שם תלונות נגד היהודים שלקחו רבית קצוצה וב-1708 נקבע שמהלוואה בסכום של 100 זה' או יותר אסור לקחת למעלה מ-5% המקובלים. בשטר-החסות מ-1709 חודשה הפקודה מ-1700 וב-1728 נקבע שעור רבית של 6% לכל הלוואה, ללא התחשבות בגובה הסכום (אקשטיין, ביירוטי, עמ' 47, 54). אין ספק שההתפתחות המקבילה בשתי המדינות איננה מקרית! שעורי רבית מודרגים ידועים גם במקומות אחרים: במדינת קולונייה למשל נקבע ב-1686 (וכן ב-1700) שעד 100 ר"ט מותר לקחת 8% ומהלוואות גדודי לות יותר רק 6% (A. Kober, Cologne, פילדלפיה 1940, עמ' 149) ובבאדן-דורלאך נקבעו ב-1746 שעורים אלה: עד 25 זה' — 10%, 25—50 זה' — 8%, 50—100 זה' — 6% (B. Ro-senthal, Heimatgeschichte der badischen Juden, ביהל 1925, עמ' 210).

189. משנ' תענ', ג', ה'.

190. זה שעבר על התוק. 191. סוטה י"ג, ע"ב.

192. שיחיה; כך גם בהעתק. ואולי רצה הסופר לכתוב "שני[ים]", כי מדף ט', ע"ב מתברר, שלאותו צורך צורפו לאב"ד שני דייני מדינה.

192א. יחסר. (ראה Sanders, Wörterbuch der deutschen Sprache, I, 558).

193. השוה שמ' כ"א, ל'.

194. בתיקי בני המדינה נמצאת טיוטא (עם תקונים) של בקשה לנסיך מטעם "der gesambten Schutz verwandten Juden auf dem Lande" (על גבה רשום: "זובליק מן בני המדינה מ' קומסיאון") בענין חקירת הוועדה, ששמה לא נזכר וגם תאריך חסר: האכרים והבורגנים משקרים במסרם על חובות לא נכונים, כי מרובים קשיי הפרנסה של הלוואה ברבית של סכומים קטנים והסכון הכרוך בכך (עתות מלחמה!). גם עד אז לקחו מעל 5% המותרים ברייך, או 6% המותרים במדינה. יתכן כמובן, שפנייה זו הוגשה כבר במועד מוקדם יותר (אכת", N 1/5, f. 59-62).

195. שטרי חסות.

גיבראכט וויא מן זיך מיט צו פאר הלטיין האט, אונ' וויא מן ביטן זאל אצל אדונינו דוכס יר"ה, אלזו איזט גבליבן כזה: דז מן ביטן זאל דז אדונינו דוכס יר"ה ווידר דיא קיומי' ער לויבן מעכט בזה אופן, דז מן ניט אידרמן קיומי' געבין זאל, רק וועם הגאון אב"ד ואובר פרנס ושאר פּרנסי' וטובי מדינה פור גוט הלטיין ווערין, דען זעלביגן זאל מן קיומי' געבין, אונ' דין זאל גשעהן דען וועגין כדי ניט אלר הנט לומבין¹⁹⁶ אין מדינה ציהן דז דער דורך שררה יר"ה פיל צו טאן ביקומן טוט, אונט איזט ער עקנט ווארדין, הן דער קינדר האט אבר¹⁹⁷ קייני האט, מוז דער צו געבן וויילין מכה מהלכת איזט¹⁹⁷.

י"ז דיא גובי' זאלין גביי' נתינר ורעשטנדין¹⁹⁸ הכל מחוייב זיין איין צו פארדרן תוך השנה, וועלכי אירי ישובי, אידרום^{198א} ביונדר, וועלכי תחת ידיהם שטיין, זאלין לע"ע איין גהענדיגט ווערדן אונ' ערקנין, זאלין אלופי פרנסי' מדינה אינן מחוייב זיין מיט אלי מאנטינענץ¹⁹⁹ בסיועת השררה יר"ה נגד המסרב נגדו אן הנדין צו גיין²⁰⁰.

י"ח גם זאל קיין גובה מדינה ניכט זיך אונטר שטיין אום דז גרינגשטי וואז אויז צו געבן וואז ניכט שון פאר הער מהקצין אובר פרנס ומנהיג ושתדלין הגדול מוהר"ר אלחנן ושאר פּרנסי' מדינה אים טיקטירט²⁰¹ איזט, חרץ רשות השתדלין²⁰² הגדול אובר פרנס ר' אלחנן. אויך זאל ער ניקש אויז געבן בלתי קוויטונג פון דעם יעניגן דער דז געלט ממנו עמפפאנגט. מחק בין השתדלין הגדול ד"ק²⁰³.

ז ע"א י"ט כל רואה חשבון [1] זאל כל זמן אחר גביי' הנתינה לפחות מיט זיין גובה דער אים פאר ארדינירט²⁰⁴ ווערט ווערין, חשבון [1] אפ צו נעמין, דער

Lumpen, 196.

197. הכונה אולי ל"הוצאות" שהיו קשורות בהענות הנסיך לבקשה, שהיה בה משום אינטרס הכללי. לאחר חצי שנה (28.8.1711) יצאה הוראה — שפורסמה אמנם רק ב-10.5.1712 — שלהבא לא ינתנו שטרי חסות לילדים שנוולדו, או שנתחנכו, במדינה, והמתחנתים בארץ או בחו"ל, אא"כ יהיה להם רכוש של 500 ר"ט בעיר, או 500 זה' בכפר. כדי להבטיח קיום תנאי זה, חויבו הפרנס הראשי ויתר מנהיגי בני המדינה לחקר בנדון זה לפני מתן החסות והם גם הוחזקו אחראים (אכת"י, N 1/9, f. 31r, וראה גם הע' 285 להלן).

198. Restanten. גביית המס ויתרות חובות המסים. על השמוש במושג "נתינה" (Anlage, Aus-)

(schlag) ע"י כהן, הוועד, עמ' 366, הע' 102.

198א. (=) iederem (=) jedem : Grimm IV/2, 2285.

199. "Manutenenz" (= Maintenance), עורה.

200. לעתים קרובות הוצאו הוראות לפקידים להגיש עזרה לגובים היהודיים, כשייתקלו בסרוב לשלם (לדוגמה : 1.4.1690, אמ"נ, Rep. 165a, No. 1739, מס' 35 ; אכת"י, HM 2665).

201. diktirt.

202. המלה "השתדלין" הוכפלה ונמחקה. ראה אשור התקון בסוף הסעיף.

203. דין קיומיהון (אשור התקון). ע"י ב"ב קס"א, ע"ב.

204. verordnet.

מיט וואן זאלכש פון אובר פרנס אונ' אנדרי פרנסי' פר לנגט ווערט עז גלייך בייא הנד איזט.

ך' וואן איינר מן המתועדי' בתוך הוועד ניכט דעתו מסכי' לחבירו איזט אונ' דעתו בטל ברוב ווערט, זאל ער אייני וועג ²⁰⁵ מחוייב זיין חתימתו נעבן חבירו צו אונטר שרייבן ^{205א}.

כ"א וואן איינר פון עמטר אָפּ גין זאלט כדרך כל הארץ, זיא מאגין האבין נאמין וזיא זיא וואלין, וועלכי לע"ע מחדש זיין גימכט ווארין, זא גלייך איין אנדרר במקומו גימכט ווערדן זאל.

כ"ב כל לנד דיין ²⁰⁶ זאל מחוייב זיין בקנס זיין אַמט ושאר קנסו, לגובה כסביבתו הסמוכה לו, וואן איין חתונה תוך מדינה איזט אַהני דו ער לאב"ד מדינה נר"ו מודיע זיין מוה, זאלכש אן צו טייטן אונ' וזיא פיל ער משני צדדי' ביקומן טוט.

כ"ג לכל היותר כל ארבעה שני' איין לנד יום צו הלטיין בבל תאחר ²⁰⁷.

כ"ד וואן איינר צווישן איין לנד יום אונ' דען אנדרן איין ירושה איין נעמט, איזט ער מחוייב צו געבן כתיקון וזיא מן זונשטן זיין ערך גיבט, כמו כן וואן איין ריווח ידוע (ה) האט, וכן להיפוך [!] ח"ו ²⁰⁸ וואן איין היזק ידוע (ה) האט מערכו אפ צו ציהן ²⁰⁹.

ובפירוש איתמר על נדוניא איז גמכט תקון מקדם וכן יהי': מה שנותן לנדוניא תוך המדינה זול שלישי מאותו נדוניא מערכו אב גיצוגין ווערדין אונ' ניט איער אלש דיא אנדר נתינה ²¹⁰; וואן ער חוץ למדינה דיא

205. ברשום מג' אדר א' תע"ב (דף ט', ע"ב להלן) כתוב "אהגי וועג". הכונה היא eineweg (על כל מקרה), ראה Sanders II/2, 1509.

205א. תקנה דומה בברלין בשנת תפ"ט, פנקס קהילת ברלין, סי' 41, עמ' 27.

206. דיין מדינה.

207. ר"ה ד', ע"א. מתוך התעודות שבארכיון קהילת אנסבך ואמ"נ מתקבלת תמונה — לא שלמה אמנם — של ימי הוועד שנתקיימו מ'1677 עד פרוק ארגון בני המדינה ב'1813, ואין ספק שהיו ימי ועד נוספים על אלה, בעיקר במאה הי"ז: 1677, 1686, 1700, 1704, 1710, 1715, 1721, 1727, 1732 (?), 1737, 1747, 1753, 1762, 1773 (4 ימי ועד אזוריים), 1791, 1794, 1800, 1805, 1812 — ז"א לכל הפחות 19 פעם ב'136 שנים. ועי' כהן, הוועד, עמ' 357, הע' 34.

208. חס ושלום.

209. בתקנות הסן־קאסל (1694 ?) מבואר מה הם שעורי רווח ידוע והיזק ידוע: "ריווח ידוע שיודמן לאחד מבי"מ [= מבני מדינה] יצ"ו בין ערך לערך, מחוייב להוסיף על ערכו הראשון, וריווח ידוע נקרא מציאה או ירושה או נדוניא שהמה מחמשים ר"ט ואילך. וכדומה להיפך, היזק ידוע, מחמשים ואילך ינכה מערכו, ודוקא אבדה או גניבה וגזילה ח"ו, אבל לא היזק במשא ומתן." (פנקס התקנות, דף כ"ג; HIM 2502, p. 82/3).

210. הפטור יכנס לתקפו רק מתשלום המס השני (ander) אחרי מתן הנדוניה. במדינות אחרות נהגו לנכות את כל הנדוניה. עי' וואכשטיין, רונקל, ייווא בלעטער, כרך ו', סי' ט', עמ' 92. שם מפחיתים מהערך גם את הוצאות החתונה עד לששית מערך הנדוניה. בבמברג מנכים את כל הנדוניה וגם מהנות בתכשיטי כסף וזהב (סי' ט"ו, קויפמן, שם, עמ' 9). בפרידברג

לרונאי גיבט ציהט ער תכף²¹¹ חלק שישית מאותו נדוניא מערכו אב. וכן לירושה מוז ער געבין כפי ירושתו, וכן אלמן דער נדוניא איין נעמט. עד מאה ר"ט איז ער פרייא, אבר משם ואילך מוז ער ערכו דער פון געבן. כ"ה בדבר יתומי' ואלמנו': זאל אלמנה חצי מערכה וגם חצי מראשי בית שלה געבין, אכן יתומי' זולין החצי' מערכם געבן אונ' גאר קיין ראשי בית²¹². גם הותנן עם בעלי מעריכי' דז אותו בעל ערך גיט לנג חתונה האט גהעט, אדר וועם מן זונשטן דען ערשטן ערך אך²¹³ מכט לאחר חתונה, מ' מעשר ניקש אפ צו ציהן, רק מתנו' ווערין גיחשבת במקום המעשר. כמו שיש מנהג במדינו' ובקהל' אחרי'²¹⁴.

ך"ו מאחר איין תיקון גימכט איזט וואו יתומי' געבן זאלין לויט סי' ך"ה אלזו וויילין אבר יתומי' פר הנדין זיין חוץ למדינה אונ' הבין אירי געלט אין אין מדינה שטין, איזט גימכט ווארדין דז דיא זעלביגי דיא דז געלט אין הנדין הבין²¹⁵ זאלין געבין אלש וויא אנדרי יתומי' אין מדינה געבין דהיינו חצי' מערכם, בתנאי זה אם יתן רווחי' עד ה' למאה ועד בכלל, אבל אם יתן רווחי' יותר מה' למאה אז פטור מלייתן ערך מזה²¹⁶. מעו' שיש בידו אונ'

(1536) : כל הנדוניה, אך אם לא נתן אותה לפני ר"ה, לא יקבל פטור בעד השגה היא (1578; קובר, שם, עמ' 48). בקראקא : כל הסכום (בלבו, שם, סי' 70, עמ' 352). בהסדר קאסל הופחת בתחילה (תנוד' 1) הערך בסכום הנדוניה במלואו, בתע"ח נקבע, שעד 1000 ר"ט ינוכה חצי ומעל זה רבע, ואילו בתצ"ד נקבע הרבע כשעור הנכוי לכל הנדוניה (פנקס התקנות, דף כ"ג, ל"א, מ"ה ע"ב; 255/6, 136/7, p. 83, HM 2502).

211. ז"א שאינו חייב לחכות למועד תשלום שני.

212. בחדוש התקנות בתע"ה שוחררו היתומים מכל תשלום למדינה, עי' להלן דף י', ע"ב, סי' ח'. — בתקנות במברג, סי' ד' (עמ' 2) נקבע, שיתומים, הנתונים לפקוח אפיטרופסים, יתנו רק מ- $\frac{2}{3}$ של הערך ויהיו פטורים מראשי הבית, ואלמנה, שאין לה עסקים תשלום חצי ראשי הבית ומ- $\frac{2}{3}$ של הערך (אם הוא עולה על 200 זה'), אך אם היא עוסקת במו"מ, עליה לשלם מערכה המלא. — בתקנות הסן-קאסל משנת ת"ן נקבע, שאלמנות ונתנות "חצי רה"ב וחצי מממונם, חוץ מאותן אלמנות שיש להן מחי' בריוח ונושאות ונתנות בעסקי מו"מ כאנשים", ואילו יתומים יתנו רק "ערכם מחצי ממון שלהם י"צ שום רה"ב כלל" (פנקס התקנות, עמ' ט'; 34/35, p. 2502, HM). השוה גם בער, קליווה, עמ' 121 וכן הספרות אצל וואכשטיין (1932) ZGJD IV, עמ' 143.

213. auch.

214. במברג נעשה חשבון מדויק של הסכום הנשאר לזוג (תקנות, סי' ט"ו, עמ' 9). בתקנות הסן-קאסל בנדרון זה חלו הרבה שנויים במשך השנים : בתחילה (תנוד' 1) נאמר : "יהחתן יתן לפי סך הנדון ולא ינוכה כלום המעשר או ההוצאות יהי' מה שיהי'" (ספר התקנות, דף כ"ג; 84, p. 2502, HM), בתע"ח ניתנה כבר הנחה של 20% (שם, דף ל"א, p. 136). בת"ץ הוגדלה הנחה ל-30% (שם, דף מ"ב, ע"ב, p. 221/2), ולבסוף (בתצ"ד) אפילו עד חצי ערך הנדוניה (שם, דף מ"ה, ע"ב, p. 251/2).

215. האפיטרופסים או הלויים מן היתומים.

216. הכוונה כאן כפי הנראה, שאם אדם המחזיק כספי יתום הגר מחוץ למדינה, משלם לו רבית של 5% (השעור המקובל), על אותו אדם לשלם מס ממוחצית הערך של כספי היתום (בהתאם

זאל 216 גלייך זא פיל זיין אלש וואן ער המער פון אנדרי ב"ב העטי ווער ער דאך פטור, כמו כן יהי נדון זה. תיב' זאל ב"ח ד"ק 217.

ך"ז מ' דייני' מדינה איזט גימכט ווארדין דז האלוף מוהר"ר עקיבה בער²¹⁸ זאל הבין כל שנה ח"י ר"ט, אונ' שאר' דייני' מדינה זאלין קיין שכיר' הבין, היז קיגן קיין נתינו' געבין למדינה עד לנד יום הבע"ל²²⁰.

ז ע"ב כ"ח וואן איינר אויז דער מדינה ציהט, וואז ער געבן מוז עבור חוב' המדינה דז ער צו רוק לאזט דש דיא בני המדינה חייב זיין, אזי זול זעלביגר צלין מוזין וואש לחלקו קומט, דהיינו וואן בני המדינה למשל אלף ר"ט חייב איז בעת יציאתו מתוך המדינה זול אויש גישלאגן ווערדין עפ"י הערך וראשי בית²²¹ וואש על איש היוצא קומט אונ' זולכיש מוז איש היוצא קודם

לתקנה הקודמת), אבל אם הוא משלם רבית גבוהה מוז אינו חייב במס כלל. ההנחה היא שהוא עובד עם הכסף הזה וע"י תשלום רבית גבוהה יותר קטנים רווחיו וע"כ ניתן לו כעין פרס על העלאת שעור הרבית על כספי יתומים — וזה בצורת פטור ממס. המנהג לגבות מס מרכושו של אדם הגר מחוץ למדינה מבוסס על שו"ת הרשב"א חלק ה', רס"ג: "ומקום ששם הממון שם חיובו" (עי' י. בזק, הלכות מסים במקורות העבריים. ירושלים 1964, עמ' 38). והשווה שו"ת שבות יעקב, ח"ב (חו"מ), סי' ד.

216. מלה אחת מעל לשורה. ראה תקון בסוף הסעיף.

217. ביני חיטי דין קימיהון. ראה הע' 203 לעיל.

218. ר' שמעון עקיבא בער ב"ר יוסף ר' העניכש, מגולי וינה. מקובל, מחבר סודר "עבודת הבורא" עם כוונות והנהגות ותקונים ויחודים (וילהרמסדורף תמ"ח, ברלין ת"ס). מ"ג 1682 עד 1688 היה דיין בצקנדורף במדינת באמברג, משם עבר לשנייטאך וב" 1694 מינהו קרובו ר' בערמן פרנקל רב בגונצנהויזן וב" 1698 דיין מדינה. הוא נחמד ע"י מארכס מודל. נפטר ה' תשרי תפ"ה בגונצנהויזן ונקבר בבכהופן. עי' EJ/2, col. 22-23; וכן M. Steinschneider, Die Geschichtsliteratur der Juden, I, 158, Jüdisch-Deutsche Literatur No. 1, 176, עמ' 176, סי' 37, עמ' 180; הנ"ל, Oberpfalz, III, S. 85/6; אקשטיין, במברג, עמ' 168. 200 שנה אחרי מותו (1924) חוללה והופלה מצבתו ואגוד בית הקברות בבכהופן העמיד מצבה חדשה במקומה (מ. ינקלוביץ, שם, עמ' 606). בנו שלום נפטר בווינה ב" 1767 (B. Wachstein, Inschriften, Wien, II) (S. 452, Nr. 979) ובן אחר, יוסף, ב" 1742 באמשטרדם, שם היה דיין ומדפיס (L. Löwenstein, Index approbationum, ברלין 1923, מס' 1823).

219. דייני מדינה, שהיו כפופים לאב"ד בשוואבך, היו לעתים בגונצנהויזן, בטרויכטלינגן, במיינברנהיים, בפויכטוואנגן ובקריילסהיים. עי' הנלה, עמ' 122.

220. בחוקת היהודים מ" 1737 (Tit. II, סי' 1) אושרה פקודה מ" 15.1.1677, המשחררת את הרבנים מתשלום מסים, אם הם עוסקים רק ברבנותם ואין להם בתים או מקרקעין (אכת"י N 1/5, f. 172r). והשווה שו"ע, חו"מ, סי' קס"ג, סעיף ה'.

221. לפי הנלה, עמ' 113, נגבו 2% מהרכוש בתור "מעוט עזיבה" (Abzugsgeld). בחידוש התקנה הזו, בתמוז תע"ה, נאמר, שלוקחים בחשבון רק $\frac{1}{4}$ מערכו (להלן דף י', ע"ב). בהמבורג גבו 5% מהעוברים את העיר (גרונוואלד, שם, סי' 117, עמ' 41/42). השוה גם פנקס באמברג (שם, עמ' 40/41 ואקשטיין, שם, עמ' 80, 84-ה' ע' 2) ובער, קלווה, עמ' 127 (ג"כ 5% — ב" 1764), וקראקא (בלבן, שם, סי' 71, עמ' 353/54).

נסיעתו צלין, וכן יחזור חלילה וואן מותרר' חייב זיין ²²².
 כ"ט וואן איין ב"ב גיט כדרך כל הארץ ²²³ מוזין יורשי' קודם חלוקה איין
 נתינה געבן מעזבון אלש וואן אותו איש נאך לעבין טעט ²²⁴.
 למ"ד וואן איינר אין מדינה קומט ברשות אדונינו שררה יר"ה וברשות
 פרנסי' מדינה, וואז ער הקדמה ²²⁵ געבן זאל דהיינו אין ישוב, איז במוסכם
 וויילין זעלביגער צו גניסן הוט אלי צורכי ישוב כגון בה"כ וכדומה לזה, בכך
 זול אידרר פרעמדיר דער אננין קומט, דער נוך ²²⁶ ער איין עושר איז,
 הקדמה געבין כפי אשר יושתו ²²⁷ עליו בני הישוב, אכן וואן זעלביגער
 פרעמדיר זיך נגד אות(ו) [ם] בני ישוב צו בישוערין הוט ²²⁸, אז זול אב"ד
 ופרנסי' המדינה אויש מכין ²²⁹. אמנם איין ב"ב בתוך הישוב דער איין
 קינד גיבט בתוך הישוב שלו איז פטור מהקדמה.
 ל"א וויילן נון התמני' חדשה גימכט ווארדין, כדי בני המדינה אין בעשטין
 אין דעם שטיק ²³⁰ בעשטיז גפירט מעכטין ווערדן, דו ניכט נועל דלת ²⁸¹
 זיין זאל אונ' לכל בני המדינה יהי' מה שיהי' ניכט מער גיין ²⁸² זאל וויא
 מקדמ', שהיו צועקי' לסיועת אותם ²⁸³ לסייע אותם מה שהיו צורכים אצל
 שררה יר"ה, ואינו נענה אותם בשביל זיא צו ווינג גוועזין זיין, אלש
 זאלי כל א' ווער פרנס אבר ⁷⁴ טובי מדינה איזט זיך לפחות יוד יום אבר ⁷⁴
 ווינגער לפי הצורך (זיך) אצל מקום משפט אנשבך איין [פינדן?] כדי ער
 נעבן אובר פרנס אונ' שני פרנסי' באונשבך וגובה באונשבך ²⁸⁴ וואז פר גוט
 ביפונדין ווערט זיך גיברויכן לאזין קען, וועלכש אימי שון פאר הערא ווישן
 גימכט ווערין זאל, אונט אלזו זאל עז כל השנה מיט דעם פרנס וטובי בתוך

222. הכונה כנראה להיטלים יוצאים מן הכלל. עי' הנלה, שם, עמ' 111.

223. השוה יהו' כ"ג, י"ד; מל"א ב', ב'.

224. השוה תקנות קראקא, סי' 70 (בלבן, שם, עמ' 353).

225. בניגוד לרוב המדינות, בהן שולמו דמי הקדימה לבני המדינה, היה נהוג כאן לשלם
 לקהילה המקומית. זה נאמר במפורש עם חידוש התקנה בתע"ה (להלן דף י', ע"ב). השוה
 בער, קלווה, שם עמ' 126; פנקס רונקל, סי' י"ט עם אותה הנמקה. וואכשטיין, ייווא בלע"י
 טער, כרך ו', עמ' 94.

226. בהעתק (N 1/10): "דער נאך", darnach (לפי ש... בהתאם ל...).

227. צ"ל: ישיתו.

228. בהעתק: "האט". הכונה היא כנראה, אם הוא מערער על גובה מעות ההקדמה.

229. לפסק, לסיים מחלוקת, עי' Sanders II/1, 193.

230. ענין (עי' Lexers Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch, עמ' 215), ז"א כדי שענ"י
 יני בני המדינה ינהלו בצורה הטובה ביותר.

231. עי' סנה' ל"ב, ע"ב ורש"י שם.

232. שלא יקרה.

233. הפרנסים.

234. משני הפרנסים באונשבך, יחיאל וזליגמן, היה השני גם גובה מדינה. ראה דף ג', ע"ב לעיל.

המדינה צו גיין, נאך דעם עז לפי הכבוד וזקנה הלטיין טוט, וחזור חלילא[!]²³⁵.

ל"ב מיט לומדי תורה זאל גהלטיין ווערין וואן איינר ביכולת האט עד תי מאר ר"ט, באם שתורתו אומנותו[!]²³⁶, לא יתן רק ראשי בית ואם יהי ביכולתו יותר מחמשה מאר ר"ט ינכה מערכו שלישי ולא יותר, ועל זה אם תורתו אומנותו[!] או לא, יהי בירור גמור.

ל"ג אוב איינר הנדלין דרף אין איין אנדרין ישוב אניין, וואו ער ניט וואונט אונ' אנדרי ב"ב וואונין דרינג, איזט אזו איין תיקון גימכט ווארדין כמבואר: וואן איין ב"ב²³⁷ דער תחת ממשלת אדונינו דוכס יר"ה וואונט, דער קיין שותפ' מיט איין ב"ב באותו ישוב האט, זאל ער דרפין הנדלין כל חודש יר' א' אונ' דרף ניקש געבן, וואן ער אבר מעד אניין הנדלת זאל ער לבני אותו ישוב סרסרר' געבן מכל סוס א' ר"ט, מכל שור א' ר"ט, מכל פרה א' זהב, מכל דקה רביעי' זה, אונ' זאלכש סרסרר' זולין כל בני הישוב צו גניסן הבין, וכן בסחורה לפי ראות המו"מ²³⁸. האט אבר דער זעלביגי שותפ' מיט איין ב"ב תוך אותו ישוב מאג²³⁹ ער ניין²⁴⁰ הנדלין כמבוקשו. זא אבר איין פרעמטר שותפ' האט מיט איין ב"ב, דער ניט תחת ממשלת הדוכס יר"ה וואונט²⁴¹, אזו מוז אותו ב"ב דער אין ישוב וואונט ערך געבין

ח ע"א מחמת / משותפו כפי אשר יושט עליו מאב"ד גר"ו ומפרנסי' מדינה, ואם לאו, דרף ער קיין שותפ' מכין. איין פרעמטר²⁴² דער²⁴³ קיין קופה²⁴¹ חבר גאר האט²⁴⁵, דרף גארניט הנדלין תוך הישוב רק כל חודש יר' א', ואז מוז ער סרסרר' געבין כנ"ל. אונ' וואן ב"ב א' תחת ממשלת הדוכס יר"ה מיט איין אנדרין ב"ב בישוב קופה האט, דרף ער לאותו ישוב הנדלין זא

235. עקרון דומה, של ותק במשרה, נשמר אף הוא בקפדנות, כפי שאפשר להוכיח מסדר החתי-מות.

236. ע"פ ברכ' ט"ז, ע"ב. לפי פקודה מ-14.9.1708 שוחררו מלמדים וחזנים, שאינם עוסקים במו"מ, ממסים ממשלתיים (אכת"י, 41/40, f. 1/5, N) השוה תקנות קראקא, שם, סי' 70, עמ' 352 ותקנות מדינת מעהרין, סי' ק"ץ, עמ' 63 והע' 7 שם. בהמבורג גבו מלוומדי תורה מתצית ר"ה וממצית הערך (גרונזואלד, שם, סי' 128, עמ' 44). ראה גם את הספרות אצל S. W. Baron, The Jewish Community, III, פילדלפיה, 1942, עמ' 35/36, 193.

237. אחרי "ב"ב" מלה מחוקה ("קייין").

238. המשא ומתן.

239. אחרי "מאג" שתי מלים מחוקות ("אייין ב"ב").

240. [hi]nein.

241. אולי הכונה לא לסתם זר, אלא למי שחי בחסותו של אביר ?

242. בהעתק: "פרעמדר".

243. בהעתק נוספה כאן המלה "גאר", ועי' הע' 245.

244. שותפות.

245. המלה חסרה בהעתק (ראה הע' 243).

לנג השותפו' ווערט, לטובת השותפו'. אבר ווער קיין קופה האט אונ' וועלט איין ערמה אן שטעלין, וועלט מיט דען כפרי אויז דען ישוב גיין אונ' וועלט אים נעמן חוץ לישוב אונ' הנדלין, אזי מוז ער ג"כ סרסרו' געבין כנ"ל²⁴⁶. ל"ד גם עלה במוסכם דש פון אלי דיא התמני' וויא זיא גיווארדין זיין בפנקס זה, זול קיינר דרפיין²⁴⁷ אב טערעטיין דער פון, ונעשה זאת בת"כ²⁴⁸ בפועל ממש לשד"א¹⁹⁵ עד"ר²⁴⁹ בלי התרה ובלי הפרה עד עולם, דהיינו עד לנד י' הבע"ל.

ל"ה כל מה שנכתב בשמונה דפיין הנזכר' עד עתה נעשה בטוב טעם ודעת ובהסכמ' אלופי' פרנסי' המדינה ובהסכמ' אב"ד מדינה ואובר פרנס, ויש מהם שהוא עפ"י הדין והיורש ויש מהם שהוא לפי צורך שעה ולפי הזמן ולמגדר מלחא נעשה זאת בהסכמ' הנ"ל ויקוים הכל ולא יפול שום דבר ארצה, אונ' אין אלים חריו' השררה יר"ה ניקש איין גיגריפן, י' ה' ט' שבט תע"א לפ"ק²⁵⁰. פה אונשבוך על י' הועד.

נאם הקטן צביכונהירש סג"ל³⁴

נאם אלחנן סג"ל מפירדא'²⁸

יעקב בר שלמה משה הלוי ז"ל מפייכטוואנגן³⁵

נאם הקטן לזי אופני'³⁷

מאדיל ניימרק בגונציהויון³⁶

נאם הקטן זעקלי גונציהויון³⁸

ונא' הק' זעליגמן בינגא מאונשבוך³⁹

251 .

יחיאל בר יהודא ליב זצ"ל מאונשבוך⁴⁰

251 .

שאול בנימן אך מגונציהויון⁴²

אלחנן בר יששכר יעקב זצ"ל מקראליסום⁴³

246. על המקורות בהלכה לתקנות נגד הסגת גבול עי' ב. וואכשטיין, איינזשטט, עמ' 392, הע' 2; הנ"ל, ZGJD IV (1932), עמ' 145, וגם י. בער, ציון ט"ו, עמ' 35. ראה גם תקנות במברג, סי' ט"ו, עמ' 9, שם נקבע, שמותר לסחור יום אחד בשבוע בישוב זר (והשוה הערות אקשטיין, שם, עמ' 73/74); תקנות הסן-קאסל (מונק, שם, ח' עברי, עמ' 82), שדוקא אינם מגינים על המסחר בסוסים ובהמות, וכן ס' גחלת שבעה ח"ב (שאלות ותשר' בות) ד' פיורדא תנ"ב, שאלות ב'—ג'.

247. אחרי "דרפיין" נמחקה המלה "אן".

248. תקיעת כף.

249. על דעת רבים. 250. 29.1.1711.

251. מקום לחתימה שנשאר ריק, מהפרנסים חסרות חתימותיהם של נטע שוואבך ושל שלמד וואשרטריילינג (שכבר בג' בחשוון תע"א לא הופיע "מחמת בריאותו" — עי' לעיל דף ב', ע"א, הע' 45 — והוא נפטר לפני חשוון תע"ב. ראה להלן דף ט' ע"א, הע' 262). שתי החתימות האחרונות הן של טובי מדינה.

ח ע"ב העתק מכ"י¹⁵² א של האלופי פרנסי המדינה מלה במלה נחנו החתומי למטה מודי ומעיד¹ בחתימו ידינו שקבלנו בחוקת כל בני המדינה יצ"ו לטובתם מן הגאון מרנא ורבנא אב"ד דמדינה יצ"ו ה"ה כמהור"ר בערמן נר"ו²⁵² מחמת הצוואה של המנוח משה בר אהרן משה זצ"ל מטאלמעסינגי שבע(ה) מאות²⁵² א זהובי ריינש¹⁷⁸ בתורת הירת עיסקא. דהיינו מן שלש מאות זהו שייכי הרווחי לת"ת ומן שלש מאות זהובי שייכי הרווחי לסיועת הנדוניו הכלו ומן המאה זהו שייכי הרווחי לא"י, והקרנא הנ"ל יועמד לעולם עד ביאת הגואל רק הרווחי של כל שנה יחלק להנ"ל, ובכך האבין מיר זולכין סך מעות הנ"ל אן גינומן על רווחי ליתן ככלות כל שנה חמשי זהובי ריינש²⁵³ אונ' כל פעם זולכיש איין צו ליפרן לאב"ד דמדינה יצ"ו אלש זעלביגר זול מחלק זיין אן גיהעריגיין אורטיין, ובכך ע"מ²⁵⁴ כן קבלנו הסך הנ"ל דש כל אחד מבני המדינה יצ"ו איזט ערב קבלן²⁵⁵ עבור חבירו וכן חזר חלילה עבור קרן והרווחי הנ"ל עד לנד יו' של בני המדינה יצ"ו. וכשיגיע ויבוא הזמן של אותו לנד יו' אזי חבירה ביד בני המדינה יצ"ו זולכיש מעות הנ"ל ווידרום צו ביהלטיין לטובתם על רווחי אודר זולכיש מעות ווידרום לאב"ד איין צו ליפרן זעלביגי ווידרום לאינש אמוד²⁵⁶ געבין על רווחי. ובכך זיינין זולכי כנ"ל שלשה כתבי גישריבין ווארדין. דהיינו אחד לאב"ד שי' דמדינה איין גיהענדיגט, וא' להפרנסי וטובי שי' איין גיהענדיגט, ואחד להר"ר זעקל שי' גונציהויזן⁸⁸. מאחר עם המנוח משה זצ"ל הנ"ל עד שני בשני, איין גיהענדיגט, והנעשה נעשה היר' יו' א' כ"ד סיון תנ"ו לפק²⁵⁷ פה עיר אונשבוך מודל עלינגי לע"ע באונשבוך⁷¹ נאם הירש סג"ל מפייכטפנגן²⁵⁸

251. א. מכתב יד.

252. ר' יששכר בערמן סג"ל פרנקל, אב"ד 1693—1708. עד 1696 נהג רבנותו משנייטאך ואח"כ מפירודא. עיי' L. Löwenstein, JLG VI, S. 174/77; ויינברג, שם, עמ' 181, הע' 1, 182 והספרות שצוינה שם.

252. א. מלה מעל לשורה.

253. ז"א למעלה מ-7% — שעור הגבוה בהרבה מהמקובל בתקופה זו (5%).

254. על מנת.

255. עיי' ב"ב קע"ג, ע"ב; קע"ד, ע"א.

256. עיי' גיט' נ"ב, ע"ב.

257. 24.6.1696.

258. ב' 1683 וב' 1688 הוא חותם על פתקאות הגבייה בשביל וינדסבך (אמ"נ, Rep. 236/4, Nr. 4, אכת"י, Rep. 165a, Nr. 1739, Prod. 29; HM 2791; אכת"י, Rep. 165a, Nr. 1739, Prod. 29; HM 2791). ב' 1714 נמצא בין עשירי פויכטוואנגן נתן [בן] הירש (ראה בספח מס' 9). ב' 1745 חותם אברהם פויכט-וונגן כאחד מיחידי הסגולה (נספח מס' 11 הע' 461) וב' 1773 נזכר בפויכטוואנגן הפרנס הירש בן אברהם סג"ל, שהיה כנראה בנו (אכת"י, N 1/6, f. 125r), ושחתיתו נמצאת גם בפנקס זה (תקל"א. דף י"ד, ע"א, הע' 398).

משה בר יצחק ז"ל מקרילינגי 258 א

צבי בן החבר ר' יוסף הלוי

אורי פייכש בכרך מנבארנהיים 109

נתן בר יואל ז"ל מפייכטפנגן

נתן בר נפתלי ז"ל מקראלסהיים 259

כל הנ"ל העתקתי בעצמי מגוף הכ"י אשר נתנו(?) בני המדינה ולראי
באתי על החתום יר' ה' ט' שבט תע"א לפק 259 פה אונשבוך על יר' הועד
הקטן צביכונהירש סג"ל

כהיר' הוה בעת התאספו יחד אלופי' פרנסי המדינה והאלוף הקצין השתדלן
אובר פרנס ואב"ד מדינה, נעשה בתוקף ועוז תקנו' ישני' ועוד חדשי'
כמבואר להבא, וזה יצא ראשונה.

ל"ך וואן איינר חתנה מכט לבנו או לבתו אונ' קומט אותו זוג למדינה צו
וואונין, אזי ינהגו כך: וואן ער שני חדשי' קודם גביי' הנתינה חתנה הוט
זוא איז אותו זוג בפרייאט דיא זעלביגי נתינה אשר יוגבה שני חדשי' לאחר
החתונה שלהם, אונ' ווייטר ניקש מער. אמנם אם החתונה שלהם יהי' פחות
משני חדשי' קודם גביי' נתינה, אזי איז אותו זוג בפרייאט נתינה ראשונה
אשר יוגבה לאחר החתונה לגמרי ועוד חצי מנתינה שלו אשר יוגבה חצי שנה
שלאחריי. אמנם אם יהי' החתונה באותו חודש אשר יוגבה הנתינה, אזי אותו
זוג פטור מאותו נתינה אשר יוגבה באותו חודש אשר נעשה החתונה ועוד
מהנתינה אשר יוגבה בחצי שנה שלאחריו 260.

ט ע"א מאחר תיקון מדינה איזט דש אלי צייט פרנסים וטובי' מדינה במלואה
זיין זאלין, דהיינו שמנה פרנסי' וארבעה טובי', אונ' הקצין פו"ה 261 הר"ר
שלמה 262 הלך לעולמו ושבק חיים לכל חי[!] אונ' פ' ר' נטע משוואבך 61 ניט
אין מדינה איזט (אונ' אוב שון אין מדינה ווער העט ער דאך ניט פרנס

.Creglingen. A258.

259. אביו הוא כנראה הפרנס נפתלי הירש בר גבריאל גראלסום, שהי הפרנס בפירודא (עי'
L. Löwenstein, ZGJD 2 (1888), עמ' 94, והנ"ל, JLG VIII (1910), עמ' 122). בס'
הזכרת הגשמות של קהילת שופפלוך נמצא "זיכור" לפרנס המדינה והשתדלן גבריאל בן
אברהם מקריילסהיים (ויינברג, עמ' 244, מס' 18), שאפשר אולי לזהותו עם חבר ה-Aus
schuß גבריאל בקריילסהיים, המופיע בתעודה מ-1603 (עי' כהן, הוועד, עמ' 371), ואשר
נתקבל לחסות ב-1596 (הגלה, עמ' 233). בין עשירי קריילסהיים ב-1714 נמצא אברהם
[בן] נתן (ראה הע' 266 להלן).

260. ב-1733 בוטלה בברלין תקנה קודמת, לפיה היו חתנים פטורים מתשלום מס במשך שנה.
פנקס קהילת ברלין, סי' 68, עמ' 63.

261. פרנס ומנהיג המדינה.

262. שלמה וואשרטריילינגי — ראה הע' 45 לעיל.

זיין קענין מטעם הכמור) ²⁶³ אונ' עד הנה הוועד ניט גנץ אזמין קומן, וויילין אבר לע"ע הוועד צו אזמין איזט קומין, זא איזט פאר גוט ביפונדין ווארין [!] דיא פרנסים דש אפ גינן ²⁶⁴ ווידרום צו ער ועצין לטוב' בני מדינה יצ"ו, בכך איזט פאר גוט ביפונדין ווארדין הקצין האלוף ט"ה הר"ר פייס מיינבערנום ¹⁰⁰ והקצין והאלוף ט"ה שאול בנימן מגונציהויון ⁴² אן שטט דיא אפ גנגני פרנסי' זיא צו פרנסי' גימכט, אונ' אן שטט דש דיא שני טובי' צו פרנסי' זיין גימכט ווארדין, האט מן שני טובי' חדשי' גמכט, האחד האלוף כמר מאיר טאלמעסינגי ⁶³ ושני האלוף ר"ח המדינה ליב וויטלשהופן ⁴⁹, אונ' אן שטט דש ליב וויטלשהופן ר"ח איזט האט מאן הקצין ר' לאזי גריגלינגי ²⁵⁸ א צו ר"ח גמכט, וויילין מן ניט פאר גוט גהלטין איינום צווייא עמטר צי לאזין ²⁶⁵, אונ' אן שטט דו מאיר טאלמעסינגי איזט ע"מ גוועזין, איזט ר' אברהם מקראלסהיים ²⁶⁶ ע"מ אן שטט זיינר ווארדין, כל הנ"ל נעשה בהסכמ' כל הוועד פה אונשבוך לטוב' בני מדינה י"ץ ²⁶⁷ ובראשם הגאון אב"ד המדינה נר"ו ²⁶⁸, יו' ב' ד' חשון תע"ב לפ"ק ²⁶⁹, אונ' אין אלים בחרי' השררה יר"ה אין גרינגסטן ניקשן איין גריפן ובראשם הגאון אב"ד המדינה נר"ו, כ"ח ועל הגליון ד"ק ²⁶⁸ מחק אחר תיב' איזט עד תיב' אונ' בשורה שלאחריה ד"ק ²⁶⁸ נאם אלחנן סג"ל מפירדא' יעקב לוי מפייכט וואנגן ³⁵ מאדיל ניימרק בגונציהויון ³⁶ זעקלי גונציהויון ³⁸ זעליגמן בינגא מאונשבך ³⁹

270 .

כהיו' הזה בהתאספו יחד אלופי פרנסי' מנהיגי מדינה יצ"ו, וגם האלוף הקצין

263. הכמוס. כל המשפט שבסוגריים נמחק — ראה תקון בסוף הרישום. מה "טעם הכמוס" לא התחוויר לי.

264. Grimm IV/1², 2394, (abgehen) genen.

265. בענין החזקת שתי משרות ומלוי משרות מתפנות ע"י בעלי משרות נמוכות יותר ועליה

ההדרגתית כסולם המשרות, עי' כהן, הוועד, עמ' 361/2, הע' 62 ופנקס קה' ברלין, סי' 147.

266. בין עשירי קריילסהיים ב-1714 נחשב Abraham Nathan (ראה נספח מס' 9).

267. ישמרם צורם.

268. מ"זבראשם" נכתב מעל לשורה ובשולי הגליון. ראה תקון בסוף הרישום.

269. 2.11.1711.

270. ארבע נקודות לסימון מקום לארבע חתימות.

פ"ו²⁷⁰ א. ושתדלן המדינה כמוהר"ר אלחנן סג"ל יצ"ו, ועטרת מלכם בראשם, האלוף המרומם המופלא אב"ד המדינה נר"ה, שם יצא האובר פרנס מוהר"ר אלחנן הנ"ל ביציאה העושה רושם²⁷¹ ועל הטוב יזכר שמו²⁷² וכגמול ידיו יעשה לו²⁷³ אשרי לו ואשרי חלקו הצפון לעה"ב²⁷⁴ על הטובו אשר עשה בחסד אדונינו הדוכס יר"ה, וזה יצא ראשונה: בעסק וואקיר בארטשי קומסייאן!²⁷⁵ אשר הי' מימים קדמוני²⁷⁶ וכבר חלפו ועברו זמן זמנם זמניהם²⁷⁶, והשתדלו אשר הי' לפני מימים ימימה²⁷⁷ לא הי' ביכולתם להשתדל שום דבר עד כמעט שקצו בני המדינה בחייהם ומתמוטטין אחד אחד²⁷⁸, עד שיצא חוטר מגזע לוי²⁷⁹ הוא מוהר"ר אלחנן הנ"ל והשתדל בחסד אדונינו הדוכס יר"ה שהקומסייאן הוא בטל ומבוטל²⁸⁰ כחרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש, ועוד הוסיף ידו שנית²⁸¹ שאדונינו הדוכס יר"ה בחסדו הגדול נתן לנו חריו בתוקף ועזו כמו שהי' לנו מאביו החסיד אדונינו הדוכס ז"ל²⁸². ועוד בה שלישי²⁸³ והיתה לנו למשיבת נפש וממש רוח אחרת נכנס בנו בעסק הקיומי, אשר הי' עד הנה סגור ומסוגר והי' כפי ותמרורי בבני מדינה יצ"ו זה בכה ואמר כך וזה בכה ואמר כך, לא רע"ה זה כרע"ה זה הצד השוה שביניה²⁸⁴ כול' שמוש שלא לטובה, כי ממש נחשב לנו כמו גירוש ח"ו²⁸⁵ ועכשיו נהפך לנו אדונינו הדוכס יר"ה בחסדו הגדול, ובהשתדלו האובר פרנס הנ"ל נתן לנו אדונינו הדוכס קיומי כמאז לויט הדיקרעטין אשר בידינו²⁸⁶. ועל זה אנחנו נותני שבח והודאה לאל יתברך ואחריו לאדונינו הדוכס יר"ה ואחריו להאובר פרנס הנ"ל על אשר

270. א. פרנס ומנהיג.

271. יציאת צדיק מן המקום עושה רושם. בר' רבא, ס"ח, ור' רש"י לבר' כ"ח, י'.

272. ע"פ משנ' ברכי' ה', ג'.

273. ע"פ ישע' ג', י"א.

274. לעולם הבא. השוה רש"י לתה' ל"א, כ'.

275. הועדה מונתה ב"1708.10.1 (ע"י הע' 188 לעיל).

276. ע"פ אסת' ט', כ"ו, ל"א.

277. אולי בקשר ל"זופליגאציאן" שנוצר לעיל, סי' ט"ו; וע"י שם, הע' 194.

278. מבחינה כלכלית.

279. ע"פ ישע' י"א, א'.

280. פקודת הביטול היא מיום 7.9.1711 (ראה נספח מס' 6).

281. ע"פ ישע' י"א, י"א.

282. הכונה לדיקרט של יוהן פרידריך מ"1685.24.4 (ראה נספח מס' 3א), שתקפו חודש בפקודת הביטול הנ"ל.

283. ע"פ ישע' ו', י"ג.

284. ע"פ קיד' ה', ע"ב; ב"מ ס"א, ע"א.

285. על פניה בדבר ה"קיומים" דובר כבר בסי' ט"ז לעיל, וראה הע' 197 שם, אבל לא ברור אם "קיומים" כאן מתיחסים לזכות הישיבה (החסות) או לתנאי לקיחת הרבית.

286. נדמה, כי הכונה לחדוש זכות לקיחת הרבית (ע"י הע' 280 לעיל).

בימיו נתחדשה לנו הטוב' הנ"ל. ומה' יהי משכורתו שלימה ²⁸⁷, זו מה' ²⁸⁸, ועלינו לשלם לו הגמול כפי אשר יושת עלינו, ובאשר שבצטק הקומסיאן ניתן מאדונינו הדוכס יר"ה בחסדו דיקרעט לאב"ד מדינה נר"ו ²⁸⁹, שהוא לבד יכריע ויאמר עפ"י יושרו מי ומי המחייבי ²⁹⁰ וכפי הכופר אשר יושת עליה' יעשו ²⁹¹. אך אב"ד נר"ו רוצה לברר איזה דברי' ע"י אנשי מדינה. בכך מצאנו ברצון אב"ד נר"ו שאלו האנשים הנקובי' בשמותם ישבו אצלו בוועד ואלו הו: פ"ו המדינה הר"ר יוקל פייכטפנגן ³⁵, פ"ו זעלגמן אנשבוך ³⁹ /

ט ע"ב שני טובי המדינה ה"ה ²⁹¹ כהר"ר אלחנן קראליסהיים ⁴⁸, וכמר ליב וויטלש הופין ⁴⁹, וגם שני ב"ב אברהם שוואבך ¹⁴³ ור' אשר היידיני ²⁹², וגם שני דייני' ה"ה מוהר"ר עקיבא בער ²¹⁸ ומוהר"ר רפאל מנבארנהיים ²⁹³, ויהי להם שכיר' קבוע לשני דייני' אלו לכל א' כ"ד ר"ט מינץ ²⁹⁴. נגד זה מחויבי' הדייני' לבוא לכאן על הוצאתם ולהיותם כאן משך ²⁹⁵ היר' הוועד כאן. וגם הוצאו' מוזנר' משך היותם כאן עליה' לבד ולא על בני המדינה. ובפירוש הותנה שלא יזו מכהן שום א' מהתוועדי' מכהן משך היות אב"ד נר"ו כאן אם לא אונס גדול אשר פטור רחמנא לצלן ²⁹⁵ חולי ל"ע, בקנס מי שיעבור שנים עשר ר"ט חצי לאדונינו הדוכס יר"ה וחצי לת"ת. וכל הנ"ל נעשה רק לברר איזה דברי' ע"י אנשי' הנ"ל היודעי' טיב המדינה וטיב האנשי', ולא ח"ו לפחות ²⁹⁶ מדיקרעט של אדונינו הדוכס יר"ה, כי שם נאמר בפירוש שאב"ד לבד יעשה עפ"י אומדן דעת הישר שלו. אונ' אין אלים בחרי' השררה שלו ניקש איין גיגריפין. ויר' הוועד יתחיל חנוכה הבע"ל תע"ב לפק ²⁹⁷, נעשה פה אונשבוך, יר' ה' ר"ח כסלו תע"ב לפק ²⁹⁸.

287. ע"פ רות ב', י"ב.

288. ז"א לעולם הבא. ראה התרגום לפסוק הנ"ל.

289. לא נמצא בתיקי ארכיון קהילת אנסבך.

290. החייבים. 291. ע"פ שמ' כ"א, ל'.

291א. הלא הם.

292. Heidenheim.

293. Raphael Lazarus נזכר ב-1729 כרב של מיינברנהיים. עי' M. Freudenthal, Das Ka-halsbuch von Sugenheim, ZGJD I (1929), S. 46.

294. Münze. הכונה למעות קטנות (Scheidemünzen), עי' H. Sturm, Unsere Schrift, Neu- und altstädt a. d. Aisch 1961, Abb. 105, S. 150 וכן Grimm VI, 2703; Sanders II/1, 348. וריבקינד, יידישע געלט, עמ' 150, ערך "מינצגעלט".

295. מלת "היר" נכפלה ונמחקה.

295א. ע"פ הכלל: אונס רחמנא פטריה (ב"ק כ"ח, ע"ב).

296. למצט.

297. 6.12.1711. הכונה כנראה להתודעות לשם אותו ברור, עליו מדובר בקטע זה. והשוה דף י"א, ע"א להלן, משם ברור שבין כסליו תע"א וסיון תע"ה לא התקיים יום ועד כללי.

298. 12.11.1711.

נאם הקטן צביכונהירש סג"ל²⁹⁹

יעקב לוי עפשטיין מפיכט וואנגן³⁰⁰

מאדיל ניימרק בגונציהויון³⁰¹

זעקלי גונציהויון³⁰²

זעליגמן בינגא מאונשבוך³⁰³

יחיאל אונשבוך³⁰⁴

800 .

שאל בנימן בגונציהויון³⁰⁵

אלחנן בר יששכר יעקב זצ"ל³⁰⁶

באשר שבנומרי ד' בפנסק הזה שם נאמר³⁰¹ וואן איינר מהמתוועדי' ניכט מסכי' איז לדעת חבירו אונ' דעתו בטל ברוב איזט זוא זול ער אהני וועג³⁰² מחויב זיין חתימתו נעבין חבירו צו אונטר שרייבין. כך הוא כתוב בנומרי ד', ועתה חדשי' מקרוב באו³⁰³ דש איזה פרנסי' הבין עובר גוועזין על הציוי ותיקון הנ"ל³⁰⁴ וויא מן אך זעלביגין עונש גימכט הוט. אכן על העתיד אני בא תיקון הנ"ל לא זו בלבד מחזיק צו זיין, זונדרין עפ"י הדין והיושר ווייטר זיך קיין פרנס אודר היושב בתוך הועד, לאחר ער זיין דעה גיזאגט הוט אונ' אונטר שרייבין, הן שנתן דעתו לכך ברצון אודיר שדעתו בטל ברוב, זוא איז ער מחויב דעם זעלביגי אונטר שריפט נוך צו לעבין אונ' מיט צו גין עפ"י הציוי של האובר פרנס אונ' זיך ניקש ווייגירן, ואם יעבור לא זו דש ער זול קסירט³⁰⁵ זיין פון זיין פרנסו' אודר פון זיין התמניו', אף גם זאת ענש יענש לו דש לו ולמשפחתו פיל צו שווער פלין ווירט. ההכל כפי שיש לאל ידינו לעשות, כל זה הוא עפ"י הדין והיושר הנ"ל וגם כדי שלא תיפוק חורבה מיני'³⁰⁶ ה"ו לבני המדינה, ולראי' באתי על החתום י' ד' ג' אדר ראשון הע"ב לפק³⁰⁷ פה אנשבוך, הקטן צביכונהירש סג"ל.

אונ' אין אלים חרי' השררה יר"ה ניקש איין גיגריפן³⁰⁸.

299. כל הרישום הוא בכתב ידו.

300. מקום ריק לחתימה של פייס מיינברנהיים או של לאזי אופנהיים, שניהם פרנסי מדינה.

301. דף ז', ע"א לעיל.

302. שתי אותיות מחוקות בין "באו" ל"דש".

303. השוה דף ב', ע"א לעיל.

304. cassiert (יודח).

305. ע"פ גיט' ס"ו, ע"ב ; יב' ק"ה, ע"א ועוד.

306. 10.2.1712.

307. המשפט האחרון "אונ' . . . איין גיגריפן" נרשם בצד, מימין החתימה, באותיות קטנות יותר, אבל מאותה יד, וכנראה שנשכח מקודם. שלשה ימים לפני כן חתמו הפרנס הראשי ושמונה פרנסי מדינה על התחייבות לשלם את היתרה בסך 9000 זה' (מסכום כולל של 20000 זה') בקשר לבטול ועדת החקירה (ראה נספח מס' 7). שלשה שבועות לאחר מכן חתמו 19 יחידי

י ע"א היום יום ד' י"א סיון תע"ה לפ"ק³⁰⁸ הבין מיר התועדות גהלטין אונ' נושא ונותן גוועזין וויא דער לנט יום זאל גהלטין ווערין³⁰⁹ אונ' ווער ביא דעם ערך מכין ויצין זאל, אונ' וויא דיא נתינו' זאלין אויף גהובין ווערין מחמת ראשי בית ומחמת ערך, אונ' וואש פון דיא אלטי תקנות קניפיטיג גהלטין זאל ווערין, אונ' וועלכי אויף גהובן זיין, אונ' וואש נאך ניטיג איזט מחדש צו מכין. עלה במוסכם ביא דען ערך מכין זאל ויצין בראש אב"ד המדינה נר"ו³¹⁰ וחמשה פרנסי³¹⁰ ה"ה פ' ר' זעקל גונציהויזן³⁸, פרנס זעליגמן³⁹, ופ' ר' יחיאל אונשבוך⁴⁰, ופ' ר' פייס מיינבערנום¹⁰⁹, ופ' שאול בנימן מגונציהויזן⁴². ואח"כ זאל גורל גיווארפין ווערין ווער פון דיא טובי' מדינה ומיחידי סגולה זאל דער ביא ויצין. וכן עשו ועלה עפ"י הגורל ט"ה ר' הענלי⁴³, וט"ה ר' לאזר מפירדא¹¹⁰, ר' איצק פייכט וונגן⁵⁰, ר' דוד טרילינגין⁵², יוזלא שוואבך³¹¹. ועוד כמ' אנשיל גונציהויזן⁵⁶ וכמ'

סגולה (טובים, עיקורים, רואי חשבונות וסתם ב"ב) על שטר פצוי לפרנסים לכיסוי ההת-חייבות שלהם (ראה נסח מס' 8). בין שני תאריכים אלה ארעה הטרגדיה של משפחת פרנקל. שני הירשומים בפנקס, בהם נראים האחים פרנקל בשיא כחם והשפעתם (ר"ח כסליו תע"ב וג' אדר א' תע"ב), הם גם האחרונים לפני נפילתם הפתאומית. בו ביום שהרב הירש פרנקל חתם על ההחלטה האחרונה (10.2.1712), הוחלט לאסר את אחיו ולהאשימו על סמך הלשנתו ועלילתו של ישעיה פרנקל (אחרי שהשתמד: כריסטיאן פרידריך כריסטוהולד), שהוגשה כבר זמן מה לפני כן. עי' הנלה, עמ' 73 ואילך; B. Ziemlich, Eine Bücherconfiscation; zu Fürth im Jahre 1702, בס' הזכרון לדוד קויפמן, עמ' 467 ואילך.

12.6.1715. 308

309. ב"1715.4.6 נקראו היהודים ע"י השלטונות — ע"פ בקשת הפרנסים — להופיע ב-16 ביוני ליום ועד בלהרברג (אמ"נ, Rep. 236/4, No. 28, §6, Prod. 207; אכת"י, HM 2663). — גם בתקנות הגליל העליון של מדינת מנצא (אשאפנבורג) משנת תק"ל, סי' ל"ח, נאמר, ששמונה ימים לפני יום הועד יתכנסו הפרנסים וששה Beysitzer עם הגוברים כדי לבדק ולסדר את החשבונות וכן יבדק האב"ד את חשבונות האפיטרופסים (ארכיון העיר מיינץ, 21/700, fol. 84v). — ב"8.3.1713, עם הדרישה לתשלום מסי האביב, דורשת הממשלה גם הגשת דו"ח ורשימת היהודים וגם חוות דעת על כמה שאלות, ובין השאר: "Ob nicht zur mesnagierung der bey den jüdischen Zusammenkünften bißherig angewendeter vieler Reis-Zehrungs- und anderer Kosten, die Zahl der Barnossen biß auf zwey einzuziehen — und die Judenschaft von solchen, und einem Land-Rabbi-Rep. 165a, No. 1739, Prod., (אמ"נ) nen, jedennoch füglich zu dirigiren seye?" (HM 2665; אכת"י, 181).

310. ר' משה בן ר' שאול לבית קצנאלנבוגן. ב"25.1.1715 אושר מנריו ע"י הממשלה (אכת"י, N 1/5, f. 95c), וב"9.3.1715 אושרה בקשתו לעבור מפירדא לשוואבך (שם, f. 97r). הוא נפטר בשנת 1743 בפירדא. עי' EJ 9/1080-81.

311. במקום הפרנס הראשי וארבעה פרנסים בשנת תע"א (תקנות סי' א', דף ה', ע"א). לאחר הדחת אלחנן פרנקל בוטלה כנראה משרת הפרנס הראשי (ובהתאם לכך אין גם יסוד להנחתו במאמרי הוועד, עמ' 368, בדבר הרכב ועדת השומא בתע"ה).

311. ברשימת היהודים האמידים בשוואבך ב"1714 נמצא Joseph Samuel (ראה נספח מס' 9), הוזה כפי הנראה עם יוסף יולא בן אברהם שמואל, שהיה פרנס מדינה ופרנס קהילת

מאיר טלמסינגן⁸³ וכמ' יוּפא מוויטלס הופן³¹² הי(ה) [ו] הוספי'. ואח"כ איזט במוסכם גבליבן מיט דען ערך מכין פארט צו זעצין אונ' וויא די נתינר' על ר"ה ועל ערך זאלין אויף גהובין ווערדין, זאל ערשט לאחר לנט יום גימכט ווערין. גם איזט פר בליבן דש אב"ד נר"ו זאל איין יהי רצון אויף זעצין³¹³, באם מן איינים קיין נאמנר' אויף זיין אן געבין ברשימה צו זעצין מעכטי, דן ער בהויבטיין זאל קענין זיין יכולת ניט מער בטרעפט מיט³¹⁴ דען יהי רצון. אונ' זאל אך איטליכין ישוב דש זיין ערך גימכט זאל ווערין, פאר הין³¹⁵ זגין וויא דער ערך איינום גימכט ווערט. אונ' זאל זיך איטליכר היטן פר גזל רבי'³¹⁵ ח"ו אונ' יכלתו בנאמנר' אן זגין. אונ' אך זאל גורל גשבילט ווערין וועלכי ישובי' ערשטליך דער ערך זאל גימכט ווערין, כדי מן אותן ישובי' אויף איין גוויזן יום בשרייבן קאן אונ' דש ניט כל בני המדינה מיט איין מאל קומין זאלין כדי למעט הוצא' על בני מדינה יצ"ו, וועלכש אך כנ"ל גשעהן, גורל גשבילט וועלכי ישובי' רוין קומין זיין היינו פון דיא הויבט ישובי' אונ' אלי מאל דיא סביב' מיט בשריבן³¹⁶.

ולאחר שנגמר במלאכת הערך ת"ל³¹⁷ למזל ולברכה הבין מיר חתומי מטה נושא ונותן גוועזין וויא דער אויו שלאק³¹⁸ מיט נתינר' וועגין ראשי בית וערך גהלטין ווערין זאל, אונ' וואהל איבר ליגט לטובת בני המדינה ועלה במוסכם דש כל ראשי בית געבן זאל לנתינה פשוטה ארבעה זה³¹⁹ ריינש

שוואבך. ויינברג, עמ' 219, מס' 7, רושם מתוך ספר הזכרת הנשמות של שוואבך שהוא נפטר ביום ב', י' בשבט תק"ל (5.2.1770), אבל אין ספק שיש לקרא : ת"ק [פ"ק], ז"א 1740 (גם אז חל י' בשבט ביום ב'), כי הרישומים בפנקס זה הם לפי סדר כרונולוגי והריי- שום הבא אחריו הוא משנת תק"ג. נוסף על כך נפטר בווינה בכ"ח בטבת תקכ"ד "מוהר"ר אברהם זצ"ל מק"ק ניקלשפורג בה"ה הקצין הר"ר יוול שוואבך ז"ל" והוא לפי כל הסימנים בנו, שנקרא על שם סבו (B. Wachstein, Inschriften, Wien, II, S. 448, No. 971). בן אחר נפטר בחייו בשנת 1720 (ויינברג, עמ' 218, מס' 3) ואחיו, משה יעקב, ב-1729 (ראה הע' 430 להלן). יוול שוואבך היה יהודי חצר ושותפו של נתן שוואבך (Schnee, IV) (S. 12).

312. אף הוא נמנה ב-1714 בין אמידי עיירתו : Joseph mit seinen Söhnen (נספח מס' 9). בנו איצק חותם ב-1745 בין יחידי הסגולה (נספחים מס' 10/11, הע' 441).
313. המלה מעל לשורה. ועי' הע' 150 לעיל.
314. מאשר ב"יהי רצון" (bei mit) במובן עי' (Grimm VI, 2328).
315. מראש.
- 315א. עי' ב"ב ל"ה, ע"ב ותוס' ד"ה דתני.
316. עי' בתקנות, סי' ז', דף ה', ע"א, לעיל. מכאן ברור, שכבר בתקופה זו לא הופיעו כל היהודים דים בעת ובעונה אחת ליום הועד, אלא קבוצות, קבוצות. מאידך נקראים כל היהודים בפקודות הממשלה להופיע ביום מסוים אחד.
317. תודה לאל.
318. קיצוב המס. עי' כהן, הוועד, עמ' 366, הע' 102.
319. בין "זה" ו"ריינש" הוכנסה הספרה 7 מעל לשורה.

ומכל מאה ר"ט ערך, דהיינו משליש יכולת³²⁰, א' זהוב ארבעי וחמשה צל'³²¹, והתקנות נמנו וגמרו כמבואר להבא.

א' מחמת תלמוד תורה זאל גהלטין ווערין כמקדם כנרשם למעלה בסימן י"א על ששה פונקטין³²².

ב' מחמת ארץ ישראל גבאי' נעשה מחדש הקצין פ"ו המדינה הר"ר יחיאל אונשבוך⁴⁰ אונ' ער זאל זיך פר הלטין כמשמעו' שנרשם למעלה בסימן י"ב³²³, אונ' אן שטט דש שני גבאי' מקדמ' הבין זיין זאלין כמו שנאמר למעלה בסימן י"ב, זאל ער לבד זיין אונ' זאל כל שנה ושנה חשבון געבן לאלופי' פרנסי' המדינה.

ג' מחמת אנדרי ישובי' וועלכי איר ערבע(ה) אמות גניסן תחת ממשלת אדונינו דוכס יר"ה זאלין גהלטין ווערין צום רבנו', כנרשם למעלה בסימן י"ג³²⁴.

ד' מ' רואה חשבונו' זאלין שני ב"ב דער צו זיין דיא אלי מעל דיא חשבונו' אפ נעמין, אונ' זאלין כל פעם אחר גביי' הנתינה דיא קבלות דורך גין כדי קייני רעשטנטין אויף ווקסין, ונבחר לזה פ' ר' זעקל גונציהויזן⁸⁸ ור' איצק פייכט וונגין⁵⁰.

י' ע"ב ה' מחמת דייני' מדינה זאלין אלי חתונת³²⁵ דו בסביבותיה' זיינין למדינה שרייבן וסך נדוני' שלהם משני צדדי' כמשמעו' התנאי', כדי מן ריכטיג זיין קאן³²⁶ וואש דען זעלביגן נייאן ב"ב ערך קאן גימכט ווערין, ולא זו לבד רק כדי מן דען ב"ב דער איין נדוני' אויז גיבט אים מערכו אפ ציהן זאל כפי תיקון מדינה שי'³²⁷ דש קיינום ניט צו קארץ גשעהן זאל, יהי' מי שיהי', ומשפט א' יהי' לכלנו³²⁸.

320. עי' סי' ח', דף ה', ע"ב, והע' 163 לעיל.

321. אחרי "צל'" גוספה קודם מעל לשורה הספרה 7, שנמחקה, ובמקומה בא "ט"ו צ"י". באותו זמן נמנו 513 פורעי מס (הגלה, שם, עמ' 139), וז"א בתחילה חשבו לגבות כ"2050 זה' מראשי הבית ולפי היחס של 1 : 2 היו צריכים לגבות מה"עריך" כ"4100 זה' ובס"ה כ"6150 זה'. הרכוש שעליו התבסס חישוב זה ("שליש יכולת"!) היה א"כ $1,75 \times 100$ (4100) כ"234500 ר"ט או כ"351750 זה' (ואילו כ'ל הרכוש מעל מיליון זה' — סכום שעלה עד תחילת המאה הי"ט לשני מיליון, עי' כהן, הוועד, עמ' 365). לפי התיקונים ברישום שלפנינו יוצא איפוא שרה"ב יכניסו מעתה (7×513) זה' (= 3591 זה', וה"עריך" $234500 \times 1,25$ זה' למאה) 2931 זה', ובס"ה 6522 זה'. היחס החדש הוא א"כ 55 : 45 במקום 33 : 67. להערכת משמעותם החברתית של שנויים אלה ראה כהן, הוועד, עמ' 367.

322. בדף ה', ע"ב — דף ו', ע"א נקבעו ז' סעיפים.

323. דף ו', ע"א. 324. דף ו', ע"ב.

325. לפי המבטא : "חאסנס" !

326. כדי שידעו אל נכון.

327. עי' דף ו', ע"א, סי' כ"ד לעיל.

328. ע"פ ויק' כ"ד, כ"ב.

ו' כל שלש(ה) שנים עכ"פ ארבע(ה) שני' זאל איין לנד יום גהלטין ווערין כדי קיינים ניט צו פיל אויך קיינים ניט צו ווינג גשעהן זאל.
ז' מחמת ירושה זא איינר איין נעמט בין לנט יום ללנט יום, וכמו כן נדוני', זאל בלייבן כשני' קדמוני' וכמו כן אפ צוק מנדוני' והיזק ידוע, כנרשם למעלה בסימן ד"ד³²⁷.

ח' בדבר אלמנר ויתומי' וויא זיא זאלין גהלטין ווערין מיט אירן ערך איזט פאר בליבן איין אלמנה זאל געבין חצי ר"ה וחצי מערכה אונ' יתומי' זיין גאר פטור למדינה צו געבן³³⁰.

ט' וואן איינר חתונה הוט זאל אים זיין ערך גימכט ווערין אויף זייני תנאי' און דרף מ' מעשר אפ גנג ניקש אפ ציהן וויילין מתנר' ביקומין הוט. ובשביל זה ליגט ניקש דראן אוב המתנר' זא פיל אן טרעפין דש³³¹ דער מעשר, הן יותר או פחות, ליגט ניקש דראן³³².

י"ד דיני' מדינה זאלין בלייבן כמקדם דש קיין נתינה געבן הבין אונ' זאלין אך ע"ע קייני געבין. אונ' מוהר"ר עקיבה בער²¹⁸ זאל מ(י) די שנה בשנה ח"י ר"ט הבין, כנרשם בסימן ד"ז³³⁴.

י"א באם איין ב"ב, יהי' מי שיהי', אויז דער מדינה ציהט מוז ער לפי חלקו צלין וואש דיא בני מדינה באותו פעם חייב זיינין, כנרשם למעלה בסימן ד"ח, היינו לפי חלקו ער ערך געבן הוט על שליש מערכו ולא מכל ערכו³³⁵.

י"ב באם איין ב"ב גיט כדרך כל הארץ חלילה, בלייבט כמקדם, זאל מעזבונו איין נתינה למדינה בצלט ווערין, כמו שנאמר למעלה בסימן ד"ט³³⁶.

י"ג אוב איינר הקדמה זאל מוזין געבין לבני מדינה עלה במוסכם זאל ניקש געבן³³⁷.

י"ד מ' ערך של לומדי תורה היינו שתורתו אומנותו²³⁶ זאל בלייבן כנרשם למעלה בסימן ל"ב³³⁸.

329. על כל פנים.

330. השוה סי' כ"ה, עמ' ז', ע"א לעיל.

331. צ"ל "אלש" ?

332. סי' כ"ה, דף ז', ע"א.

333. עת עתה.

334. דף ז', ע"א.

335. דף ז', ע"ב.

336. שם.

337. כמו סי' ל', דף ז', ע"ב.

338. שם.

י"א ע"א כהיום הזה זייני חשובנו' של שמשון ש"ץ³³⁹ מארבע(ה) נתינו', היינו אדר תע"ה, תמוז תע"ד, שבט תעה"ל ואדר תע"ה, זא וואל מפרנס' המדינה אלש מעיקורי מדינה דורך זוכט ווארדין, דא מיט גנץ בני מדינה ווישן זאלן וויא אונ' צו וואז דיא אויף גהובני נתינו' אמבעלירט³⁴⁰ ווירדין, הכל בפרוטרוט גחשבת³⁴¹, אך זונשטן וואש ער איין גינמן הוט זא וואל סוסי' געלטיר³⁴² אונ' אלטי רעשטנטין¹⁹⁸ וקצת קדושין געלט³⁴³, הכל יושט³⁴⁴ פאר חשבנת³⁴⁵ אונ' בשביל בני המדינה אויז געבין הוט, אונ' דיע רעשטנטין וואש פון דיא פיאר נתינו' גיווקסין זיין, ביא גליגט. אונ' זיך הכל ביושר גיפונדין, זא וואל דיא ארבע נתינו' אלש פאר הין פאר געהנטי נתינו' דיא ער שון פר חשבנת הוט אונ' אונטר שריבן, קוויטירן מיר ח"מ³⁴⁶ הימיט נאך מאל בכח ובחזקת כל בני המדינה שי' כדי לפטור אותו מכל חשבונות מלנד יום העבר שהיה בכסלו תע"א עד היר' הזה, ואין לנו או שאר בני מדינה שום טענה או תביעה עליו מ' גביי' המעו' לבני מדינה, יהי' מה שיהי', רק הוא פטור ומסולק מחשבונות[!] הנ"ל וי"א וב"כ³⁴⁷ בסילוק גמור. ולאות אמת באנו על החתום זה היר' י' הששי ד' תמוז דהאי שתא תעה"ל³⁴⁸. פה אנשברך, הצעיר משה לבית קצנאילנבוגן³¹⁰

וחריות אדונינו השררה יר"ה אין גרינגשטין

ניקסן איין גיגריפין, יר' הנ"ל הצעיר משה הנ"ל³¹⁰

זעקלי גונציהויון⁵⁸

849

339. שליח צבור. ב-1704 נזכר בקשר לגבייה Samson Lemlein Landboth von Lehrberg (ז"א שמש המדינה). ואולי "שליח" הוא כאן תרגום מלולי? ועי' דף י"ב, ע"א: "ש"ץ דמדינה!" (אמ"ג, Rep. 165a, No. 1739, Prod. 108; אכת"י HM 2665). מאד מתקבל על הדעת שהוא זהה עם שמשון ש"ץ. ב-1746 נתמנה Aaron Samson Laemlein לסופר המדינה. הוא נפטר ב-1808 בגיל 88, אחרי שעשר שנים לפני כן נתמנה בנו אברהם אהרן למליין לעוזר (Adjunct). אחרי מות אביו קבל את המשרה גם להלכה (אמ"ג, Reg. Akten, Abgabe 1932, Judensachen 29; אכת"י, HM 2672), ועי' כהן, הוועד, עמ' 362, הע' 72.
340. emballiert, מלשון emballé (= במובן של הלך לאבוד).
341. נערך חשבון.
342. ה-Herbstanlagegeld או Pferdegeld שולם תמורת בטול החובה להחליף הסוסים מאור-ווח הדוכס, שזקנו או שכבר לא היו טובים. גובה המס היה 3000 זה' (הגלה, עמ' 105).
343. $\frac{1}{2}\%$ מהגדוניה (הגלה, עמ' 113).
344. just (בדיוק).
345. נעשה חשבון נגדי.
346. חתומי מטה.
347. וירושיו אחריו ובאי כחו.
348. 5.7.1715.
349. מקום ריק לחתימה (חסרה חתימתו של הפרנס פייס מיינברנהיים). כל החותמים כיהנו כשמאים (ראה דף י', ע"א).

ונא' זעליגמן בינגא ³⁹

יחיאל אונשבך ⁴⁰

שאול בנימן גונציהויזן ⁴²

אלחנן בר יששכר יעקב זצ"ל ⁴⁸

יצחק בן הר"ר יעקב הלוי זצ"ל ⁵⁰

מאיר טלמעסינגי ⁶⁸

י"ב ע"א באשר שנעשה בהתוועדות המדינה ביום ו' ד' תמוז תע"ל ³⁴⁸ שאנחנו חתומי מטה זאלין החשבונר' מן שמשון ש"ץ דמדינה ³⁸⁹ אפ נעמין, זא וואל קבלות אלש הוצאו' וועלכי ער בשביל בני מדינה שי' איין נעמט אונ' אויז גיבט, לכן באנו לכאן אונשבוך זאלכי חשבונר' צו דורך זוכין אונ' אין ריכטיקייט ברענגין, ומצאנו דאז מן תשרי תע"ז עד עתה זיינין אויז גשלאגין וואריין ב' נתינר' וחצי, היינו נתינה במלוא(ו) [ה] תשרי תע"ז, וחצי נתינה טבת תע"ז, ואח"כ נתינה במלוא(ו) [ה] ניסן תע"ז, טוגנין ס"ה ³⁵⁰ שתי נתינר' וחצי הנ"ל תשעה אלפי' ארבע מאות ששה ושבעי' זה' שמנה צ"ל שלשה פשיטי' ³⁵¹ לויט פנקס המדינה' גם אויז י"ג סוסי' גליזט ווארדין ³⁵² ג' חשון תע"ז ³⁵³ שני מאר' תשעה וששים זה'. וגם פון אלטי רעשטנטין לויט חשבונר' ער איין גינזמן שמנה ועשרים זה' שלשה צ"ל שני פשיטי', עולה ס"ה דס"ה קבלתו תשעה אלפי' שבע (ה) מאר' ושלשה ושבעי' זה' ריינש שנים עשר צלמר א' פשוט, נגד [זה] ער ווידר אויז געבין אל"א ³⁵⁴ בשביל בני מדינה לויט חשבונר' בפרוטרוט, וועלכן חשבן זא וואל מאלופי' פרנסי' מדינה אלש מאתנו ח"מ וואל דורך זוכט ווארדין מתחילה ועד סופו, טוגנין ס"ה הוצאתו שמונה אלפי' וארבע מאר' ושמונה עשר זה' שמונה ועשרים צלמר, אונ' ווייזט אך ליקוויט ³⁵⁵ בחשבונר', דש אימי אפ גיצוגין ווארדין מן שני נתינר' וחצי הנ"ל ה' מאר' ל"ג זה' מ"ץ ³⁵⁶ ג"פ ³⁵⁷. אונ' אן רעשטנטין גיבט ער צו רוק לויט רשימה בפרוטרוט מי ומי המה החיובי' שש (ה) מאר' וששה ושלושי' זה' שנים עשר צלמר ג"פ, עולה ס"ה הוצאתו אונ' אפ צוק אונ' רעשטנטין תשעה אלפי' חמש (ה) מאר' שמנה ושמוני' זה' ואחד ועשרים צ"ל

350. סך הכל.

351. פסניג.

352. אע"פ שע"י תשלום מעות הסוסים היו צריכים להיות פטורים מחובת ההלפת הסוסים (והדבר אושר גם ב"15.8.1696, אמ"ג, Rep. 165a, No. 1743, f. 16; אכת"י, HM 2668).

ראה הע' 342 לעיל.

353. 19.10.1716.

354. אחת לאחת, ע"פ קה' ז', כ"ז.

355. liquid.

356. 40 צלמר.

357. 3 פשיטים.

שני פשיטי, נמצא טוט קבלתו יותר מהוצאתו מאה ושמוני' וארבע זה' חמישי' צלמר ג'פ, וועלכי מאה ושמוני' וארבע זה' וחמישי' צלמר ג'פ כמר שמשון ש"ץ לטוב' בני מדינה אן גהעריגי אורטן נגד קוויטונג אויו צו צלין שולדיג. אונ' זא הימיט חשבון הנ"ל מן ד' תמוז תע"ה עד הנה יושט אונ' ריכטיג אונ' קראפט דיו בחזקת בני מדינה שי' קוויטירט, ואין לנו או שאר בני מדינה שום טענה או תביעה עליו מחמת גבוי' המער' הנ"ל, חוץ³⁵⁸ קפ"ד זה' וחמישי' צ"ל ג'פ דו ער שולדיג איזט וידרום בשביל בני מדינה כנ"ל צו צלין יהי' מה שיהי' ³⁵⁸, רק הוא פטור ומסולק מחשבונ' הנ"ל וי"א וב"כ בסילוק גמור בכא"ה ³⁵⁹, ולאות אמת באנו על החתום זה היום י' ב' תמוז תע"ז לפ"ק ³⁶⁰ פה אנשבוך, וחריר' אדונינו השררה יר"ה אין גרינגשטן ניקשן איין גגריפין.

זעקלי גונציהויזן ³⁸

יצחק בהר"ר יעקב הלוי זצ"ל ⁵⁰

י"ג ע"א בהתוועד' אלופי' פרנסי' וטובי' ויחידי סגולה ובראשם אב"ד מדינה שי' ³¹⁰ איזט מן שמשון ש"ץ ³⁵⁹, ווייל מן ב' תמוז תע"ז לפ"ק ³⁶⁰ עד הנה קיין חשבון אב גינומין וואריין, זא הוט שמשון ש"ץ הנ"ל חשבונ' בפני המתוועדי', היום הזה הנרשם למטה בפרוטרוט פאר גוויזין, אלזו הוט זיך ביפונדין דש אויף גהובין זיין ווארדין ב' נתינ' וחצי, דהיינו תשרי תע"ח נתינה ל"ח מאר' נ"ד זה' נ"ג צלמר, אדר תע"ח חצי נתינה י"ז מאר' ט"ז זה' ז"ץ וחצי ³⁶¹, ניסן נתינה ל"ה מאר' צ"ח זה' מא"ץ וחצי ³⁶², ועוד הוט שמשון איין גינומין מן רעשטנטין ישיני' צ"ח זה' ר"א ³⁶³ ג"פ ³⁵⁷, ועוד מחמת סוסי' געלט ב' מאר' שבעי' זה' למ"ד צלמר, ועוד איזט אויף גינומין וואריין קאפיטלי' ³⁶⁴ אצל הערין הוף ראט שעמיל ³⁶⁵ ב' מאר' זה', טוט אלזו ס"ה קבלה של שמשון מן ב' תמוז הנ"ל עד היום הזה עשרת אלפי' קמ"ג זהובי' מ"א צלמר שני פשיטי ³⁶⁶. נגד זה הוט שמשון ווידר אויו געבין,

358. העיגולים, הנמצאים על המלים "חוק" ו"רק", באים כנראה במקום סוגריים, שיקיפו את המשפט "חוק . . . שיהי'".

359. בכל אופן המועיל.

360. 11.6.1717.

361. 7½ צלמר. 362. 41½ צלמר.

363. 21 צלמר (ה"צ" נשמטה).

364. Capitalien, מלוות.

365. Hofrat Johann Conrad Schemel מופיע ברשימה (ללא תאריך) של פקידים, המקבלים מתנות לשנה החדשה (9 זה', אכת"י N 1/10 f. 11v). ב" 2.11.1723 הוא חותם על פקודה (אמ"נ, Rep. 165a, Nr. 1741 מס' 237; אכת"י, HM 2666).

366. הס"ה של סעיפי ההכנסה שנרשמו לעיל הוא רק 9789.33.3 זה' — ז"א הפרש של 354.7.3 זה' לעומת הס"ה המופיע בטכסט : 10143.41.2 זה'.

בחזקת בני מדינה שי, לויט רשימה בפרוטרוט על ששה דפי' וועלכש מן המתוועדי הנ"ל וואל דורך זעהין אונ' גיחשבת וואריק, דו זאלכי בשביל בני מדינה זייני ³⁶⁷ אויז געבין וואריק, ועולי' סך הכל ח' אלפי' תרד"ט זהובי' מ"ט צלמר, ועוד גיבט שמשון ווידר לבני מדינה רעשטנטין מן נתינר הנ"ל אונ' וואז אפ גיצוגין זיין ווארין לויט ראשטנטין ביכלי ³⁶⁸ בפרוטרוט, סך אלף וארבע מאות ותשעי' זה' מח"ץ ³⁶⁹, נמצא לפי הנ"ל טוט קבלתו יותר מהוצאתו ר"ג זהובי' ד' צלמר, וועלכי ר"ג זה' ד' צלמר ער קיניפטיג הין פר חשבנין מוז וואו זאלכי הין גיברויכט וועריק, אונ' זא הימיט חשבון הנ"ל מן תמוז תע"ז ³⁷⁰ עד היר' הזה יושט אונ' ריכטיג, אונ' קראפט דיזוז בחזקת בני מדינה קוויטירט, ואין לנו או שאר בני מדינה שום טענה או תביעה על שמשון הנ"ל מ' גביי' המעו' הנ"ל וכמו כן מן הוצאו' הנ"ל חוץ מן ר"ג זהובי' ד' צלמר כנ"ל דש שמשון נאך בידו הוט כנ"ל, ומהיר' הוא פטור ומסולק בסילוק גמור מכל גביי' והוצא' וחשבונ' כנ"ל בכל אופן המועיל מכל בני מדינה, ולאות אמת באנו בחזקת כל בני מדינה שי' על החתום פה אונשבוך יו' ה' ר"א מנחם תעח"ל ³⁷¹, אונ' אין אלי' בחרי' אדונינו שררה יר"ה ניקש איין גריפן זעקלי גונציהויזן ³⁸

372 .

יצחק בן הר"ר יעקב הלוי זצ"ל ⁵⁰יהודא ליב בן מאיר סג"ל זצ"ל ⁴⁹

י"ד ע"א מאחר דאש בני מדינה י"ץ דיא פילמאהליגי ערפאהרונג גאיזרט אונד גפונדן, דש ביז הערא בייא פאר גפונדנין צוואות זוא בייא עזבונים פאר- גקומין, פיל פעלטיג אהן ניטיגי איין רידיקייטין ³⁷³ ענד(נ)שטאנדין, וואודורך ניכט נור פילי אהן שטטהאפטי ³⁷⁴ משפטים הוצאו' אונד ווייט לויפיגקייט פאר גוואלטט, זונדרן אויך דיא צוואה מאנכס מאהל זוא גאר צערניכטיגט ³⁷⁵ אונד גענדרט ווארדן. אום אבר דיזין פונקטין של הצוואות

. 367. (sien =) seinen.

. 368. Restantenbüchlein.

. 369. 48 צלמר.

. 370. שתי מלים מעל לשורה.

. 371. 18.8.1718.

. 372. שלשה מקומות ריקים לחתימות.

. 373. Einredigkeiten, ערעורים.

. 374. unstatthafte.

. 375. zernichtigt, נשלל תפסה.

אין איין אורדונג ³⁷⁶ אונד ריכטיגן שטאנד צו ועצין, איזט מן התועוד' דבני מדינה י"ץ בריצוי כולם ובהסכמת אחת דער ווירקליכי תיקון של בני מדינה י"ץ אונד שלוש פאר אב פאסט ³⁷⁷ ווארדן, דאש וואן קינפטיגהין, נחי' ולא נמות³⁷⁸, בייא עזבונים אייני צוואה מן הנעדר זיך פאר פינדן זולטי, עש זייאי דש זולכי צוואה מן הנעדר זעלבשטיין גשריבן, אויך אוב עדים מיט הירונדר אונטר שריבן זינד אדר ניכט, עש מעג אויך הצוואה אין וואש קאנצעפט עש זיין מאג גשריבן זיין, הצוואה מעגי מושלש ביד אחר זיין אדר ניכט, וואן נור הצוואה מן הנעדר זעלבשטיין אונטר שריבן איזט, דיזי צוואה אלצייט אוהן דישפוטירליך בכל תוקף ועוז גהלטין ווירטן מוזטי, דש פון זעמטליכי יורשי' אדר ערבס אינדרעסענדן ³⁷⁹, דיא מינטשטי ³⁸⁰ דישפוט צו מאכין ניכט בפוגט זיין זאלין, פיל ווינגר דש דיא יורשי' בייא קיינין גריכט הן בדא"ה והן בד"י ³⁸¹ גהערט ווירטן זאלין, זונדרן כדי לקיים דברי המת ³⁸², וואן זולכי צוואה נור מן הנעדר ³⁸³ גשריבן איזט, בכל מילי שטריקטא ³⁸⁴ נאך גלעבט אונד גהלטין ווירטן מוז — וכל הנ"ל נעשה בכל תוקף כאלו נעשה בחרם (?) ³⁸⁵ חשוב, ולחיוק הענין באנו על החתום יום ד' ב' סיון תקל"א ³⁸⁶ באנשבך —

וזאת לדעת וואן אבר הצוואה מן הנעדר ניט אייגנהענדיג גשריבן, זונדרן נור אונטרשריבן, זוא דאן מוזין עם עדים כשירים מיט אונטר שריבן ווירטן, נעשה יום הנ"ל פה הנ"ל
הקטן ליב גונציהויון ³⁸⁷

376. Ordnung.
378. בר' מ"ב, ג'.
379. Erbesinteressenten.
380. mindeste.
381. הן בדיני אומות העולם והן בדיני ישראל.
382. תעב' כ"א, ע"א; גיט' י"ד, ע"ב; ט"ז, ע"א; כת' ס"ט, ע"ב.
383. המלה "אונטר" מחוקה.
384. stricte.
385. המלה אינה ברורה. אחרי "חרם" היה צריך לבא "חמור". אפשרות אחרת היא, שהסופר התכוון לכתוב "בבית דין חשוב", והמלה "בית" נשמטה.
386. 15.5.1771.
387. הוא Cabinets Factor Löw Amson (אכת"י, N 1/6, f. 138r), בנו של אנשל בר קלוני-מוס (קלמר) עלינגר מגונצנהויון (ע"י הע' 56 לעיל). ב-1741 הוא חותם על תקנות הח"ק של גונצנהויון (אכת"י, N 11/82, דף ה', ע"א); ב-1745 הוא חותם בין פרנסי וטובי המדינה (ראה נספחים מס' 10/11); ב-1764 הוא משמש גובה מדינה (אמ"ג, Rep. 165a, Nr. 1744, מס' 164; אכת"י, HM 2669B). — הסיבה שעל התקנה לא חתום האב"ד היא, שר' יהושע העשל בן ר' משה אהרן יחזקאל לבוב (שנתמנה ב-7.1.1749, אכת"י, N 1/6, f. 12r) נפטר בכ"ז טבת תקל"א (ע"י M. Horowitz, Die Familie Lwów, MGWJ (LXXII) (1928), S. 488/491; ויינברג, שם, עמ' 182), ור' אהרן בן ר' משה טרם בא במקומו. בהתאם לכך צריך לתקן את התאריכים אצל הגלה, עמ' 125.

- הק' הירש ב"ה שמשון³⁸⁸ הק' אליעזר לאזי בן כ' משה א"ב ז"ל³⁸²
 ליב דעסויא³⁸⁹ הק' לוי בן כ"ה שמואל סג"ל מטיטנה³⁹³
 הק' פייטל בן המונח[!] יהושע ז"ל הק' זוסמן בלא"א המנוח הרר יצחק
 הק' אלי' בער ב"ה אייזק ז"ל משוואבך³⁹⁰ ברילין זצ"ל הכ"ם[³⁹⁴]
 הק' אליעזר לאזי בן כ' חונה אנשבך הק' זלמן כהר"ר[!] יחיאל זבולון ז"ל³⁸⁵
 ז"ל³⁹¹

388. Hirsch Samson בגונצנהויזן (אכת"י, N 1/6, f. 138r). פרנס מדינה. ב-1755 חותם ראשון (N 1/7, f. 10r). כנראה אחיו של יחיאל מיכל בר שמשון גונצנהויזן (הע' 439 להלן, שם ראה גם על אביו). ב-1741 הוא חותם בפנקס הח"ק של גונצנהויזן: "נפתלי המכונה הירש בר שמשון שלי"ט מגונצנהויזן" (N 11/82, דף ה', ע"א).
389. יהודי החצר (Resident) Löw Dessauer מאופנהיים. נולד ב-1696 ונפטר ב-1776/77. ביריד לייפציג רשום ש-Loeb (Levi) Hirsch Dessau בא מאנסבך בשנים 1725-26, 1729, 1732-33, 1753 (פרוידנטל, שם, עמ' 29) ומאופנהיים בשנים 1731, 1736-39, 1740 ו-1472 (שם, עמ' 211). ב-1744 קבל חסות לעיר אנסבך וב-1745 חותם בין הפרנסים והטובים (ראה נספחים מס' 10/11). בנו אהרן, המוזכר כפרנס מדינה ב-1790 (אמ"נ, Reg. Abgabe, 36 Judensachen, 1932, דר"ח יום הועד Lit.H., 1812; אכת"י, HM 2673), נשא ב-1759 את בתו של הרוידינט יצחק נתן (ר' הע' 436 להלן). עי- Ernst v. Bressendorf, Die Familie Dessauer, Ältere Genealogie u. Seitenlinien des Geschlechtes (אינ/1707).
390. Elias Baer Isaac, בנו של יצחק אייזיק בן נתן שמעון שוואבך (ראה הע' 436 להלן). הוא חותם עוד כפרנס המדינה ב-1790 (אמ"נ, שם). אשתו פראדכה, בתו של הפרנס יוסף האמל בפרנקפורט דמיין, נפטרה ב-1770 (עי' ויינברג, עמ' 220, מס' 12). חתנו היה ר' נח חיים צבי ברלין (עי' JJLG III, S. 233/34).
391. Lazarus Elkan Würzburger, נקרא ר' לאוי ווערצבורג (אכת"י, GA, S 77/2). נזכר כפרנס מדינה בשנים 1775 (במקום שלישי), 1782 (במקום ראשון), 1789 (שם נקרא (El. Laz. W. 1799 — אז הודח עם יתר הפרנסים ונתמנתה ועדה זמנית של ג' אנשים (אכת"י, N 1/7, f. 10r, 81r, 130; אמ"נ, Rep. 215/17, No. 334; אכת"י, HM 2670 A; GA II, 456). ב-1739 בא ליריד לייפציג כ"משרתו" של מיכל סימון (יחיאל פרעסבור-גר); ראה פרוידנטל, שם, עמ' 30.
392. Lazar Moyses חותם ב-1782 כפרנס מדינה (אכת"י, N 1/7, f. 81r). אולי בנו של פרנס המדינה משה בר אליעזר (Moyses Lazarus) באנסבך, 1745 (ראה נספחים 10/11, הע' 434 להלן), ונכדו של לאזי אנסבך (הע' 60 לעיל).
393. Levi Samuel von Dittenheim. נזכר כפרנס מדינה ב-1791 (אמ"נ, ראה הע' 389) וכפרנס גליל ואשרטרידינגן ב-1802 — אחרי הצמדת פרנסי המדינה לגלילות (Kreise) ב-1798 (אמ"נ, הע' 391). בנו נתן לוי, היה פרנס הגליל שם 1808—1812, ובן אחר, שמואל לוי, מ-1812 ואילך (אמ"נ, הע' 389).
394. הריני כפרת משכבו. קיד' ל"א, ע"ב. כנראה בנו של ר' יצחק איצק בן מהור"ר וולף הנקרא שמעון משה ברילין, פרנס המדינה ופרנס קהילת שוואבך, שנפטר בכ"ו טבת של אותה שנה תקל"א (ויינברג, עמ' 229). Sussman Isaac Brüll חותם ב-1782 כפרנס מדינה (אכת"י, N1/7, f. 81r). עד כאן טור החתימות הימני.
395. בנו של פרנס המדינה יחיאל זבולון בן מהור"ר בנימין בן יחיאל אברהם בטאלמסינגן (עי' הע' 419 להלן). מכאן טור החתימות השמאלי.

נתן בן הר"ר אלחנן יעקב ז"ל	הק' בנימן בלא"א המנוח
מקריילסהי ³⁹⁶	הר"ר יהודא ז"ל מה"פ ³⁹⁹
הק' שמעון בלא"א הר"ר זנוויל זצ"ל ³⁹⁷	הקטן יעקב בר צבי זצ"ל
הקטן הירש בלא"א אברהם סג"ל	מאוברן ברייט ⁴⁰⁰
מפ"וו ³⁹⁸	הקטן יצחק זעקל בן כהרר יעקב זצ"ל
	מוינשבך ⁴⁰¹

396. פרנס הקהילה בקריילסהיים. נפטר ב־1782. בנו של פרנס המדינה אלחנן הנליין (עי' הע' 43 לעיל).

397. כנראה בנו של פרנס המדינה זנוויל שמואל בן שמעון מלויטרסהויון, החותם ב־1745 (נספח־חיים 10/11, הע' 437).

398. מפויכטוואנגן. Hirsch Abraham, פרנס בפויכטוואנגן 1773 (N 1/6, f. 125r). אביו כנראה הוא אברהם פ"וו, החותם בין יחידי הסגולה ב־1745 (נספח מס' 11, הע' 461 להלן) וסבו אולי הירש סג"ל בפ"וו ב־1696 (הע' 258 לעיל).

399. Hengstfeld (עכשיו במדינת וירטמברג), או Hohenfeld (הנלה, עמ' 191) במדינת אנסבך. יתכן גם הייצפעלד (הידינגספלד במדינת וירצבורג).

400. Koppel Hirsch. Obernbreit חותם ב־1782 כפרנס מדינה (אכת"י, N 1/7, f. 81r). אביו, הירש אוברנברייט, חותם ב־1745 בין יחידי הסגולה (ראה נספח מס' 11, הע' 463). Windsbach. 401

נספחים

1

(להערות מס' 71, 76 ו-97)

15
25—1676, נובמבר

מתן חסות למארכס מודל מאלינגן ולבנו יצחק — מכיוון שאביו אנשל רוצה למסור לו, בגלל זקנתו, את עסקו וביתו — תמורת מס שנתי של שלשתם בסך 120 ר"ט. "בני המדינה" אינם רשאים לתבוע מהם מסים והם משוחררים מהם כליל. ע"י הגלה, עמ' 107. העתק: ארכיון העיר אנסבך, Am 678, foli 89v—90r. התעודה מתפרסמת ברשותו האדיבה של ארכיון העיר אנסבך.

Demnach Bey Sr. HochFürst. Durch. unserm gnädigsten Herrn *Amson*⁴⁰² Schuz Verwandter Jud von Onolzbach unterthänigst anbracht, welcher Gestalt Bey hohem Alter, und Bekannten unvermögen, auch weilen un-
längst sein Eheweib gestorben, er seinen Sohn Marx Model Juden von Ellingen⁷¹, welcher ihne zu sich zu nehmen und zu versorgen gewillet, seine Handlung sambt der Behausung abzutretten, und zu übergeben vorhabens. Dannenhero daß neben Ihme *Amson* besagter sein Sohn Marx Model, und auch deßen Sohn *Isaac*⁷⁶ in gnädigsten Schutz und Schirm uff, und an, und von ihnen jähr. hundert und zwanzig Rthlr. vor alle und jede Beschwerdten, wie die nahmen haben, genommen werden, Sie auch in Fried und Ruhe leben und gemeine Judenschafft einige Anlag an selbe zu fordern nit macht haben, sondern sie davon gänz. Befreyet Bleiben mögen, gehorsambst gebetten; Alß haben Hochstgedacht Sr. HochFürst. Durch. hierin gnedgst. gewilliget und ihme dieses unter dero eigenhändi-
gen *subscription* zuzustellen Bevohlen.
Signatum Drießdorff, den 15n. 9br: 1676.

Johann Friederich MzB.

402. אנשל אשר בן יצחק יעקב, אביו של מארכס מודל. היה פרנס ושתדלן במדינת אנסבך למעלה משלשים שנה ונפטר בשנת 1678 (ראה נספח מס' 2; ויינברג, עמ' 236/39 על משפחת מודל).

2

(להערה מס' 98)

1678, דצמבר 24

1679, ינואר 3

מתן חסות וזכות ישיבה באנסבך לילד נוסף של מארכס מודל (אחרי שיתחתן), במקום אביו שנפטר, תמורת מס שנתי בסך 100 ר"ט לדוכס, 20 ר"ט לעיר ו־ר"ט ל"בני המדינה".

העתק: ארכיון העיר אנסבך, Am 678, fol. 89.

התעודה מתפרסמת ברשותו האדיבה של ארכיון העיר אנסבך.

Demnach Sr. HochFürst. Durch. vnsern Gnädigsten Herrn etc. dero Schuz Verwandter Jud allhier, Marx Model⁷¹, unterthänigst zu vernehmen gegeben, wie durch absterben seines Vatters, Ambsons⁴⁰², das, seinetwegen gereichte alljähr. Schuzgeld, nunmehr erloschen, und dabey gehorsambst gebetten, und sich dahin erbotten, daß, wofern, vorhöchstermelt Sr: HochFürst. Durch. Jhme die besondere Gnad erweisen, und an stadt seines abgelebten Vatters, noch eines seiner Kinder, Sohn, und Tochter, nach deßen künfftigen Verheyrathung, allhier in Onolzbach zu wohnen gnädigst erlauben, und in dero HochFürst. Schuz auff und annehmen würden, Er hingegen mit dem Bißanhero gereichten jähr. Schutz geld und andern, nemb. *Ein hundert Reichsthaler* für Sr. Hochfürst. Durch. zwanzig Rthlr. auff's Rathhauß, und zwanzig Rthlr. zu gemeiner Judenschafft, noch ferners *continüiren* wolle. Alß haben offthöchstermelt Sr. Hochfürst. Durch. dieses sein unterthänigstes *offertum* in Gnaden angenommen, und hingegen deßen, seiner Kinder wegen gethanes gehorsamstes Bitten hiemit und in Crafft diß, gnädigst Bewilliget, und ihme gegenwärtiges unter dero aigen händigen HochFürst. *subscription*, hierüber zustellen laßen, *Signatum* Onolzbach, den 24n. Xbris, anno 1678.

Johann Friederich MzB./.

א 3

(להערה מס' 121)

אפריל 24
מאי 4 1685

פריבילגיה המרשה ליהודים לקחת ריבית גבוהה מהמותר מהלוואות שאינן עולות על 40—50 ר"ט אם הלווה מסכים לכך מרצונו החפשי — אע"פ שבכתבי החסות נאסר הדבר במפורש.

מקור: אכת"י, ארכיון קהילת אנסבך, אוסף הדקרטים, כרך א'; N 1/4, fol. 85. חתימת ידו של הדוכס. חותם השעוה ומכסה הניר שעליו, נפלו. — רישום על גבי הדף האחורי (fol. 91v): שבעציאל דעקרעט פן ריבית. ע"י הנלה, עמ' 68.

Von Gottes gnaden, Wir Johann Fridrich, Marggraff zu Brandenburg, zu Magdeburg, in Preußen, Stettin, Pommern, der Casßuben und Wenden, auch in Schlesien, zu Crosßen und Jägerndorff Herzog, Burggraff zu Nürnberg, Fürst zu Halberstatt, Minden und Camin, Urkunden und bekennen hiermit vor Unß, und unsere Nachkommen, Daß Wir unserer sämptlichen Judtenschafft, in unseren Stätt und Ämbtern, aus gewissen Ursachen, sonderlich weilen sie unseren Unterthanen, öffters mit geringen — nur uff etliche tag — oder Wochenlang stehend bliebenen anleyhen, in ihren zugestandenen anliegenheiten, Nützlichem Vorschub gethan, Die *Special*-gnaden gegeben, thun auch solches, in Crafft diß, daß obwohln in eines jeden *Special*-Schutzbrieff *expresßé* versehen, Daß Sie vor sich und die jhrigen in Handlungen und außleyhen, mehrers nicht dann Landläuffigen Zinnß nehmen sollen. Wir jedoch durch dieses ihnen zugelassen, Daß Sie dasjenige, was ihre Schuldner in geringen Posten, ihnen freywillig versprochen, sofern die *Hauptsumm* nicht über 40: oder höchstens 50 Rthler: betrifft, ein ziehen mögen, Jedoch sollen Sie darbey möglichst verhüten, Daß es zu keiner Clag komme, im fall aber ja Klagen und strittigkeiten darauff entstehen würdten, sollen Sie mit denen rechtmäßig Caedirten⁴⁰³ die Handlungen vor unseren Rathstuben und Ämbtern, wohin die Klägere gehörig, denen Rechten und unsere Verordnung gemees, dergestaltt einrichten, daß die Schuldtnr ihre von denen Judten angenommenen Zinnßeggelter und Schuldten, sambt denen richtig *accor*-*dirt*en *intereß*en, denenselben sobalden wider [!] abledigen, oder darmit

403. בהעתק של דקרט זה (אכת"י, N 1/4, f. 89v) כתוב Patent במקום caedirten.

die Unterthanen mit baarer außzahlung nicht untüchtig gemacht würdten, denenselben mit 5. oder Höchstens 6. *pro cento*, von Dato der Clag an, weiters verzinnßen, und die Beambten hierzu behülffig seyn sollen; allermaßen Wir dann in diesem *Punct*, umb sonderbarer Ursachen willen, ihnen die Unß gehörige Straff wißentlich *remittiren* — Was hingegen über 40. oder 50. Rthlr: betrifft das solle bey denen Reichs-satzungen und landläuffigen *Intereßen* allerdings verbleiben, und zu solchem ende, wegen dieses letztern *Puncts*, uff befinden, weiters an die Ämbter *rescribirt*⁴⁰⁴ werden. *Signatum* Onolzbach, unter unserer aygenhändigen *subscription* und vorgedrucktem *Secret*-Jnsigel, den 24n. *Aprilis*, anno 1685.

Johann Friderich MzB.

L S

ב 3

(להערה מס' 405)

אפריל 28
מאי 8 1685

תוספת לדקרט מ־24 באפריל: א) בטול הקנס על עברות בעבר, ב) אם אין הלווה רוצה להמשיך לשלם ריבית גבוהה מן המקובל, עליו לשלם 5%—6% מיום תביעתו ולסלק את הקרן והריבית תוך רבע או חצי שנה.

מקור: אכת"י, ארכיון קהילת אנשבך, אוסף הדקרטים, כרך א', fol. 96r, N 1/4. התימת ידו של הדוכס. חותם שצוה תחת מכסה ניר.

Se. HochFürst: Durchlt: unßer gnädigster Herr, *declariren* das Dero Judtenschafft *in puncto* der Zinnßreich: und Handlung, *sub dato* 24n. *hujus* erteilte *Decret* dahin, daß auch wegen des *praeteriti* die herrschafftliche Straff aus sonderbaren ursachen *remittirt* und nachgelassen: jngleichen daß die jenigen Schuldten so von *dato* der Klag an, mit Fünff oder höchstens Sechs *pro cento* zu verzinnßen, wofern die *Creditores* solche nicht selbstn freywillig länger stehend lasßen wollen, wie es ohne deme herkommens, nach beschehener Klag oder uffkündigung, innerhalb eines viertel- oder halben Jahrs, denen *Creditoren*, die *Hauptsumm*, sambt denen nach *proportion* verfallenen *Intereßen*, wider [!] abgetragen: und ihnen auch dißfalls durch die Beambten Hülff ge-

leystet: im überigen aber es bey obgemeldten HochFürst: *Decret* allerdings gelassen werden solle. *Signatum* Onolzbach, unter obhöchster-
ernannt Sr. HochFürst: Durchlt: unseres gnädigsten Herrn aygenhändi-
gen *subscription* und vorgetrucktem *Secret*-Insigel, den 28n. *Aprilis*,
anno 1685.

Johann Friderich MzB.

LS

4

(להערה מס' 122)

1705, מרץ 6

החוקה ליהודים של מארקגראף וילהלם פרידריך, סעיף ב': אשור לגביית ריבית גבוהה מן המותר מהלוואות עד 50 ר"ט — תוך מספר הגבלות, ובעיקר, שהריבית לא תעלה על פפניג אחד מזהוב לשבוע במשך שנה, אח"כ תחול הריבית החוקית הרגילה; אך במקרה ואין הלווה יכול או רוצה לשלם מתוך אונס — רשאי היהודי לקחת ריבית בשעור של 6% במשך שנה נוספת. שני הצדדים חייבים, לבטחונם הם, להודיע על עסקות אלה למשרדי השלטון ולקבל אשור בכתב.

דפוס מ-1.10.1705 עם הודעה לפקידים על חוקף חוקת היהודים החדשה: אכת"י, ארכיון קהילת אנסבך, N 1/9 fol. 19r,v (שם, N 1/5, fol. 29r—30v, סמול ישן 27r—30v, נמצא העתק בכ"י).

II. Die vormalis erlaubte- und bißher mißbrauchte Zinßnehmung / über das Land-übliche- und Reichs-*Constitutions*-mäßige *Quantum*, von geringen — und nicht über vierzig oder funffzig Thaler anlauffenden *Capitalien* / wollen Wir / auf nachgesetzte Maaß / *concediret* und *restringiret* haben / daß

(1.) das *Capital*, an lauter baarem Geld / zu Abtragung Herrschaftlicher Schuldigkeit / oder Beförderung andern augenscheinlichen Nutzens / vorgeliehen / und deme (2.) keine Waaren beygeschlagen / auch (3.) bey einem Schuldner nur ein solches *Capital* gemachet / zumaln aber mehr nicht als (4.) Ein Pfenning Zinß / vom Gulden / wochentlich — und solcher länger nicht als ein Jahr lang genommen werde: Wann aber das *Capital* über ein Jahr stehen bliebe / solle der *creditirende* Jud / nach Ausgang des Jahrs / so von Zeit des dargezehlten Geldes anzurechnen / entweder landläüffige gewöhnliche Christen-Zinse nehmen / oder / wann der schuldige Christ das aufgekündete *Capital* nicht zahlen wolte / oder könte / ihne den *Debitorem*

vor Amt / oder seiner ordentlichen ersten *Instanz*, behörig zu verklagen / und also in *morâ* zu *constituiren* / schuldig seyn / auch solcher *Debitor*, in *Liquiden-Sachen* / zu Abtragung des *Capitals* und Zinses angehalten werden; es sey dann / daß der Schuldner / aus einig-zugestossenen kundbaren Unglück / als Feuer-Schaden an Gebäuen / Wetterschlag an denen Feld-Früchten / nahmhaftten Mißwachs und Viehesterben etc. die gemachte Schuld nicht abführen könnte / auf welchen Fall der darleyhende Jud das *Capital* noch ein Jahr / gegen Reichung 6. *per Cento*, dem *Debitori* zu lassen / gehalten seyn solle. (5.) Sollen alle solche Anlehen / beydes von dem *Creditore* und dem *Debitor*, mit der *causâ debendi*, und der *quantitate* der *stipulierten* Zinse / vor dem Amt in *loco Contractus*, zu dessen *Protocollirung* / und Ertheilung schriftlich-förmlichen *Consensus*, zu beyder Theile Sicherheit / und Abwendung aller *Circumventionen* / angezeigt / und von Anlehen unterhalb Fünffzig Gulden mehr nicht als Fünffzehen Kreuzer / von *Capitalien* aber die Fünffzig Gulden / und darüber / in einer *Summa* betragen / Dreyssig Kreuzer / durchgehends gereicht und genommen / auch / bey Vermeidung der *Confiscation*, und weiterer Straffe / keinem vorberührter *Puncten* von ihnen entgegen gehandelt / noch von allen andern über Fünffzig Thaler ansteigenden Vorlehen das geringste über obgedachte Landübliche Zinse / an so genannten *Present-* und *Recompens-Geldern* / Getraid / Viehe und dergleichen / bedungen oder zugelassen werden.

5

(להערה מס' 21)

1710, נובמבר 4

לאור תלונות הפרנס הראשי אלחנן פרנקל ויתר הפרנסים, שמרבית היהודים לא שלמו את מסייהם לשלטונות, ופרט שזה 6 שנים לא התקיים יום ועד בלהרברג, שהיו רגילים לקיימו כל 3 או 4 שנים, מצווה הדוכס על היהודים להופיע ב־24 בנובמבר בלהרברג ליום הועד, ושלא יפגעו בטובת הדוכס, (בעיקר בענין חלוקת המס) וכן יצייתו לפרנס הראשי וליתר הפרנסים. הפקידים מצווים לעזור בהוצאה לפועל נגד הסרבנים.

דפוס (רוחב 41,5 ס"מ, אורך 34 ס"מ): אכת"י, ארכיון קהילת אנשבר, אוסף הדקרטים, כרך ב', 51 fol. N1/5, fol. 48.) חותם שעה תחת מכסה ניר.

Von Gottes Gnaden / Wir Wilhelm Friderich / Marggraff zu Brandenburg / Hertzog in Preussen / zu Magdeburg / Stettin / Pommern / der Cassuben und Wenden / zu Mecklenburg / auch in Schlesien und zu Crossen / Burggraff zu Nürnberg / Fürst zu Halberstadt / Minden / Camin / Wenden / Schwerin und Ratzeburg / Graff zu Hohenzollern und Schwerin / Herr der Lande Rostock und Stargard / etc.

Nachdeme Uns von Unsern Ober-Barnossen *Elkan Fränckeln*²⁸ und andern Vorstehern Unserer Judenschafft beschwerend angebracht worden / welchergestalten von denen mehrersten Unserer Schutzverwandten Juden die Herrschafft. Schuldigkeiten unabgetragen gelassen würden / und auch sonst ungehorsame Bezeugungen zu schulden kommen wären / denen Wir sowenig nachzusehen gemeinet seyn / um so mehr dermahlen / da in 6. Jahren zu Lehrberg keine Zusammenkunfft / die man sonst gemeinlichen alle 3. oder 4. Jahr auszuschreiben hergebracht / nöthig ist / auf den 24. dieß den *Termin* anzusetzen / und einen jeden seiner Schuldigkeit gnädigst und ernstlichen zu erinnern;

Als befehlen Wir hiermit an alle Unsere Ober- und Aemter auch Burgermeistere und Rath in Städten und Märckten hiermit alles Ernstes / daß alle und jede Unserer Schutzverwandter Juden vorbeschieden / und einem jeden insonderheit bey Straff und Vermeidung Unsererer [!] Ungnad auferladen werden solle / den 24. *hujus* in Lehrberg zur rechten frühen Tags-Zeit zu erscheinen / und an deme allen / was zu Abstattung Unserer Schuldigkeiten und Beförderung Unsers *Interesse* gereichlichen ist / keinen Fehler oder Mangel / worunter Wir absonderlichen die *Regulirung* deren Anlagen verstehen / zur Verantwortung kommen zu lassen / auch gegen Eingangs-besagtem Ober-Barnossen und andere Vorsteher sich nicht widersetzlichen zu bezeugen / sondern ebenfalls in andern dergleichen Vorfällen auf die erlassende *Citationes* sich willig einzufinden / und der Gebühr nach zuerweisen. Worinnen Wir keine Entschuldigungen / sie seyn dann erheblichen und erwiesen / oder sonst kundbar / auch mit einem zuverlässigen Amts-Bericht / deme das *Protocol* beyzufügen ist / begleitet / annehmen / sondern wieder [!] die ungehorsame und *morose* Zahlere Unserer Schuldigkeiten behörig verfahren lassen werden. Weßwegen Krafft dieß jedermännlichen vor Schaden und straff auch denen würcklichen *Executionen* die bey denen Ober- und Aemtern wieder [!] die Ungehorsame zu vollziehen sind / verwarnet / und darbey befohlen wird / dieß Unser Ausschreiben sobalden Ober-

und Aemtlichen zu *publiciren* / und demselben gehorsamtlich geleben zu lassen. *Signatum* unter hievorgedrucktem Unserm Fürstl. Canzley-Secret-Insiegel. Onolzbach den 4. *Novembris* 1710.

L S

6

(להערות מס' 188 ו-280)

1711, ספטמבר 7

חדוש הדקרט מ-28.4.1685 (נספח מס' 3ב) שע"י כך מבוטלת ועדת ואקרבראט. העתק מאושר (מיום 9.2.1712): אכת"י, ארכיון קהילת אנשבך, אוסף הדקרטים, כרך ב', N 1/5, fol. 52r,v. (ישן : Fol. 49).
רישום על גבי הדף האחורי (fol. 53v):

praes : den 8ten

/ ווילהעלי פרידריך מ' / טיקרעט מדוכס ע"ה /

Febr. 1712

/ אויף היבונג דער וואקר / בארטשי קומסייאן /

Copia Decreti

/ אונ' בייא דען אליין / פר בלייבן זאל מן / 1685.

Se. HochFürst. Dhlt. etc. unßer gndgstr. Fürst und Herr, *renoviren* und erneuern das — von dero Höchstseeligsten Herrn Vatters HochFürst. Dhlt. etc. dero Judenschafft, *in pto.* der Zinnß- Reich — und Handlung, *sub dato*, den 28ten Apr. 1685, ertheilte Gndgste *Decret*,⁴⁰⁵ also und dergestalt, daß auch wegen deß *praeteriti*, die Herrschafft. Straf, aus sonderbahren Ursachen, *remittirt*, und nachgelaßen, mithin die Wackherbarthische *Commission* völlig aufgehoben: jngleichen, daß diejenige Schulden, so von *dato* der Klage an, mit Fünff oder Höchstens Sechs *per Cento* zu verzinnßen, woferne die *Creditores* solche nicht selbstn freywillig länger stehen Laßen wollen, wie es ohnedem Herkommens, nach beschehener Klag, oder Aufkündigung, innerhalb eines Viertel oder Halben Jahrs, denen *Creditoren* die Haupt-Summa, sambt denen — nach *Proportion*, verfallenen *interessen*, wieder abgetragen: und Jhnen auch dißfalß durch die Beambten Hülff geleistet — im Übrigen aber, es bey obgemeldtem HochFürst. *Decret* allerdings gelaßen werden solle. *Signatum* unter Höchst ermeldt Sr. HochFürst. Dhlt. etc. aigenhändig Hohen Unterschrift. Wülzburg den 7ten 7bris. Anno 1711.

Wilhelm Friederich M:z:B:

Daß diese abschrift dem Hochfürst. *Original Decret* gleichlautend seye, wird mittelst hiernachgedrucktem Hochfürst. *Canzley Secret* Insiegel Beurkundet. Onolzbach d. 9n. *Feb.* 1712.

LS

7

(להערה מס' 307)

7, 1712, פברואר

שטר התחייבות של פרנסי המדינה לשלם לדוכס את היתרה בסך 9000 זה, שנשארו חייבים ע"ח הקנס המופחת בסך 20000 זה' (אחרי תשלום 11000 זה') תמורת בטול ועדת ואקרבארט וחיידוש הפריבילגיה מ-1685. 4000 זה' ישולמו ב-7.9.1713 ו-5000 זה' ב-7.9.1714.

העתק: אכת"י ארכיון קהילת אנסבך, אוסף הדקרטים, כרך ב, N 1/5, fol. 58r (ישן: 54r).

רישום בצד האחורי (fol. 58v): קאפיא פרנסי מדינה אדוני דוכס יר"ה געבן האט מחמ' ט' אלפי זהו' מדינה חייב איזט מחמ' וואקר בארטשי קאמיסיאן [בדיו אחרת]: בצלט.

ע"י הנלה, עמ' 69.

Copia.

Wir Endts unterschriebene Ober- und sämbtliche *Barnosen* und andere Vorsteher⁴⁰⁶ der Judenschaft in diesem Hochlöb: Fürstenthum, Uhrkunden und bekennen in Crafft diß, vor uns in solitum, daß wir an denen zwanzigtausend Gulden, welche wir Sr. HochFürstfl Dhlt. etc. unsserm gndgsten. Fürsten und Herrn etc. wohlwissent, wohlbedächtlich, auch mit Wissen und Willen der ganze gemeine Judenschaft versprochen haben, wegen dero hohe Gnade, die uns unsser allergnädigster Fürst und Herr gegeben haben, daß nicht nur die Wackherbarthische Commission durch einem gnädigsten *Decret* aufgehoben und die Straff *remedirt*, auch künftighin, die vorhero von *anno* 1685. gegeben HochFürst. *Privilegium* wider [!] auff's neu *renovirt* und verneuert haben, noch über die bereits bezahlte 11000 f. annoch 9000 f. rechtmessig schuldig verblieben, welche Neuntaussendt Gulden mir [!] obversprochenermassen, noch mahl versprechen dergestalt zu bezahlen an dero Sr. Hochfürst. Hochverordnete

406. רשימת הפרנסים אחרי השגויים מז' בחשון תע"ב (דף ט', ע"א לעיל).

Scatul in dem versprochenen *termin*, nemblich Viertausendt gulden künfftigen 7t. *Septembr.* 1713. und die übrige Restierende Fünfftausendt gulden den 7t. *Septembr.* 1714 uhngehindert auch ohne einige *exception* baar zu bezahlen; zu Uhrkundt diß Wahrheit haben wir sich eigenhändig unterschrieben und unsser gewöhnlich Bettschafft vorgetruckt, Onolzbach d. 7t. *Febr. Ao.* 1712.

- (LS) Elckan Fraenkhel,²⁸
- (LS) Jacob Levi von Feuchtwang,³⁵
- (LS) Model Neumarckher von Gunzenhausen,³⁶
- (LS) Isaac Säckhel zu Gunzenhausen³⁸
- (LS) Leser von Uffenheim³⁷
- (LS) Seligmann Jsaac³⁹
- (LS) Israel Löw⁴⁰
- (LS) Feißt Judt¹⁰⁹
- (LS) Benjamin von Gunzenhausen⁴²

.8

(להערה מס' 307)

תע"ב, אדר א', כ"ה
(1712, מרץ 3)

ב"ה

שטר פצוי ("ערבות קבלנות") לפרנסי המדינה על התחייבותם לשלם לדוכס סך 9000 זה' (נספח מס' 7) ולפקיד גבוה (כנראה פון ואקרבארט) סך 4000 זה'.

העתק (מכ"ט אדר א' תע"ב⁴²⁸): אכת"י, ארכיון קהילת אונשבך, "העתק מן בני מדינת תקנר פנקס", N 1/10, דף ז', ע"א (fol. 3v).

ב"ה

מודי אנחנו ח"מ בהודאה גמורה שרירה קיימא ונאמנה דלא כהשטאה ודלא בהשבעה ודלא למיהדר בי' מיומא דין ולעלם איך אמת גמור הוא ברור וצלול שאנחנו ח"מ חייבי בערבר קבלנו²⁵⁵ אחד לחבירו כמבואר להבא וזה יצא ראשונה. מאחר שאלופי וקציני פרנסי ומנהיגי המדינה ה"ה הר"ר יוקל³⁵ והר"ר מאדל³⁶ והר"ר זעקל³⁸, לאזי אופני³⁷ וזשליגמן³⁹ ור' יחיאל אונשבך⁴⁰ ור' פייס בערנום¹⁰⁹, בנימן גונציהויון⁴² נתנו לטוב' כ"י⁴⁰⁷ לאדונינו הדוכס יר"ה מסך תשעה אלפי זה'

ריינש 408. ועוד כ"י לאובר פקוד 409 מסך ארבע אלפי זה' ריינש בערבו קבלנר הנ"ל ועוד נתן ח"כ 410 לבעלי חובי אחרי, והמה פרנסי הנ"ל אינם (?) חייבי שום פרוטה להחובי הנ"ל בפני עצמם, רק הוא בשביל כל בני המדינה בשביל השחדר וואקר בארטיש קומיויאן 188 כידוע לכל באי שער עירינו, וכדומה דאש בני המדינה מעו' פון ניטן האבן גיהעט. כין [!] מודי' אנחנו בהודאה הנ"ל בחוקת כל בני המדינה, שאנחנו החתומי' מטה חייבי' עם כל בני המדינה לפצות מכל עורר וטוען, מכל נזק וגרם היוק שיגיע להם ע"י חובי' הנ"ל, הן לעצמ' או לב"כ וי"א 411, באופן שאם חלילה וחס יגיע להן ע"י כפי"י שהוצרכו לשלם החובי' הנ"ל קודם שהוגבו המעו' מבני המדינה עפ"י הגביי' שיוגבו במדינה, הן כולו או מקצתו, הן לכולם או לא' מהן, יהי' באיזה אופן שיהי', מכל מה שהפה יוכל לדבר והלב לחשוב, מחוייבי' אנחנו עם כל בני המדינה לפצות אותם ולהחזירי' מפרוטה ועד מאה מה שהוציאו בשבילנו, כי אנחנו יודעי' ב(י)ב[י]רור גמור בלי שום נדגוד ופקפוק בעולם, שהוציאו הכל לטוב' כל בני המדינה יצ"ו וב(ד) [פ]רש הותנה מאתנו ח"מ בערבו קבלנר הנ"ל בחוקת כל בני המדינה אף להבא, כל מה שיתנו אלופי' פרנסי המדינה הנ"ל ח"כ או כ"י בערבות קבלנר הנ"ל אנחנו נותני' להם נאמ' 412 מפורש על בנ["]ה 413 בכל אופן המועיל, שיה(א) [י] נאמני' לומר שהוא בשביל כל בני המדינה יצ"ו, בדיבור הקל בלי שום אלה שבועה וג"ש 414 יקרי' [?] בעולם, לאומרי' שהוא בשביל כל בני המדינה יצ"ו, כי בטוחי' אנחנו בהם שאל יצא(ו) מידם דבר שאינו מתוקן ח"ו, רק מה שעשו ויעשו עוד להבא הו[א] בשביל טובת בני המדינה יצ"ו, ומחוייבי' אנחנו עם כל בני המדינה לפצות מכל עורר וטוען הנ"ל באופן יהי' היוק או גרם היוק להם באיזה אופן שיהי', הן במדינותינו או חוצה לה, באיזה (א) [מ]דינה שיהי', ש[י]גיע להם על בנ["]ה בשביל חובי' הנ"ל, אזי מחוייבי' אנחנו עם כל בני המדינה בתוקף הנ"ל לשלם להם כל היוק וגרם היוק הנ"ל, ונאמנו' יהי' להם על בנ["]ה על הקרן וגם על ההוצאו', און בפירוש הותנה דאש שני או שלשה פרנסי' ניט זאלן מכט האבן חצי על בני המדינה פון זיך צו געבן, רק פרנסי' כולם ועכ"פ הרוב, הם ולא לזולתו, ונעשה [ז] (ו)את מאתנו בנפשות חפיצות ובלבבות שלימי' ובדע' מיושבת, בלי שום אונס והכרח כלל, ובבטול מודי' וכל מדעו' דנפקי מ(ני) [גו] מוד(ה)ע[ה] עד סוף כל המו(ש) [ד]ער

408. נספח מס' 7. הפרנס הראשי אלהן פרנקל, שחתם ראשון על ההתחייבות הזו, שוב לא נזכר כאן, כי כבר ישב במאסר (ראה הע' 307 לעיל).

409. אולי Oberamtman v. Wackerbarth (הע' 188 לעיל), אך הסכום שהתחייבו לשלם לו היה 2500 זה' ולא 4000 זה'.

410. חלוף כתב.

411. לבאי כחם ויורשיהם אחריהם.

412. נאמנות.

413. בני המדינה.

414. גלגול שבועה.

עד עולם, ויהא נידון ונדרש כתב יד פיצוי זה כאלו נכתב שטר פיצוי על בנ"ה
 בכא"ה לפי תח(ו) [ז]ל⁴¹⁵ דלא כאסמכת' ודלא כטופסי דשטרי, ותמיד ולעולם יהי ידי
 כתב יד פיצוי זה על העליונה ויד המע[ר] ער על התחוננה, על כל הנ"ל תקענו את
 כפינו בחזקת כל בני המדינה בפומ"מ לשא(?) אך(?) עוז⁴¹⁶ במקום ק"ס וח"ח
 עד"ר⁴¹⁷ בלי התרה ובלי הפרה עד עולם, לאשר ולקיים את כל הנ"ל ולא יפול שום
 דבר ארצה, וכל הנ"ל יהי בתוקף ועוז עד לנדיד' הבע"ל. בתוקף הנ"ל ולראי' באנו
 על החתום, ב"ח ד(א)ש⁴¹⁷. נעשה פה אונשבך ביו' הנ"ל יום' ה' ר"ה אדר
 ראשון תע"ב⁴¹⁸. און אין אלי' בחרי' השררה יר"ה אין גרינגשטן ניקשן איין גריופן,
 הכל שריר וקיי.

אלחנן בר יששכר יעקב זצ"ל ⁴⁸	משה בר יעקב סג"ל פייכטוואנגן ⁴²⁰
מאיר טלמעסינגן ⁶⁸	דוד בר אשר זצ"ל ⁴²¹
ליב בן מאיר סגל ווידלזהויפן ⁴⁹	זלמן טרילינגן ⁶¹
בנימין בר יחיאל אברהם	גבריאל טרילינגן ⁵⁷
טעלמ[ס]ינגן ⁴¹⁹	שמאל ווייל טרילינגן ⁵⁸
אברהם שוואבאך ¹⁴⁸	אשר צבי בן הרב מוהרר פחחייץ[!] ⁴²²
יהושיע[!] בר מנשה משה ז"ל מק"ק	זצ"ל
(ה) [ב]עכהויפן ⁵⁸	נתן ווייוו ב... [?] ⁴²³

415. תקון חז"ל.

416. בפועל ממש. שלש המלים הבאות, שבהעתקתן חל שבוש, אפשר לפענח רק בחלקן: הרא-
 שונה "לשא" — אולי: לשבועה דאורייתא? השניה: אך(?), והשלישית: עוז. לפי המובן
 היה צריך להיות כתוב: לתוקף ועוז.
 417. קנין סודר וחרם חמור על דעת רבים.
 417. א. ביני חיטי: דאש (ראה הע' 217 לעיל).
 418. 3.3.1712.

419. Benjamin Michel. הוא ומאיר מיכל (אחיו? ראה הע' 63 לעיל) הם העשירים שביהודי
 טאלמסינגן ב-1714 (ראה נספח מס' 9). היה פרנס במקום זה ויותר מאוחר פרנס מדינה.
 נפטר ב-1736 בגיל 80, ונקבר בגיאורגנסמינד (ויינברג, שם, עמ' 232, מס' 12). בנו
 מרדכי (מארכס) חותם ב-1745 בין הפרנסים (נספחים מס' 10/11, הע' 438 להלן), בן אחר,
 יחיאל זבולון, היה אף הוא פרנס מדינה (ויינברג, עמ' 230) ובנו של זה, זלמן, חותם
 בתקל"א (דף י"ד, ע"א; הע' 395 לעיל).

420. כנראה בנו של הפרנס ר' יוקל (הע' 35 לעיל).

421. כנראה דיין המדינה ר' דוד טרילינגי (ואסרטרדינגן, עי' הע' 52 לעיל).

422. טעות המעתיק (פתחיה?). אולי הכוונה לאשר היידינהיים (הע' 292 לעיל)?

423. המעתיק התקשה בפענוח שם המקום שבחתימה זו. לא מן הנמנע שהיה כתוב "נתן וויון
 ברוין", שהיה אביו של יהודי החצר Isaac Nathan vulgo Ischerlein (לפי הנלה, עמ'
 89), ומאחר וזה האחרון זהה עם איצק שוואבך (ראה הע' 436 להלן) — הרי לפנינו נטע
 שוואבך, שלא היה אז בין הפרנסים (ראה הע' 61 ו-263). יהודי עשיר אחר בשם נתן נזכר
 ב-1714 בוויטלסהופן: Nathan zwey (נספח מס' 9). עד כאן טור החתימות הימני.

יוספא ווידלוהויפן⁴²²
 גבריאל ווייכטוואנגן⁴²⁴
 יעקב ברישטט⁴²⁵
 משה פערליצהיים⁴²⁶
 אנשיל מיינבערן היים
 אשר בר קלונימות[1] שליט
 עלינגר⁵⁶

כל הנ"ל העתקתי מגוף הכתב שנכתב
 ביו' הנ"ל ונחתם [ביו' הנ"ל⁴²⁷]
 מאלופי ט"ה הנ"ל ומיחידי סגולה
 הנ"ל ביו' הנ"ל אות באות ביו' ב'
 ער"ח אדר שני תפ"ב לפ"ק⁴²⁸
 הק' אברהם גונציהויון⁵⁹

9

(להערה מס' 188)

1714, נובמבר 13

הצעת פון ואקרברט לחלוקת הסכום של 2500 זה', המגיע לו, בין 33 היהודים
 העשירים ביותר במדינה.

מקור (?): אכת"י, ארכיון קהילת אנסבך, אוסף הדקרטים, כרך ב', N 1/5, fol. 68
 (ישן: fol. 64).

ע"י כהן, הוועד, עמ' 359, הע' 46 בענין המשרות בהן כהנו אנשים אלה.

424. Gabriel נחשב בין עשירי פויכטוואנגן ב-1714 (נספח מס' 9).

425. Freystadt בפפאלץ העילית.

426. Berolzheim.

427. שתי מלים מחוקות.

428. צ"ל תע"ב, שהיתה שנה מעוברת, והיחידה בתקופה זו (פרט לתע"ה) בה מתאים היום
 בשבוע לתאריך (7.3.1712). אם כך, הועתק השטר ארבעה ימים אחרי כתיבתו, ומאחר שיש
 להגניח שסופר המדינה לא העתיק בשבושים כה גסים, וגם ידע אל נכון את שמות החותמים,
 מסתבר שלפנינו העתק מהעתק, שנעשה אולי בתפ"ב, ותאריך זה התחלף למעתיק השני
 בתע"ב.

1745, ינואר 14

(להקדמה, עמ' 5)

שני קטעים מתוך פרוטוקול ועדת החקירה בענין עלילתו של משומד על סדורי התפילה וספרי התלמוד, המכילים כביכול גדופים נגד הדת הנוצרית. בספטמבר 1744 הוחרמו כל הספרים העבריים במדינה והיהודים נחקרו על 38 בטויים חשודים בספרים. בינואר 1745 נמסר לפרנסי המדינה, לג' נציגי קהילת פירדא וליהודי החצר משה פרנקל וחתנו מיכל סימון, על פה"ד: קנס של 50000 זה' על בני המדינה, של 16000 זה' על יהודי פירדא ושל 6000 זה' על שני יהודי החצר. סכומים אלה הופחתו אח"כ בהרבה.

העתק: אכ"י ארכיון קהילת אנסבך, N 1/18, fol. 46 sq.

רישום בעמוד האחורי (f. 57v): Copia. Commissions-Protocoll;

ע'י הנלה, עמ' 99/100; Löwenstein, Blaetter f. jüd. Gesch. u. Lit. I, 15; כהן, הוועד, עמ' 363, הע' 80; צלום של עמוד מתוך תיקי החקירה ("שפוך חמתך") ראה J. Rosenfeld, Auf den Spuren der Konfiskation der Hebräischen Bücher zu Fürth, Nachrichten für die jüdischen Bürger Fürths, September 1963, S. 9. ראה גם נספח מס' 11.

Copia:

f. 46r: Actum Onolzbach, den 14n. Jan. 1745. hor: antemeridianis. In AEdibus Domini Praesidis à Bobenhausen.

Praesentes:

p. Herr Consistorial Praesident von Bobenhausen
Herr Hoff- und Regierungs-
Rath Strebel.

Herr Inquisitions Rath
Barabau.

Ego Johann Valentin Benz,
46v Inquisitions-Actuarus.

Ob zwar unterm ehegestrigen acto denen Barnossen und andern Vorstehern⁴³¹ einer gemeinen LandJudenschafft auf den 24sten diß allhier coram Commissione zu erscheinen alles ernstes auferladen worden; So hat sich jedoch der anberaumte Termin um deswillen / wiederum geändert, weil die mehresten von ermeldten Barnossen und Vorstehern sich eben

431. להלן נמנו 12 אנשים, ז"א 8 פרנסים ו-4 טובים, המופיעים בנספח מס' 11 בשמותיהם העבריים.

- in andern Vorfällen allhier befunden, mithin ihre dißfallßig gemachte *Instanz*, daß man in Anzetracht ihrer kostbar fallenden anderweiten Zusammenkunfft, sie dermahlen nicht auseinander gehen laßen mögte, ehe- und bevor ihnen die vorgestrig ange-
- f.47^r deutete - gnädigste *Resolution* in der / Juden Bücher Untersuchungs-Sache publicirt, um so mehrers vor erheblich angesehen worden, alß man noch weiters die Nachricht erlanget, daß auch die Vorstehere der Fürther Judenschafft auf heunte [!] dahier eintreffen werden, folglich man zu Gewinnung der Zeit, und damit man sich die Beförder- und Endigung dieses beschwerlichen *Com-*
- f.47^v *missions*-Geschäfts um so eyfriger / angelegen seyn lassen möge, am besten gethan zu seyn erachtet, ihnen gesamten *Barnossen* und Vorstehern beeder Judenschafft so wohl den Befund der Sache aus ihren führenden öffentlichen Büchern, nach Anhandgebung desdarüber weitläufig geführten *Inquisitions-Protocoll* umständlich vorzuhalten und zu Gemüthe zu führen, . . .
- f.48^v Wie man zu dem Ende von Hoch Fürst. Hochlöb. *Deputations* wegen eine anderweite Zusammentretung auf heutigen Tag veranlaßet,⁴³² und nach beschehener fördersamsten gemeinsamlichen Unterredung, die allhier sich befindliche *Barnossen* und Vorsteher einer gesamten LandJudenschafft

Nahment.

- f.49^r 1. Löw Ißrael.⁴³³
 2. Moyses Lazarus,⁴³⁴ und } allhier,
 3. Salomon Seeligman⁴³⁵
 4. Wolff Salomon von Waßertrüdingen.⁴²⁹

⁴³² בפרוט חשבון ההוצאות של ועדת החקירה נאמר : "Den 12. 14. et 15. Jan. 1745 mit Vorladung derer *Barnossen* und übrigen Vorstehere einer gemeinen Landjudenschafft und publicirung der ausgefallenen gnädigsten Final *Resolution* besag . . ." (אכת"י, f. 9^v, N 1/18, usq. 31. zugebracht. . .)

⁴³³ חותם : יהודא ליב בן הר"ר יחיאל משה ז"ל, כנראה בנו של הפרנס יחיאל בר יהודא ליב (הע' 40 לעיל). עיי הגלה, עמ' 102, 143/5, 147. יהודי חצר. ב"1733 בקר ביריד לייפציג (פרוידנטל, שם, עמ' 30).

⁴³⁴ חותם : משה בר אליעזר ז"ל. אביו היה אולי לאזי אנסבך (הע' 60) ואילו בנו היה אליעזר לאזי בן משה א"ב ז"ל (הע' 392).

⁴³⁵ חותם : זלמן בן זעליגמן בינקא. בנו של הפרנס זליגמן בן יצחק בינגא באנסבך (הע' 39 לעיל). בנו היה יהודי החצר Amson Salomon Seligmann באנסבך (הגלה, עמ' 103).

5. Isaac Nathan, von Schwobach. ⁴⁸⁶
 6. Samuel Simon, von Leutershausen. ⁴³⁷
 7. Löw Deßau, von Uffenheim. ³⁸⁹
 8. Marx Benjamin von Thalmeßingen. ⁴³⁸
 9. Löw Amson ³⁸⁷ und
 10. Michel Samson, von Gunzenhausen. ⁴³⁹
 11. Wolff von Colmberg. ⁴⁴⁰
 12. Isaac Joseph von Wittelshoffen. ⁴⁴¹
- 49^v *uno actu* vorgelaßen, / und denenselben, nach einen an sie gethanen *convenablen* umständlichen Vortrag, alles obige, sonder längeren Anstand, behörig eröffnet, . . .

11

(להקדמה, עמ' 5)

תק"ה, שבט י"ז

(1745, ינואר 30)

שטר הרשאה לפרנסים וליחידי הסגולה על מעשיהם בעבר ובעתיד בקשר לוועדת החקירה בענין הספרים העבריים (ראה נספח מס' 10).
 העתק: אכת"י, הארכיון הכולל של יהודי גרמניה, GA, S77/1, שני דפים פוליו.
 רישום בעמוד האחורי: מ' בני מדינה יץ.
 ע"י הנלה עמ' 100/101.

436. חותם: אייזק בן הר"ר נתן שמעון ז"ל. אביו היה הפרנס נטע שוואבך (הע' 61). היה חתנו של ר' אברהם ברודא. בנו, הפרנס אליהו דוב, ראה הע' 390. בן אחר, נתן יצחק, היה יהודי חצר בפפאלץ (ויינברג, Oberpfalz, V, עמ' 36). ויינברג, Oberpfalz, III, עמ' 30, מזהה את יצחק עם יהודי החצר Isak Nathan וחושב שהנלה, עמ' 89/99, בלבד, ושענין הדחתו כדו"ר. לפי ס' הזכרת הנשמות של שוואבך הוא נפטר ב-1753 (ויינברג, עמ' 220, מס' 10), אך לפי Schnee, שם, עמ' 31, המתאר את עסקיו הענפים, היה חי עדיין ב-1758 (על סמך בקשתו לסילוק תביעותיו) — 13 שנה אחרי מפתחו (שם, עמ' 13, 28/31).
437. חותם: זנוויל שמואל בא"מ הרר שמעון זצ"ל. כנראה אביו של שמעון בן זנוויל (הע' 397).
438. חותם: מרדכי בן הר"ר בנימין ז"ל. כנראה בנו של פרנס המדינה בנימין בן יחיאל אברהם סאלמסינגן ואחיו של פרנס המדינה יחיאל זבולון (הע' 419).
439. חותם: יחיאל מיכל בר שמשון גונציהויון. אביו היה כנראה הפרנס בגונצנהויון שמשון בר שלמה משה, החותם עוד ב-1754 (אכת"י, N 11/3, דף ג', ע"ב), ואחיו הוא נפתלי הירש בר שמשון (הע' 388).
440. חותם: וואלף קאלימבורג.
441. חותם: איצק ב"י ווידלסהופן. אביו היה כנראה יוזפא ויטלסהופן (הע' 312).

א' ע"א

ב"ה קאפייע

אנשבך יר' ד' טוב שבט תק"ה לפ"ק⁴⁴²
 עש איזט פון האך פירשטליכה אין אונזרי ספרים זאכין בחסד פר ארדנטי
 ה"ל⁴⁴³ קומיסיאהן דען 12n. Jan. 1745 דיא פרנסי' ושארי יחידי סגולה וועלכי
 זיך כאן בפּינדן אויף ער לאסן ווארדן דען 24 dißes קאראם קומיסיאני⁴⁴⁴
 צו ער שיינין, אומב דען 25n. דרויף אן צו הערן זוא וואהל דיא באזעשען⁴⁴⁵
 אויז אונזרי ספרי' וועלכי צו אונזרי גראפאמעני⁴⁴⁶ זיין זאלין, אלש אויך
 וואש דיז פאלס בחסד אדונינו החסיד הדוכס יר"ה גנעדיקשט רעזאלפירט
 ווארדן איזט. זא האבן הפרנסים ושארי יחידי סגולה וועלכי זיך דא מאהל
 כאן בפונדן, צו מענשוירונג⁴⁴⁷ ניארי הוצאר' לטובת המדינה י"ץ פר גוט
 בפונדן גדאכטי בובליקאציהן זיך על יום ה' אלש den 14n. dißes אונטר
 טעניקשט אויז צו ביטן = וועלכי ביט גביליכט אונד בויליקט ווארדן.
 דא נון הפרנסים ויחידי סגולה בייא ה"פ⁴⁴⁸ קומיסיאהן ער שיינין, זא
 איזט דעני זעלבי דאש פראטיקאל⁴⁴⁹, ווארינן דיא פאזאשען⁴⁴⁵ ענטהאלטן
 זיין בובליצירט ווארדען, ולאחר זאת איין פראטיקאל דען 14n. Jan: a.c.,
 וואו פון דיא קאפייע אצל בני מדינה י"ץ זיך בפּינדט, צום אונטר שרייבן
 פר גליגט ווארדין. וועלכש אויך זיא אונטר שריבן האבן⁴⁵⁰. דא אין צווישין
 הפרנסים ויחידי סגולה פילי מינדליכה פאר שטעלונק אונד ביטן גטוהן
 האבן, איזט אלזו יעדאך פון ניטין בפונדן ווארדן, איינין אין פארמא
 פראטיקאלי⁴⁵¹ צור ה"פ⁴⁴⁸ קומיסיאהן אונטרטעניקי פארשטעלונק צו
 איבר רייכן, אונד איבר דיזום אויף בשעהני פרשטעלונק אונד גנעהם
 הלטונק דער ה"ל קומיסיאהן, מיינשטן⁴⁵² ישובים יחידי סגולה צו בשרייבן,
 אום דיזוש אלש פאר צו שטעלין. זוא האבן מיר דלמטה אונטר שריבני
 יום הנ"ל זיך כאן איין גפונדן, אונט דאש אוב במעלטי פאר נומן. אייניקי
 אבר האבן זיך דורך בריב עקסקוירט⁴⁵³, דאש בפעם הזאת אי אפשר אב
 קומן קענין.

.30.1.1745 .442

.Hochlöbliche .443

.Coram Commissione .444

.Passusse, קטעים (הבטויים החשודים). .445

.Gravamina, כאן במוכן : אשמה. .446

.Menagierung, חסכון. .447

.hochfürstliche .448

.שתי מלים נכתבו על מחיקה. .449

.אכת"י, N 1/18, f. 46 sq. (העתק). הכונה לנספח מס' 10. .450

.in forma protocollī .451

.meinste, הרוב. .452

.excusiert, התנצלו. .453

בהתוועדותינו איזט אונש זוא וואהל דאש ה"פ ה"ל קומיסיאהנס פראטיקאלי אלש אויך דאש דרויף צור האך גדאכטיר קומיסיאהן אונטר 1745 Jan 18 den אונטר טעניקשטי איבר רייכטי פאר שטעלונק⁴⁵⁴ בובליציהרט אונד אב גלעזן ווארדן. זוא גלייך אויך פון דעני פרנסים ויחידי סגולה פילי מינטליכה פו טראגונק אין דער זאכי גשעהן. וואו רויף מיר התוועדות איבר רויש (?) גלאזין. אלש דאש יעניגי וואש ביז הערא מפרנסים ומיחידי סגולה היא רינין פאלס טראקטירט ווארדן, פו גנעהם האלטין, אונד א' ע"ב וואהל דא מיט צו פרידן זיין. אויך האבן מיר זעמבטליכה / התוועדות ווייטרש פו גוט בפונדן אוהן ניטיג צו זיין זיך עד אשר יגמור הדבר בכי טוב כאן אויף צו הלטן. אלזו צור מענישיהרונק⁴⁵⁷ ההוצאו, להפרנסי אונד דיא יחידי סגולה אשר יבחרו הפרנסי, צו ער זוכן פערנער ווייטרי אונטר טעניקשטי פאור שטעלונק ביא ה"פ קומיסיאהן צו מאכן דען איבלין צו שטנד דבני מדינה י"ץ⁴⁵⁸ בשרייבן, אונט אום חסד אונטר טעניקשט צו ביטן. אין צווישין אונד נאך גנוקזאמר איבר ליגן האבן מיר זעמבטליכה התוועדות במעלטי פרנסים ויחידי סגולה הירדורך בעשטנס בפולמעכטיקסט, ובכל תוקף ועוז כח והרשאה געבן, וועש זיך בפולמעכטיקטי פערנר הירינין טראקטירן ווירטן, אונש אלש גפאלין לאזין וואלין. ובכל דבר יהי דבריהם כדברינו ופיהם כפינו, ומלולם כמילולינו ולא ישאר לנו ולי"א וב"כ שום כח טענה ואמתלא ומענה נגד הפרנסים ויחידי סגולה הנ"ל, זולת רענוני ציהרן⁴⁵⁵ בזה פו אונש י"א וב"כ פון אלי אויש פליכטן, פאר בהאלטין, עקסצעפציאהנין⁴⁵⁶, איין ווענדונגיין אונד גיגין ריט וואש מיר וי"א וב"כ דיז פאלס נגד הפרנסים ויחידי סגולה בי"כ⁴⁵⁷ הנ"ל, מאכן זאלטין, פון נון ביז אין דער איבקיטי, כולהון יהון ב(י)טלין ומבוטלין כחרס הנשבר דלית ביה ממשא, ותמיד יהי (ב)יד הפרנסי ויחידי סגולה באי כחינו הנ"ל על העליונה, וידינו ויד המערערין על התחתונה ובביט[ו]ל מודעי, ובפיסול כל עד או ע(י)די מודע[ו]ת ומודעי דנפקו מגו מודעי עד סוף כל המודערי. למען יהי לאות אמת לעד ולראי ביד באי כוחינו הנ"ל. קבלנו עלינו ועל עצמינו. על החתום. ובחרי' אדונינו השררה ירה אין גרינקשטן ניקשן איין גגריפן⁴⁵⁸, נעשה יום הנ"ל פ"ה הנ"ל.

יהדא ליב בן הר"ר יחיאל משה ז"ל⁴⁵⁹. אלחנן בר יששכר יעקב⁴⁶⁰

הקטן בנימין וואלף טרילינגן⁴²⁹.

הק' אייזק בן הר"ר נתן שמעון ז"ל⁴³⁶ מרדכי בן הר"ר בנימן ז"ל⁴³⁸

454. ad facilitandum protocollum; אכת"י, N 1/18, f. 40 sq., 60 sq.

455. renunzieren.

456. Exceptionen.

457. באי כחנו.

458. יש לשער שמשפט זה היה כתוב במקור בצד ושנכנס לשורה לא נכונה בזמן ההעתקה.

ב' ע"א משה בר אליעזר ז"ל ⁴³⁴

זנוויל שמואל בא"מ הרר שמעון זצ"ל [?] ⁴³⁷

הק' מאיר בן הר"ר זעליקמן סג"ל זצ"ל מהספורט ⁴⁵⁹

ליב דעסויא מאופנהיים ³⁸⁹

הק' ליב בן כהר אנשל גונציהוון ³⁸⁷

יחיאל מיכל בר שמשון גונציהוון ⁴³⁹

הק' זלמן בן זעליגמן בינקא (ו) ⁴⁸⁵

וואלף קאלימבורק ⁴⁴⁰

איצק ב"י ווידלסהופן ⁴⁴¹. מרדכי סג"ל מגרילינגן. ⁴⁶⁰

אברהם פ"ו ⁴⁶¹

אברהם בר משה

הק' דוד בר משה

פייס זנוויל ⁴⁶²

יעקב בר אשר דוד ז"ל

משה בן הר"ר דוד ליב שליט

מרדכי ב"ק ז"ל

יצחק בר יששכר שליט. הירש אוברן בראט. ⁴⁶⁸

ליב קהן [!] טרילינגן ⁴⁶⁴. הק' יוסף קיילוויכט [!] ⁴⁶⁵

הק' אשר אנשל בר מאיר ז"ל פייכטוואנגן

חיים בר יעקב צדוק [?] סג"ל מבעכהויפן

יצחק בר מנחם ז"ל מיינבערנם ⁴⁶⁶

בפני באו על החתום פרנסים ומנהיגי מדינת אנשבאך וגם ההתועדות יחיד

459. Haßfurt במדינת וירצבורג. משפחת זעליגמן סג"ל תפסה מקום חשוב בקהילה זו. ע"י

ויינברג, עמ' 134, מס' 16 ו-17: שני אנשים בשם זעליגמן סג"ל.

460. Creglingen.

461. פויכטוואנגן. אולי אביו של הירש בן אברהם סג"ל מפ"ו (הע' 398).

462. כנראה הפרנס Weiß Samuel מבכהופן, שנפטר בשנת 1755 (אכת"י, N 1/6, f. 33r).

463. בתקל"א חותם יעקב בר צבי זצ"ל מאוברן ברייט (הע' 400).

464. אולי הוא יהודי החצר Löw Kohn, המוזכר ע"י הנלה, עמ' 103, לשנת 1763 ? ב-1802

שמם Haehnlein Kohn משנה לפרנס (Assistent) בוואסרטרדינגן (אמ"נ, Rep. 215/17.

No. 334, מס' 152; אכת"י, HM 2670 A).

465. Kaiserswerth (?).

466. Mainbernheim.

